STAV ISLAMA
O BRADI, PUŠENJU I MUZICI

SAFET KUDUZOVIĆ

**STAV ISLAMA
O BRADI,
PUŠENJU I MUZICI**

Autor:
Safet Kuduzović

Izdavač:
Autor u suradnji sa Džematom Kewser - Austrija

Šerijatska recenzija drugog izdanja:
mr. Emir Demir
Abdul-Varis Ribo, prof.

Šerijatska recenzija prvog izdanja:
mr. hfz. Muhammed Porča
mr. hfz. Senaid Zaimović

Lektura i korektura:
Sumejja Đurić, prof.

DTP:
Teufik Mešić

Dizajn korice:
Adis Bajramović

Tiraž:
1000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-74-4

KUDUZOVIĆ, Safet
Stav islama o bradi, pušenju i muzici / Safet Kuduzović. - Sarajevo : autor, 2010. - 124 str. ; 24 cm

Bibliografija: str. 116-126 ; bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-891-49-6

COBISS.BH-ID 18268934

STAV ISLAMA O BRADI, PUŠENJU I MUZICI

Sarajevo, 2010.

بسم الله الرحمن الرحيم

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

(قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) (٣١)

Uzvišeni Allah kaže: **"Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!' A Allah prašta i samilostan je."** (Prijevod značenja Ali Imran, 31)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Djela se vrednuju prema namjerama..."* (El-Buhari i Muslim)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Ko uvede nešto novo u islam, što mu ne pripada, to se odbacuje, ne prihvata se."* (El-Buhari i Muslim)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: *"Halal je jasan i haram je jasan..."* (El-Buhari i Muslim)

Napomena izdavača:

Ovo djelo autor je pisao 1997./1998. godine, kao učenik prve godine Šerijatskog fakulteta. Knjiga je ostala u svojoj prvobitnoj formi u kojoj je štampana 1999. godine, osim sitnih izmijena gdje su pojašnjeni ili dodatno argumentirani određeni propisi.

UVOD

Zahvala pripada Uzvišenom Allahu, samo Njega obožavamo i samo od Njega pomoć tražimo, Njemu se utječemo od zla naših duša. Koga On uputi, niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga On u zabludi ostavi, niko ga na pravi put ne može uputiti. Svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i Njegov poslanik.

(يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) (١٠٢)

"O vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i umirite samo kao muslimani." (Prijevod značenja Ali Imran, 102)

(يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِي تَتَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا) (١)

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga koji vas od jednog čovjeka stvara, i od njega je suprugu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte s imenom čijim jedni druge molite, i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah zaista stalno nad vama bdi." (Prijevod značenja En-Nisa', 1)

(يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا) (٧٠) (يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعْ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا) (٧١)

"O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao, postići će ono što bude želio." (Prijevod značenja El-Ahzab, 70-71)

Uistinu, najljepši govor je Allahov govor, najbolja uputa je Muhmmedova uputa, a najgore stvari su novotarije, svaka novotarija je zabluda, a svaka zabluda vodi u Vatru.[1]

Dragi brate u islamu, zaista je korisno znanje najveći Allahov dar prema ljudima.

Uzvišeni Allah kaže:

(يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانشُزُوا يَرْفَعِ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) (١١)

"Allah će na visoke stepene uzdignuti one od vas koji vjeruju i kojima je dato znanje." (Prijevod značenja Mudžadele, 11)

Uzvišeni Allah također kaže:

(وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ) (٢٨)

"Samo se Allaha istinski boje od robova Njegovih – učeni." (Prijevod značenja Fatir, 28)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Naobrazba i znanje draži su mi od ibadeta."*[2] U hadisu koji bilježi Et-Tirmizi, Resulullah,

---

1 Ovo je prijevod značenja tzv. Huteutul-hadže kojom je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, počinjao svoj govor, obraćajući se ashabima na hutbama i u drugim prilikama. Vidjeti: "Sahihu Muslim", komentar od En-Nevevija, 6/127-131, En-Nesai u svome "Sunenu", 1/452-453, br. hadisa 1403, Ebu Davud u svome "Sunenu", 2/103-104, br. hadisa 1089, Ibn Madže, 2/131-132, br. hadisa 1547 i 1548, Ahmed u svome "Musnedu", 1/432, br. hadisa 4115, Abdurrezak u svome "Musannefu", 6/187-188, br. hadisa 10449, Et-Taberani, u "El-Mu'džemul-kebir", 8/363-364, br. hadisa 8147, El-Hakim u "El-Mustedreku", 2/182-183, El-Bejheki, u "Es-Sunenul-kubra", 3/303-304, br. hadisa 5800-5804 i 7/235-237, br. hadisa 13826-13831, Et-Tajalisi, u svome "Musnedu", str. 45, br. hadisa 338.

2 Et-Taberani u "El-Mu'džemul-evsat", 4/568-569, br. hadisa 3972 i El-Hakim u svome "Mustedreku", 1/92 i kaže: "Sahih po uvjetima El-Buharije i Muslima." S njim su se složili: Ez-Zehebi i El-Albani.

sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Prednost znanja nad ibadetom* (dobrovoljnim) *je kao prednost mene nad najslabijim od vas."*[3] Koliko god musliman naučio, to će mu koristiti ne samo na ovom već i na budućem svijetu, povećavajući mu stepen dobrih djela. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Zaista se vjerniku i poslije smrti upisuju dobra djela zbog znanja koje je stjecao i na druge prenosio."*[4]

Na pisanje ovog djela podstakla me je prije svega odgovornost koju imam pred Uzvišenim Allahom, odnosno obaveza da prenesem skromno znanje kojim me je On obdario te da uputim savjet vjernicima i upozorim na odnos prema naredbama i zabranama našeg Gospodara. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: *"Vjera je savjet"*[5], i *"Ko ukaže nekome na dobro, njemu pripada ista nagrada kao i onome koji učini to dobro."*[6]

Naime, među muslimane su se neprimjetno uvukli mnogi neislamski običaji koji nemaju nikakve osnove u islamu i koji su bili nepoznati najboljim generacijama ovoga ummeta, koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pohvalio rekavši: *"Najbolji ljudi su moji ashabi, zatim oni koji će doći poslije njih, zatim oni koji će doći nakon njih."* Prenosilac hadisa rekao je: "Ne sjećam se da li je to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio dva ili tri puta."[7]

---

3 Et-Tirmizi, 7/426-427, br. hadisa 2685 i kaže hasenun-sahih. Šejh El-Albani kaže: "Hadis je sahih." Vidjeti: "Sahihul-džamiu's-sagir", 2/776, br. hadisa 4213.

4 Ibn Madže, 1/97-98, br. hadisa 200, Ibn Huzejme u svome "Sahihu", 4/121, br. hadisa 2490, El-Bejheki u "Eš-Šua'bul-imani", 3/247-248, br. hadisa 2448. Lanac prenosilaca ove predaje je ispravan.

5 Muslim, 2/31, br. hadisa 55, Et-Tirmizi, 2/180, br. hadisa 1570, En-Nesai, 3/880, br. hadisa 3915 i 3916, Ebu Davud, 3/934, br. hadisa 4135, imam Ahmed u svome "Musnedu", 1/351, br. hadisa 3281 i 2/297, br. hadisa 7941 i 4/102, br. hadisa 16983, Ed-Darimi u svome "Sunenu", 2/246, br. hadisa 2754, El-Bejheki u "Eš-Šua'bu", 6/26, br. hadisa 7401, Et-Taberani, 2/52, br. hadisa 1261 i 1262, El-Humejdi u svome "Musnedu", 2/85, br. hadisa 859, Ebu Ja'la, 4/259, br. hadisa 2372, El-Hatib u "Et-Tarih", 14/210-211, br. hadisa 7495, El-Buhari u "Et-Tarihus-sagiri", 2/35, El-Kuda'i u "Musneduš-šihab", 1/44, br. hadisa 17, El-Bezzar, 1/50, br. hadisa 62 (Kešful-estar), Ebu 'Avane u svome "Musnedu", 1/37.

6 Muslim, 13/34, br. hadisa 1893, Et-Tirmizi, 7/408, br. hadisa 2671. Vidjeti: "Džamiu'l-ehadis" od imama Es-Sujutija, 10/299, br. hadisa 30799.

7 El-Buhari, str. 551, br. hadisa 2651, Muslim, 16/75, br. hadisa 2535, En-Nesai, 2/806, br. hadisa 3567, Et-Tirmizi, 2/244, br. hadisa 1810, Ebu Davud, 3/881, br. hadisa 3892, Ibn Madže, 2/263-264, br. hadisa 1926, Ahmed, 5/350, br. hadisa 23010.

Svaki musliman mora iskazati zadovoljstvo prema svim segmentima Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, poziva i u potpunosti ga slijediti kako u ibadetskim obredima tako i u odnosu prema materijalnom svijetu.

Uzvišeni Allah kaže:

(قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) (٣١)

"Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti, a Allah prašta i milostiv je.'" (Prijevod značenja Ali Imran, 31)

Na potpunu pokornost Poslaniku obavezuju nas riječi Uzvišenog:

(إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) (٢٣)

"Onoga ko Allahu i Poslaniku Njegovu ne bude poslušan sigurno vatra džehennemska čeka, i u njoj će vječno ostati." (Prijevod značenja El-Džinn, 23)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije govorio po svome nahođenju. Uzvišeni Allah kaže:

(وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى) (٣) (إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى) (٤)

"On ne govori po hiru svome, to je samo Objava koja mu se obznanjuje." (Prijevod značenja En-Nedžm, 3-4)

Islam je strogo zabranio oponašanje nevjernika[8], a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgajajući svoje ashabe, učio je ih da se razlikuju od nemuslimana.

---

8 Hadise na ovu temu navest ćemo malo kasnije.

Muslimani slijeđenjem drugih dokazuju stepen svoje nemoći i ovisnosti, jer poraženom biva uzor pobjednik kod kojeg traži povratak snage i moći. Upozoravajući nas na ovu pogubnu činjenicu, Uzvišeni Allah kaže:

(الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا) (١٣٩)

"Zar kod njih tražite snagu, a sva snaga pripada samo Allahu..." (Prijevod značenja En-Nisa›, 139)

Molim Allaha da nas sačuva svakog zla, da nas pouči našoj vjeri[9] i da nam Džennet konačnim boravištem učini, u društvu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih časnih ashaba. Amin!

METODOLOGIJA PISANJA STUDIJE

U toku pisanja ovoga djela, analizirajući šerijatski stav o pitanju brijanja brade, konzumiranja duhana i slušanja muzike, služio sam se sljedećim metodama:

Prvo: Navođenjem kur'anskih i hadiskih dokaza te mišljenja prvih i potonjih islamskih učenjaka o aktuelnoj tematici.

Drugo: Svi navedeni kur'ansko-sunnetski dokazi preuzeti su iz originalnih zbirki i djela, osim u situacijama gdje nije postojala mogućnost da se vratim originalu. U ovom slučaju naznačio sam da se radi o prenošenju iz drugog djela.

---

9 Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Traženje nauke (znanja) dužnost je svakog muslimana." Prenosi Enes ibn Malik, a hadis bilježi Ibn Madže sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: "Sahihu Ibni Madže", 1/92, br. hadisa 184. Dobrim ga smatra hafiz El-Iraki. S njim se složio imam Es-Sujuti koji ga navodi sa pedeset različitih puteva. Vidjeti: "Sahihul-džami'us-sagir", 2/727, br. hadisa 3913. Također ga bilježe Et-Taberani u "Musnedu-šamijin", 4/304, br. hadisa 421, i u "El-Evsat", 9/278, br. hadisa 8606, i u "El-Kebir", 10/246, br. hadisa 10439, El-Bejheki u "Šua'bul-iman", 2/254, br. hadisa 1665, En-Nedždžar u "Ez-Zejlu", 18/87, br. hadisa 613.

Treće: Na određenim mjestima, kod izričito spornih pitanja, smatrao sam da je potrebno navesti dokaze dviju različitih strana, a zatim odabrati prioritetnije mišljenje ili pomiriti dva mišljenja na osnovu iznesenih argumenata.

Četvrto: U studiji se nije preferiralo mišljenje jedne pravne škole već su prevashodno korišteni dokazi iz Kur'ana i sunneta, koji su na kraju potvrđeni mišljenjima eminentnih islamskih učenjaka, bez obzira na njihovo mezhebsko opredjeljenje, s tim da naravno ne izlaze iz okvira ehli-sunneta. S obzirom da sam izbjegavao protežiranje ličnog mišljenja, navodio sam riječi i stavove velikog broja kompetentnih islamskih učenjaka, te se nadam da to čitaocu neće predstavljati poteškoću.

Peto: Gdje god sam bio u mogućnosti da navedem ocjenu hadisa ili mišljenja ashaba, tabiina i drugih, to sam i učinio. U nekim slučajevima naveo sam ocjene više islamskih učenjaka, zbog jasnije predstave o ispravnosti odnosno neispravnosti navedenih dokaza.

Šesto: Fusnote, pored navoda korištenih izvora, sadrže dopunu glavnog teksta. U njima sam navodio Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, hadise, mišljenja i izjave ashaba, tabiina, islamskih učenjaka, ili pojašnjavao glavni dio teksta.

Sedmo: Na kraju knjige navedena je literatura, sa kompletnim podacima: nazivom djela, imenom autora, godinom smrti, nazivom izdavačke kuće, mjestom i godinom izdanja te tiražom štampanog djela.

Osmo: Želim također naglasiti da su samo riječi Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potpune i ne trebaju im nikakve promjene, dok riječi ljudi mogu biti bliže istini, ali i dalje od istine. Stoga, sve greške u ovome djelu dokaz su ljudske nesavršenosti, a islam je čist od toga.

ZAŠTO PISATI O OVIM TEMAMA

Muslimanski učenjaci su složni da je u islamu najbitnije ispravno vjerovanje (akida[10]) i da se bez njega djela ne primaju i ne vrijede, pa makar bila u skladu sa Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, praksom.

Ispravna akida rezultira ispravnim prakticiranjem islama, tj. izvršavanjem Allahovih naredbi i klonjenjem zabrana. Tematika ovoga djela, iako nije usko vezana za akaid, veoma je bitna u islamu kao idealnoj cjelini koja vodi brigu o čovjeku i prije njegova dolaska na ovaj svijet, a i poslije odlaska sa njega, a posebno o njegovom boravku na ovome svijetu koji mu omogućuje da zasluži vječni užitak ili bolnu patnju.

Na bitnost ovih i sličnih šerijatskih propisa upućuju Kur'an i brojni vjerodostojni Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi. Da su ovi propisi beznačajni, islam sigurno ne bi upozoravao ljude na važnost njihovog prakticiranja. Islamski učenjaci nisu bili nemarni prema ovim pitanjima tako da danas imamo na desetine novih djela (ne računajući djela učenjaka iz ranijih generacija) koja govore o šerijatskim propisima vezanim za spomenuta pitanja.

U novije vrijeme, na bosanskom jeziku nije pisano o ovim temama osim u vidu novinskih članaka ili kratkih odgovora na postavljena pitanja. Međutim, samo postojanje velikog broja pisanih radova vezanih za ovu tematiku dokaz je da ovi propisi ne predstavljaju nikakvu novinu za Bosnu i njeno stanovništvo. Ova djela danas se mogu naći u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, a mi ćemo ovdje, uz Allahovu pomoć, navesti nazive samo nekih djela čiji su autori Bošnjaci, bilo da su pisana na bosanskom, arapskom, turskom ili perzijskom jeziku.

1. *"Nazaru biz-zekijeti fi afetil-kahvei vel-hamri vel-afijuni ved-duhan"*, od Nurullaha ef. el-Bosnija el-Belgradija, poznatog bosanskog učenjaka koji je živio i djelovao u Beogradu, umro oko 1026. h.g. / 1617. g.

---

10 Ili množina "akaid".

2. *"Risaletu fi hakil-kahveh"*, od Ebu Seida Muhammeda el-Hadimija.

3. *"Risaletu fi hakid-duhan"*, također od Ebu Seida Muhammeda el-Hadimija.

4. *"Kasidetu fi zemid-duhan"*, od nepoznatog autora.

5. *"Risaletu fi hukmit-tegana"*, od Muhammeda el-Mar'ašija, umro 1150. h.g./ 1737. g.

6. *"Risaletu fi hukmil-kahveti ved-duhani vel-ešribeh"*, od Mustafe ibn Muhammeda el-Akhisarija, umro kao muftija u rodnom Pruscu, 1169. h.g. / 1755. g.

7. *"Risaletu fi tahrimid-duhani"*, od nepoznatog autora.

8. *"Risaletu fi hakid-duhani"* od Muhammeda Mula Jajčanina, umro 1215. h.g. / 1800. g.

9. *"Menzumetu fi dževazi šurbil-kahveti"* od nepoznatog autora.

10. *"Šerhu risaleti fil-istidlali", poznato je samo da je autor* izvjesni Abdullah efendija.

Sva ova djela nalaze se u katalogu Kasima Dobrače u drugom svesku na sljedećim stranicama: 98, 345, 345, 561, 595, 602, 673, 685, 746, 747.

Možda će neko kazati da danas ima mnogo prečih stvari o kojima treba pisati i objašnjavati islamske propise o njima. Odgovor na naznačenu nejasnoću dobit ćemo nakon čitanja ovog djela. Uostalom, ako nismo spremni povinovati se Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u pitanjima koja su lakša i jednostavnija, kako onda očekivati pokornost u pitanjima koja su veća i zahtjevnija.

ŠERIJATSKI STAV O BRADI

JEZIČKO I TERMINOLOŠKO ZNAČENJE RIJEČI "BRADA"

Termin "el-lihje" upotrebljava se u arapskom jeziku za "bradu". Množina ove imenice je "el-liha" ili "el-luha"[11], a označava "ono što izrasta na dva obraza i bradi (dijelu tijela) muškarca."[12] Kada se kaže da je neko "lihjanijj", to znači da ima bujnu bradu.

Šejh Ahmed ed-Dehlevi ovako je definirao bradu: "Bradom se smatra, po dužini, sve ono što izrasta od završetka donje usne i iz donjeg dijela vilice (brade) i vrata, a po širini, bradom se smatra sve što izrasta iz zalistaka i obraza do početka donjeg dijela vilice."[13]

Šejh Abdus-Settar ed-Dehlevi rekao je: "Bradom se smatra sve ono što izrasta iz lica, donjeg dijela vilice i vrata, bilo u dužinu ili u širinu, osim brkova – oni se ne smatraju bradom."[14]

DOKAZI O OBAVEZI PUŠTANJA BRADE

Prije navođenja dokaze o obavezi puštanja brade, neophodno je podsjetiti se nekih pravila koja će nam, uz Allahovu pomoć, olakšati razumijevanje šerijatskog propisa po ovom pitanju.

1. Allahova vjera, koju je objavio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, postojana je do Sudnjeg dana. Nije podložna mijenjanju ni pod utjecajem vremena, ni ljudi, a ni prilika na određenom podneblju. Sve što je Uzvišeni naredio da se izvršava, dužnost je izvršavati, sve što je zabranio, dužnost je kloniti se toga.

---

11 Vidjeti: "Muslimov Sahih" sa komentarom od En-Nevevija, 3/122. Imam En-Nevevi kaže: "El-liha je ispravnije od el-luha, s tim da se može upotrijebiti oboje."

12 Vidjeti: "El-Kamusul-muhit", od El-Fejruza Abadija, 4/387. Isto se navodi i u "Mu'džmil-lugatl-arabijeh", str. 1060, i u "El-Mundžed fil-lugati vel-e'lami", str. 717.

13 Vidjeti: "Mesailul-lihjeh", str. 35-39, uzeto iz "Ediletu tahrimi halkil-lihje", str. 83.

14 Vidjeti: "Dževhiru-sunneti fi I'fail-lihjeh", str. 5, Adabuz-zefafi, str. 120, uzeto iz "Hukmud-din fi lihjeti vet-tedhini", str. 19. Ko želi više od spomenutog neka se vrati na djelo: "El-Mevsua'tul-fikhije", 35/222-223.

2. Svaka naredba Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, od Njegova Gospodara istovremeno je i direktna naredba njegovim sljedbenicima, osim ako dođe jasan i ispravan šerijatski dokaz da se dotična naredba ili zabrana odnosi eksplicitno na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

3. Sve što je došlo u Kur'anu i sunnetu u imperativnoj formi postaje obavezom svim sljedbenicima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim ako dođe ispravan šerijatski dokaz koji tu naredbu spušta na stepen "istihbaba"[15], ili dokaz koji aludira da se propisom obavezuje samo jedan dio muslimana. Poznato pravilo glasi: "Naredba povlači obavezu."[16]

U tom kontekstu, svi dokazi o stavu islama u pogledu puštanja brade, pušenja i muzike, koje ćemo navesti, bit će utemeljeni na kur'ansko-sunnetskim tekstovima i mišljenjima učenjaka iz reda prvih i potonjih generacija, jer su oni najpotpunije shvatili poruke islama i, žudeći za zadovoljstvom svoga Gospodara, sproveli ih u praksu.

DOKAZI IZ KUR'ANA

Uzvišeni Allah, spominjući riječi Haruna, alejhis-selam, kaže:

(قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي) (٩٤)

"O sine majke moje, ne hvataj me za bradu i kosu moju." (Prijevod značenja Taha, 94)

Navedeni ajet predstavlja jasan kur'anski dokaz da je puštanje brade bila praksa Allahovih poslanika i prije Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Neki islamski učenjaci iz ovoga ajeta deriviraju dokaz o obavezi puštanja brade, jer smatraju da šerijat prijašnjih poslanika vrijedi i za ovaj ummet osim ako nije negiran ili izmijenjen šerijatom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. U ovome slučaju radi se o potvrdi istog propisa i to praksom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve

---

15 "Istihbab"- je djelo kojim njegov počinilac zaslužuje nagradu, a ako ga ostavi, ne zaslužuje kaznu.

16 Vidjeti: "El-Vedžizu fi usulil-fikh", str. 11, od Abdul-Kerima Zejdana.

sellem, o čemu će biti posebnog govora. Komentirajući citirani ajet, šejh Eš-Šenkiti kaže: "Ovaj ajet upućuje na obavezu puštanja brade i zabranu brijanja. To je bila praksa Allahovih poslanika, neka je Allahov mir i spas na sve njih."[17]

U godini slanja delegacija vladarima tadašnjih kraljevstava i upućivanja poziva u islam, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je Hašima b. el-Asa el-'Umevija Herakliju, kralju Bizantinaca. Heraklije mu je, između ostalog, pokazao slike nekih prijašnjih poslanika naslikanih na komadu svilenog platna. U opisu tih poslanika navodi se: "Nuh je imao lijepu bradu (...), Ibrahim je imao bijelu bradu (...), Ishak je imao rijetku bradu (...), a Jakub je nalikovao svome ocu Ishaku (...), a Isa je imao crnu bradu."[18]

Citirani ajet sam po sebi ne ukazuje na obavezu puštanja brade, ali je općepoznato da sunnet tumači Kur'an, odnosno kada se hadisi u kojima se naređuje puštanje brade promatraju zajedno sa ajetom, dokazi postaju čvrsti i nepobitni.

DOKAZI IZ SUNNETA

Od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenose se brojni hadisi u kojima se jasnim imperativima vjernici obavezuju na puštanje brade.

1. Prenosi se od Ibn Omera da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Razlikujte se od mušrika, puštajte brade, a podrezujte brkove."*[19]

Ovaj hadis, kao i svi ostali, izrečen je u imperativnoj formi. Prethodno smo spomenuli fikhsko pravilo da naredba povlači obavezu, što u ovom slučaju znači da je puštanje brade obaveza, a također i kraćenje brkova.

---

17 Vidjeti: "Advaul-bejan", 4/382-383.

18 El-Bejheki u "Delailun-nubuve", 1/386-389 (prevedeno u skraćenom obliku). Ibn Kesir kaže: "Stepen ispravnosti ove predaje je dobar." Riječi Ibn Kesira uzete iz "Er-Redu ali tehzibil-lihje", str. 7.

19 El-Buhari, str. 1272, br. hadisa 5892, Muslim, komentar od En-Nevevija, 3/122, br. hadisa, 259, El-Bejheki u "Es-Sunenul-kubra", 1/232, br. hadisa 689, El-Begavi u "Šerhus-sunne", 5/219-220, br. hadisa 3087, Ebu 'Avvane u svome "Musnedu", 1/188.

2. Od Ibn Omera prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kratite brkove, a puštajte brade."*[20]

Imam En-Nevevi u komentaru Muslimova Sahiha, objašnjavajući glagol "u'fuu" (اعفوا) – puštajte, koji je upotrijebljen u ovome hadisu, kaže: "To znači: pustite je da raste onakvu kakva jeste i nemojte je kratiti."[21]

3. Prenosi se od Ebu Hurejre da je Poslanik, ﷺ, rekao: *"Kratite brkove i puštajte brade, razlikujte se od vatropoklonika."*[22]

4. Bilježi imam Muslim od Ibn Omera da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio "trimovanje" (podrezivanje) brkova i puštanje brade.[23]

Citirani hadisi bezdvojbeno ukazuju na obavezu puštanja brade i, istovremeno, zabranu njenog brijanja. Obligatna je dužnost je pokoriti se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jer se tim postupkom iskazuje pokornost Uzvišenom Allahu. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko mi se pokori, pokorio se Allahu, a ko mi odbije pokornost, odbio je pokornost Allahu."*[24]

U vezi s hadisom Ibn Omera u kome stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio puštanje brade, imam Ez-Zurkani u svom komentaru Malikovog Muveta'a, navodi riječi Et-Tibija: "Hadisom je zabranjeno brijanje i podrezivanje brade, kao što to čine pripadnici drugih vjera."[25]

5. Džabir b. Abdullah je rekao: "Naređivano nam je (od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) da puštamo brade i kratimo brkove."[26]

---

20 El-Buhari, str. 1272, br. hadisa 5893, Muslim, komentar od En-Nevevija, 3/121, br. hadisa 259, En-Nesai, 3/358, br. hadisa 5061, i u "El-Kubra", 5/407, br. hadisa 9294, Ebu Ja'la u "El-Musnedu", 10/105, br. hadisa 5738.

21 Vidjeti: En-Nevevijev komentar na Muslimov Sahih, 3/122.

22 Ibidem, 3/122, br. hadisa 260. Identično ovoj predaji i El-Buhari, str. 1272, br. hadisa 5892.

23 Ibidem, 3/122, br. hadisa 259, Et-Tirmizi, 8/40, br. hadisa 2764. Vidjeti: Ez-Zurkanijev komentar na "El-Muvetta", 4/390, br. hadisa 1828,

24 El-Buhari, str. 623, br. hadisa 2957, i str. 1503, br. hadisa 7137 i Muslim, 12/176, br. hadisa 1835.

25 Vidjeti: Ez-Zurkanijev komentar na "El-Muvetta", 4/391.

26 Ibn Ebi Šejbe u "El-Musannefu", 6/111, br. hadisa 13. Ovaj hadis ima jasnu potporu u prethodnoj predaji Ibn Omera.

Ovo su najjasniji hadisi u kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio puštanje brade. Da li i pored ovako jasnih dokaza iz najvjerodostojnih hadiskih zbirki ima mjesta za raspravu? Kako naredbu razumjeti osim kao obavezu?! Za one koji smatraju da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne može nešto narediti ili da su njegove naredbe samo sunnet, navodimo sljedeće dokaze:

a) Uzvišeni Allah kaže:

(لاَ تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) (٦٣)

"Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju njegovu (Poslanikovu), da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih bolna patnja ne snađe." (Prijevod značenja En-Nur, 63)

Zar brijanje brade nije suprotno naređenju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!?

b) Uzvišeni Allah kaže:

(وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلاَ مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً مُبِينًا) (٣٦)

"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo sa pravog puta." (Prijevod značenja El-Ahzab, 36)

Citirani ajet znači: kada Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nešto narede.[27] Es-Savi kaže: "U ajetu je spomenuto Allahovo ime zbog veličanja (ta'zima)[28] i da bi se ukazalo na to da je Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, odredba istovremeno i Allahova odredba, jer

27 Vidjeti: "Tefsirus-Sabuni", 2/484.

28 "Ta'zim" je veličanje, slavljenje, uzdizanje.

Uzvišeni za njega kaže:

(وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى) (٣) (إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى) (٤)

'On ne govori po hiru svome, to je samo Objava koja mu se obznanjuje'[29] (Prijevod značenja En-Nedžm, 3-4)."

Povod objave ajeta (El-Ahzab, 36) bilo je nezadovoljstvo Zejnebe bint Džahš sa Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, naredom da se uda za njegova tadašnjeg posinka Zejda.[30]

Ibn Kesir u svome tefsiru kaže: "Ovaj ajet je općevažeći za sve i niko nema pravo, kada sazna za Allahovu ili Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, naredbu, da se suprotstavi tome, dakle, nema pravo slobodna izbora i ne smije, koristeći svoj razum, postupiti drugačije."[31] Musliman se uvijek mora pokoravati i biti zadovoljan Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, presudom, bez obzira na okolnosti.

Uzvišeni Allah kaže:

(فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) (٦٥)

"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici sve dok za sudiju u sporovima svojim međusobnim tebe ne prihvate, i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete, i dok se sasvim ne pokore." (Prijevod značenja En-Nisa', 65)

c) Jedan od dokaza da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao ovlast da izdaje naredbe jeste i hadis koji prenosi Ebu Hurejre, u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Da se ne bojim da ću otežati svome ummetu, naredio bih im da koriste misvak prije svakog namaza."*[32]

---

29 Vidjeti: "Hašijetu-savi", 3/278. Uzeto iz "Safvetut-tefasir", 2/484.

30 Vidjeti: "Tefsirul-Kur›anil-'azim" od imama Ibn Kesira, 3/456.

31 Vidjeti: "Tefsirul-Kur›anil-'azim" 3/603.

32 El-Buhari, str. 192-193, br. hadisa 887 i str. 1524, br. hadisa 7240, Muslim komentar od

Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oprezno je postupao u ovakvim situacijama ne želeći opteretiti svoj ummet, jer da je naredio redovno korištenje misvaka, to bi bilo obavezno izvršavati.

6. Prenosi se od Ibn Omera da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Podrezujte brkove i puštajte brade."*[33] Imperativni oblik koji je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upotrijebio u ovom hadisu jeste "i'fuu" (اعفوا) i znači puštanje i ostavljanje u stanju u kakvom jeste.[34]

Ovaj glagol naveden je u Kur'anu na više mjesta. U suri El-Bekare Uzvišeni Allah kaže: "يسألونك ماذا ينفقون قل العفو" (Jes'eluneke maza junfikun kulil-'afv) **"Pitaju te šta da udjeljuju, reci: Višak"** (prijevod značenja El-Bekare, 219), tj. udjeljujte ono što vam ostane preko vlastitih potreba. Analogno ovom hadisu, kao da se hoće reći: pustite bradu da raste tako da se stvori višak od bujnosti i dužine.

7. Prenosi imam Et-Tirmizi od Ibn Omera da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Potkraćujte brkove i puštajte brade."*[35]

Svi spomenuti hadisi su autentični i nalaze se u najvjerodostojnijim hadiskim zbirkama, u prvom redu kod El-Buharije i Muslima. Ove zbirke

---

En-Nevevija 3/116, br. hadisa 252, "Sahihun-Nesai", 1/4 br. hadisa 7, "Sahihut-Tirmizi", 1/9 br. hadisa 21, "Sahihu Ebi Davud", 1/11-12, br. hadisa 37, "Sahihu Ibn Madže", 1/110, br. hadisa 236, Ahmed u svome "Musnedu", 2/399, br. hadisa 9168, imam Malik u svom "Muveta'u," 1/215, br. hadisa 142, Et-Taberani u "El-Mu'džemul-kebiru", 2/54, br. hadisa 1301, Ebu Ja'la u svome "Musnedu", 13/48 br. hadisa 7127, El-Bezzar, 2/268, br. hadisa 2549, (Medžme'uz-zevaidi), "Muhteser tarihu Dimeški" od Ibn 'Asakira, 13/296, El-Bejheki u "Es-Sunenul-kubra," 1/57, br. hadisa 145, i u "Es-Sagir," 1/42, br. hadisa 74, Ibn Ebi Šejbe u svome "Musannefu", 1/195, br. hadisa 4, Ed-Darimi u svome "Sunenu", 1/116, br. hadisa 683, Ibn Huzejme u svome "Sahihu", 1/72, br. hadisa 139, En-Nesai u "El-Kubra," 1/64, br. hadisa 6, El-Hatib el-Bagdadi u "Et-Tarih" (sa nešto izmijenjenim tekstom hadisa), 2/433, br. 952. Ovaj Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis svrstava se među najispravnije hadise. Riječi onih muslimana koji kažu da im se upotreba misvaka gadi ili da je to paganski običaj, plod su i dokaz njihovog nepoznavanja vjerskih propisa. Za njih vrijede riječi Uzvišenog: "Kako krupna riječ izlazi iz usta njihovih, oni ne govore drugo do neistinu." (El-Kehf, 5)

33 El-Buhari, 11/543, br. hadisa 5893, "Sahihun-Nesai", 3/1063, br. hadisa 4822, El-Begavi u "Šerhus-sunne", 6/122, br. hadisa 3087, El-Bejheki u "Eš-šuab", 5/219 br. hadisa 6430, Ibn Ebi Šejbe 6/110, br. hadisa 1, Ibn Hazm u "El-Muhalla", 2/220.

34 Vidjeti: "Fethul-bari", 11/543.

35 Et-Tirmizi, 8/38, br. hadisa 2763, i ocijenio ga je vjerodostojnim. Slično tome bilježi Muslim u svome "Sahihu," 3/121, br. hadisa 259.

sadrže posebna poglavlja sa skupinom hadisa koji ukazuju na obavezu puštanja brade i zabranu njenog brijanja.

8. Od Ibn Abbasa se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kratio svoje brkove i spomenuo je da je to bila praksa Ibrahima, alejhis-selam.[36]

9. Od Zejda Ibn Erkana prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko ne krati svoje brkove, ne pripada nama."*[37]

Ovim hadisom argumentira se da je kraćenje brkova vadžib (obaveza).[38]

PUŠTANJE BRADE JE POSLANIKOVA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, UPUTA

Uzvišeni Allah kaže:

(وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) (٧)

"Ono što vam Poslanik dâ, to uzmite, a ono što vam zabrani, to ostavite i bojte se Allaha, zaista Allah žestoko kažnjava." (Prijevod značenja El-Hašr, 7)

U citiranog ajeta Ibn Kesir kaže: "Šta god da vam naredi, učinite to, a što vam zabrani, ostavite, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje samo dobro i zabranjuje samo zlo."[39]

---

36 Et-Tirmizi, 8/33-34, br. hadisa 2760, i kaže: "Hasenun-garib." Šejh El-Albani kaže: "Hadis je slab,", Vidjeti: "Daifu Sunen et-Tirmizi", str. 330, br. hadisa 524.

37 Et-Tirmizi i kaže: "Hasenun-sahih". Vidjeti: "Tuhvetul-ahvezi", 8/34-36, br. hadisa 2761. Imam Ahmed u svom "Musnedu", 4/368, br. hadisa 19292, El-Bejheki u "El-Kubra", 5/208, br. hadisa 5033, i u "El-Evsat", 4/40, br. hadisa 3051, Ibn Ebi Šejbe u svome "Musennefu", 6/110, br. hadisa 2. El-Albani kaže: "Hadis je ispravan." Vidjeti: "Sahihut-Tirmizi", 2/358, br. hadisa 2212, "Sahihun-Nesai", 3/358, br. hadisa 5062, i u "El-Kubra", 1/66, br. hadisa 14,

38 Vidjeti: "Fethul-Bari," 1/340. Uzeto iz "El-Lihjetu fi davil-Kitabi ves-sunneh", str. 77.

39 Vidjeti: "Tefsiru Ibni Kesir", 4/303.

U hadisu koji bilježi imam Muslim od Ibn Omera stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je potkraćivanje brkova i puštanje brade.[40] U suri En-Nur, Uzvišeni kaže:

(فَلْيَحْذَرْ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) (٦٣)

"Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju njegovu da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe." (Prijevod značenja En-Nur, 63)

Ibn Kesir, komentirajući prethodni ajet, rekao je: "Značenje riječi 'iskušenje' odnosi se na nutarnje iskušenje (srčano), koje će osjetiti tako što će im srce obuzeti nevjerstvo, licemjerstvo ili novotarije, a riječi 'ili da ih patnja bolna ne snađe' odnose se na bolnu patnju na dunjaluku koju će fizički osjetiti ili ubistvom ili sprovođenjem šerijatskih kazni ili zatvaranjem i sl."[41] Na činjenicu da su ashabi dobro shvatili opasnost skretanja sa Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, puta, upućuju i riječi Ebu Bekra es-Siddika, najboljeg čovjeka poslije Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prvog halife, koji je rekao: "Ne postoji ništa što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, činio a da ga nisam slijedio u tome, i bojim se da bih zalutao sa pravoga puta ako bih ostavio nešto od njegove prakse."

Ibn Betta, nadovezujući se na riječi Ebu Bekra, naglašava: "Ovo je, draga moja braćo, Es-Siddik koji je imao toliko izražen osjećaj straha od udaljavanja od Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, puta, u nečemu velikom ili malom, jer je bio svjestan da to vodi u zabludu. Šta tek reći o nama i vremenu u kome se ismijavaju poslanici i ono sa čime su došli? Šta reći o ljudima koji se bahato izigravaju sa sunnetom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem? Molimo Allaha da nas sačuva propasti i spasi naših zlih djela."[42]

Ibn Ebi Šejbe bilježi da je jedan medžusija (vatropoklonik) došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obrijane brade i dugih brkova, pa

40 Izvor hadisa je prethodno naveden.

41 Vidjeti: "Tefsiru Ibni Kesir", 3/382.

42 Vidjeti: "Kelimetus-Siddik ve ta'kibu Ibni Betta u El-Ibanetul-kubra", 1/245-246. Uzeto iz "Medželetul-bejan", br. 91.

ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: *"Zbog čega to?"*, a on je odgovorio: "Ovo je naša vjera." Na to mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"U našoj vjeri treba kratiti brkove, a puštati brade."*[43]

U predaji El-Harisa Ibn Ebi Usame od Jahjaa Ibn Kesira navodi se: "Jednom prilikom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je neki čovjek, stranac, obrijane brade i dugih brkova, pa ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: *'Šta te je navelo da to učiniš?', a on mu je* odgovorio: 'Moj gospodar (tj. vladar) mi je tako naredio.' Tada mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Meni je Allah naredio da puštam bradu i skraćujem brkove.'"*

U predaji koju bilježi Ibn Džerir od Zejda ibn Habiba stoji: "Dva su čovjeka došla Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obrijanih brada i dugih brkova, pa ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: *'Zbog čega to?', a oni su* odgovorili: 'To je naredba našeg gospodara (tj. vladara).' Na to im je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Meni je moj Gospodar naredio da pustim bradu i skratim brkove.'"*[44]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je svome ummetu puštanje brade, a prije toga je sam taj propis u praksu sproveo. Imam Muslim bilježi od Džabira b. Semure da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao veliku i bujnu bradu.[45]

Nema sumnje da brijanje brade, bez šerijatski opravdanog razloga, predstavlja suprotstavljanje Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, naredbi i odstupanje od njegove prakse. El-Buhari i Muslim bilježe da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko napusti moj sunnet, ne pripada meni."*[46]

Ashabi su, u želji da budu iskreni Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, sljedbenici, dosljedno slijedili sve što im je bilo naređeno. Prenosi

---

43 Ibn Ebi Šejbe u "El-Musannefu", 6/110-111, br. hadisa 11.

44 Ova tri predanja međusobno se pojačavaju i spomenuta su u "Tahrimu halkil-liha", str. 2, od Ismaila el-Ensarija. A slično tome i u "Er-Redu ala tehzibil-lihje", str. 5.

45 Vidjeti: "Sahihu Muslim" komentar En-Nevevija, 15/82, br. hadisa 2344.

46 El-Buhari, 10/130, br. hadisa 5063 (Fethul-Bari), Muslim, 9/149, br. hadisa 1401.

se da je Ebu Bekr imao gustu bradu,[47] Omer isto tako,[48] a da je Osman imao dugu bradu.[49] Od Sa'da eš-Šabija prenosi se da je rekao: "Vidio sam Aliju, imao je toliko bujnu bradu da je zastirala prostor između lica i ramena sa obje strane."[50] Podstičući nas na slijeđenje prakse prve generacije muslimana, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u poznatom hadisu kaže: *"Držite se moga sunneta i sunneta mojih pravednih vladara."*[51]

Primjer ovih plemenitih ashaba zapravo je primjer težnje ka dobru, koju su bolesna srca prezirala. Na to aludiraju riječi Uzvišenog Allaha:

(وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ) (١١)

"I govore nevjernici, da je kakvo dobro, oni nas ne bi u tome pretekli." (Prijevod značenja El-Ahkaf, 11)

U komentaru navedenog ajeta, Ibn Kesir kaže: "Ehli-sunnet govori upravo riječi suprotne nevjernicima." Mi kažemo: "Svako djelo ili govor koji nije potvrđen od ashaba smatra se novotarijom, jer da je u tome bilo dobra, oni bi nas pretekli."[52]

BRIJANJEM BRADE OPONAŠAJU SE NEVJERNICI

Nema sumnje da je brijanje brade predstavlja oponašanje nevjernika i istovremeno odstupanje od Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, upute. Na ovu činjenicu ukazuju brojni hadisi, a spomenut ćemo neke od njih:

---

47 Vidjeti: "Kûtul-kulûb", 4/9. Preneseno iz djela "Hukmud-din", str. 29.

48 Vidjeti: "El-Isabe", 4/484, red. br. 5752. Navodi Ibn Džerir u "Et-Tarih", 3/226, da je Omer tražio od Ebu Bekra smjenu Usame b. Zejda sa mjesta vojskovođe zbog toga što je mlad. Ebu Bekr je uzeo Omera za njegovu bradu ukorivši ga zbog tih riječi.

49 Vidjeti: "El-Isabe", 4/377, red. br. 5464, i "Tarihul-hulefa", str. 117.

50 Vidjeti: "Et-Tabakat", 3/25, i "Tarihul-hulefa", str. 131.

51 Et-Tirmizi, 7/413-414, br. hadisa 2676, i kaže: "Hasenun-sahih" i Ed-Darimi, 1/34, br. hadisa 95. Šejh El-Albani kaže: "Hadis je vjerodostojan." Vidjeti: "Sahihut-Tirmizi", 2/342, br. hadisa 2157, "Sahihu Ibni Madže", 1/31-32, br. hadisa 40.

52 Vidjeti: "Tefsiru Ibni Kesir", 4/141.

Od Ebu Hurejre prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kratite brkove i puštajte brade, razlikujte se od vatropoklonika."*[53] Imam Et-Turbišti rekao je: "Brijanje brade je običaj nemuslimana i obilježje mnogih današnjih mušrika koji nemaju nikakve veze sa vjerom, molimo Allaha da nas sačuva od njihova zla."[54]

Od Ibn Omera prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Razlikujte se od mušrika, kratite brkove i puštajte brade."*[55] Eminentni islamski znalac hadisa iz Šama Muhammed Nasiruddin el-Albani kaže: "Griješe oni koji odobravaju oponašanje nemuslimana, naročito kada je u pitanju brijanje brade, jer ono predstavlja spoljašnje oponašanje koje je usko povezano sa nutarnjim oponašanjem (u srcu i duši). Stoga, ko god oponaša nemuslimane, time zapravo odobrava i potvrđuje ispravnost njihovog vjerskog uvjerenja, istovremeno zanemarujući i ne prihvatajući Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, uputu. Takvi kao da nisu uvjereni u istinitost Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Najbolja uputa je Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, uputa.'*"[56]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je dugu i gustu bradu, kao i njegovi ashabi i islamski učenjaci općenito. U tom kontekstu, ne postoji nijedan dokaz koji bi ukazivao na to da je ijedan od njih ikada u životu obrijao svoju bradu. U mnogim islamskim državama, u slučaju kada bi se neko suprotstavio nepravednom vladaru – u većini slučajeva radilo se o vladarima koji su nedovoljno poznavali propise Allahove vjere – zabilježeno je da su takvog prijestupnika, u okviru sankcioniranja za počinjeno nedjelo, prvo izvodili pred okupljene narodne mase, zatim bi ga obrijali i stavili na devu te kružili s njim po ulicama, što je predstavljalo poniženje za njega i kaljanje njegove muškosti."[57]

Komentirajući hadis u kojem se naređuje da se muslimani razlikuju od nevjernika, šejh Ebu Muhammed es-Sindi rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavještava nas da je brijanje brade običaj nevjernika, stoga se muslimani koji vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu

---

53 El-Buhari, str. 1272, br. hadisa 5892, Muslim, 3/122 br. hadisa 260.

54 Vidjeti: "Ifa'l-liha hašijetu Ifa'l-liha", br. 3. Preuzeto iz knjige "Hukmud-din", str. 24-25.

55 Muslim, 3/122, br. hadisa 259.

56 Muslim, 6/127-128, br. hadisa 867, od Džabira b. Abdullaha.

57 Riječi šejha El-Albanija uzete iz "El-Lihjetu fi davil-Kitabi ves-sunneh", str. 98-99, a ko se želi detaljnije informirati o ovome, neka se vrati na "Medželetuš-šehab", br. 41.

alejhi ve sellem, moraju razlikovati od njih i ne smiju ih oponašati, povodeći se u tome za Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *'Ko oponaša jedan narod, njemu i pripada.'*"[58]

Veliki hanefijski pravnik Ebu Bekr el-Kasani također navodi da se brijanjem brade oponašaju nevjernici.[59]

Iz velikog neznanja neki muslimani kažu: "Ne želimo da puštamo brade zato što su to obilježja pojedinih vođa ateizma, poput Marksa, Engelsa i drugih!" Zar nije prioritetnije povoditi se za Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, uputom i slijediti ga u svim životnim segmentima bez obzira na nemuslimane i njihove postupke?! Puštanje brade ne predstavlja oponašanje nevjernika, već naprotiv, brijanjem brade oponašaju se nevjernici, shodno riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Razlikujte se od mušrika, puštajte brade..."*[60]

Uzvišeni Allah o inovjercima kaže:

(وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللهُ) (٣٨)

"Ako ih upitaš: Ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: Allah!" (Prijevod značenja Ez-Zumer, 38)

Mnogi politeisti svjedoče da je Stvoritelj nebesa i zemlje Allah! Znači li to da bismo, u želji da se razlikujemo od njih, trebali reći da je nebesa i Zemlju stvorio neko mimo Allaha!? Nikako, jer sve što islam zahtijeva treba izvršavati ne osvrćući se na postupke politeista.

U današnjem vremenu pojedine nemuslimanske zemlje prakticiraju obrezivanje muške djece iz higijenskih i zdravstvenih razloga. Na osnovu razmišljanja pojedinih muslimana, mi bismo ovu praksu trebali napustiti zbog njih!? Ovakvi primjeri su brojni i oduljili bismo navodeći ih.

---

58 Ebu Davud, 2/761, br. hadisa 3401, Ahmed u svom "Musnedu", 2/50, br. hadisa 5115-5116, Ibn 'Asakir u "Tarihu Dimešk", 29/165, Et-Tahavi u "Muškilul-asar", 1/88, El-Kuda'i u "Musneduš-šihabi", 1/244, br. hadisa 390, Abdu b. Humejd u "El-Muntehab", str. 267, br. hadisa 848. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Hadis je hasen." Hafiz El-Iraki ocijenjuje ga vjerodostojnim. Vidjeti: "El-Iktida", str. 39, i "Musneduš-šihab," 1/244 (fusnota). Šejh El-Albani ocijenio ga je vjerodostojnim.

59 Vidjeti: "Beda'us-sanai'a fi tertidbiš-šeri'a", 3/101.

60 Izvor hadisa prethodno je naveden.

BRIJANJEM BRADE OPONAŠAJU SE ŽENE

Jedno od brojnih obilježja kojima je Allah učinio muškarce različitim od ženâ jeste brada. Shodno tome, brijanjem brade oponašaju se žene i izražava vid nezadovoljstva prema izgledu u kome je Uzvišeni Allah stvorio muškarce.

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo muškobanjaste žene i ženskaste muškarce."[61]

U drugoj predaji Ibn Abbas kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je muškarce koji oponašaju žene i žene koje oponašaju muškarce."[62]

Imam Ez-Zehebi i Ibn Hadžer el-Hejtemi međusobno oponašanje žena i muškaraca ubrajaju u velike grijehe.[63]

Ibnul-Kajjim kaže: "U bradi se krije određena korist za ljude: to je ukras čovjekova lica i jedan od razloga ukazivanja visokog poštovanja, koje inače nije primjetno da se u tolikoj mjeri ukazuje golobradim maloljetnicima i ženama. Brada je, također, jedno od obilježja kojim se muškarac odlikuje nad ženom."[64]

El-Kandehlevi tvrdi: "Nema sumnje da se brijanjem brade u najvećoj mjeri oponašaju žene, i ovo oponašanje gore je nego oponašanje u odijevanju ili nečemu drugome, jer je brada obilježje kojim se muškarci razlikuju od žena. Ovu činjenicu ne opvrgava niko osim onaj koji obmanjuje samoga sebe, slijedeći svoje strasti i mijenjajući fitru[65] u kojoj ga je Uzvišeni Allah stvorio."[66]

---

61 El-Buhari, str. 1271, br. hadisa 5886 i str. 1444, br. hadisa 6834, Et-Tirmizi, 8/58-59, br. hadisa 2785.

62 El-Buhari, str. 1271, br. hadisa 5885, i Et-Tirmizi, 8/58, br. hadisa 2784.

63 Vidjeti: "El-Kebair", str. 152, red. br. 33 i "Ez-Zevadžir an iktirafil-kebair", 1/337-339, red. br. 107.

64 Vidjeti: "Et-Tibjanu fi aksamil-Kur'an", str. 231. Uzeto iz djela "El-Lihjetu fi davil-Kitab", str. 109.

65 U poglavlju "Fitre" spomenut ćemo njeno značenje.

66 Vidjeti: "Vudžubu ia'fail-liha", str. 31-32. Uzeto iz "Hukmud-din", str. 26.

Imam Ebu Hamid el-Gazali naglašava: "Sa njom (tj. bradom) razlikuju se muškarci od žena."[67]

Šejh El-Albani kaže: "Brijanjem brade oponašaju se žene jer je golobradost lica tipično svojstvo žena. Stoga islam zabranjuje brijanje brade i obavezuje muškarce da je puštaju."[68]

BRIJANJEM BRADE MIJENJA SE SUŠTINSKI IZGLED ALLAHOVIH STVORENJA

Uzvišeni Allah, spominjući riječi šejtana prokletog, kaže:

(وَلأُضِلَّنَّهُمْ وَلأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الأَنْعَامِ وَلآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللهِ وَمَنْ يَتَّخِذْ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا) (١١٩)

"I navodit ću ih sigurno na stranputice i primamljivat ću ih, sigurno, lažnim nadama, i sigurno ću im zapovijediti pa će stoci uši rezati i sigurno ću im narediti pa će stvorenja Allahova mijenjati. A onaj ko za zaštitnika šejtana prihvati, a ne Allaha, doista će propasti." (Prijevod značenja En-Nisa', 119)

Šejh El-Albani kaže: "Ovo je jasan dokaz da je mijenjanje suštinskog izgleda Allahovih stvorenja stranputica i pokornost šejtanu, osim u onome što je Allah dozvolio. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je one koji mijenjaju Allahova stvorenja uljepšavajući se time, a nema sumnje da brijanje brade pripada ovoj zabranjenoj vrsti uljepšavanja. Ovim postupkom osoba biva obuhvaćena Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, prokletstvom. Spomenuo sam Allahovu dozvolu da se ne bi shvatilo da je svako brijanje dlaka na tijelu razlog prokletstva, jer npr. brijanje stidnih mjesta islam odobrava i podstiče na to."[69] Jasno je, dakle, da brijanjem brade čovjek mijenja Allahovo stvaranje i poriče Allahove blagodati prema sebi.

---

67 Vidjeti: "Ihjau ulumid-din", 2/275. Uzeto iz "Hukmu-din", str. 25.

68 Vidjeti: "Temamul-minne", str. 82, od šejha El-Albanija.

69 Vidjeti: "Adabuz-zefaf", str. 208, od šejha El-Albanija.

Imam Ed-Dehlevi upozorava nas da je brijanje brade običaj vatropoklonika čija je osnovna karakteristika pokušaj izmjene Allahova stvaranja.[70]

Šejh Muhammed b. Salih el-Usejmin naglašava: "U brijanju brade nazire se pokušaj izmjene Allahova stvaranja što je, bez sumnje, šejtanski posao i direktna pokornost njegovim spletkama."[71] Zatim je naveo ajet iz sure En-Nisa', 119.

Negirajući potrebu izmjene Allahovih stvorenja, Uzvišeni Allah kaže:

(وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ) (٣)

"On vam obličje daje i likove vaše čini lijepim." (Prijevod značenja Et-Tegabun, 3)

Na drugom mjestu, Uzvišeni kaže:

(لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ) (٤)

"I stvorili smo čovjeka u najljepšem obliku." (Prijevod značenja Et-Tin, 4)

PUŠTANJE BRADE JE UROĐENA OSOBINA

Mnogobrojni hadisi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, aludiraju da je puštanje brade urođena ljudska osobina.

1. Prenosi imam Muslim od majke vjernika Aiše, r.a., da je rekla: "Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: *"Desetero je od fitre: kraćenje brkova, puštanje brade, korištenje misvaka, ispiranje nosa prilikom uzimanja abdesta, podrezivanje noktiju..."*[72]

---

70 Vidjeti: "Hudžetullahil-baliga", 1/518.

71 Vidjeti: "El-Fetava" od šejha Ibn Saliha el-'Usejmina, 2/904.

72 Muslim, 3/123, br. hadisa 261, En-Nesai, 3/1038, br. hadisa 4667, i u "El-Kubra", 5/405, br. hadisa 9286, Et-Tirmizi, 2/357, br. hadisa 2214, Ebu Davud, 1/13, br. hadisa 43, Ibn Madže, 1/111-112, br. hadisa 241, Ibn Huzejme u svom "Sahihu", 1/47, br. hadisa 88,

2. Od Ebu Hurejre prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Petero je fitra ili (petero je od fitre): obrezivanje, brijanje stidnih mjesta, rezanje noktiju, uklanjanje dlaka ispod pazuha i kraćenje brkova."*[73]

3. Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kraćenje brkova je od fitre."*[74]

4. Od Ibn Omera se, također, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Od fitre je brijanje stidnih mjesta, kraćenje noktiju i podrezivanje brkova."*[75]

Imam Es-Sujuti kaže: "Najispravnija definicija fitre jeste da je to drevna praksa koje su se pridržavali poslanici, koju je vjera prihvatila i u njoj su stvoreni ljudi."[76] Ibnul-Kajjim kaže: "Sve što je u hadisima spomenuto da se ubraja u fitru može biti ili obaveza, kao što je ispiranje nosa prilikom uzimanja abdesta, ili, opet, sunnet, kao što je upotreba misvaka."[77] Riječi Ibnul-Kajjima su ujedno i odgovor onima koji kažu: "Ako je puštanje brade i kraćenje brkova fitra, onda nije obaveza!" Naravno, ovaj odgovor potvrđuju i dokazi koji obavezuju na puštanje brade, a to su brojni hadisi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje smo prethodno spominjali. Puštanje brade nije poput upotrebe misvaka jer se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Da se ne bojim da ću otežati vjernicima, naredio bih im upotrebu misvaka prije svakog namaza."*[78]

Ebu Ja'la u svom "Musnedu", 8/14-15, br. hadisa 4517, Ed-Darekutni u svome "Sunenu", 1/94-95, br. hadisa 1, Ibn Ebi Šejbe u svome "Musannefu", 6/111, br. hadisa 14.

73 El-Buhari, str. 1272, br. hadisa 5891 i 6297, Muslim, 3/118, br. hadisa 257, En-Nesai, 3/358, br. hadisa 5059, i u "El-Kubra", 1/65, br. hadisa 10.

74 El-Buhari, str. 1272, br. hadisa 5888.

75 El-Buhari, str. 1272, br. hadisa 5890.

76 Vidjeti: "Tenvirul-havalik", 2/219. Uzeto iz "El-Lihje", str. 73.

77 Vidjeti: "Tuhvetul-mevdud", str. 177, i "Et-Telhisul-habir", od Ibn Hadžera 1/88-89. Uzeto iz "El-Lihje", str. 78. Zbog objašnjenja pogledati "Nejlul-evtar", 1/139-143, i "Temamul-minne", str. 92-93. Po ovom pitanju ima i drugih mišljenja.

78 Muttefekun alejhi. Prethodno je naveden izvor hadisa. Imam El-Bejheki naslovio je posebno poglavlje u svome "Sunenu" i nazvao ga: "Dokazi da je misvak sunnet, a ne vadžib". Vidjeti: "Es-Sunnenul-kubra", 1/57, br. poglavlja 29. Imam En-Nevevi kaže: "Misvak je potvrđeni sunnet." Vidjeti: "Revdatut-talibin", 1/167. Es-Sanani kaže: "Većina islamskih učenjaka smatra da je korištenje misvaka sunnet, zbog Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Naredio bih im... " Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije naredio upotrebu misvaka. Vidjeti: "Subulus-selam", 1/76 i "Nejlul-evtar", 1/104.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bojeći se da ne oteža svome ummetu, nije naredio korištenje misvaka, dok je naredio podrezivanje brkova i puštanje brade, kako se prenosi u predaji od Ibn Omera.[79]

Kraćenje brkova je obavezno zbog Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko ne krati svoje brkove, ne pripada nama."*[80]

MIŠLJENJE ISLAMSKIH PRAVNIKA O BRIJANJU BRADE

Iako smo prethodno spomenuli mišljenja mnogih učenjaka o brijanju brade, smatramo potrebnim navesti još neka mišljenja učenjaka koje nismo ranije spominjali.

1. Ibn Hazm el-Endelusi kaže: "Islamski učenjaci složili su se da brijanje cijele brade nije dozvoljeno."[81] Ovaj konsenzus navodi imam Ebul-Hasan el-Kattan i prešutno ga je prihvatio.[82]

2. Ibn Abdul-Berr kaže: "Brijanje brde je haram i to čine samo oni koji oponašaju žene."[83]

3. Šejhul-islam Ibn Tejmijje tvrdi: "Brijanje brade je haram."[84]

4. Veliki učenjak hanefijskog mezheba Ibn Abidine kaže: "Muškarcu je zabranjeno brijati bradu."[85]

5. Es-Seffarini kaže: "Brijanje brade je haram."[86]

---

79 Muslim, Et-Tirmizi i Malik, a prethodno smo spomenuli izvor hadisa. Ovaj hadis bilježi i El-Bejheki u "Sunenul-kubra" 1/234, br. hadisa 700.

80 Hadis bilježe Et-Tirmizi i Ahmed u svome "Musnedu", a prethodno je naveden njegov izvor.

81 Vidjeti: "Meratibul-idžma", str. 225.

82 Vidjeti: El-Ikna, 4/2020.

83 Vidjeti: "Hukmu-din", str. 31, i "Er-Redu ala tehzibil-lihje", str. 10.

84 Vidjeti: "El-Ihtijaratu El-'ilmijetu", str. 6. Preuzeto iz djela "Hukmud-din", str. 30.

85 Vidjeti: "Reddul-muhtar 'ala ed-durril-muhtar", 5/261. U indeksu ove knjige pod slovom "L" stoji naslov "Brada, njeno kraćenje i izbrana tog čina". Vidjeti: str. 265, izdanje 1963. g.

86 Vidjeti: "Gizaul-elbab", 1/376, uzeto iz "Hukmud-din", str. 32.

6. Prenosi Ibn Asakir da je Omer b. Abdul-Aziz rekao: "Brijanje brade je masakriranje lica, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je zabranio."[87]

7. Ali Mahfuz navodi: "Učenjaci četiri pravne škole složili su se da je puštanje brade obavezno, a njeno brijanje zabranjeno."[88]

8. Šejh Muhammed Sultan el-Hadžnedi kaže: "Brijanje brade je mekruh-tahrimen.[89] To je nemuslimanska praksa." Nakon što je citirao dokaze o obavezi puštanja brade, rekao je: "Ovo je stav osnivača četiri pravne škole."[90]

9. Imam Eš-Ševkani kaže: "Brijanje brade bio je običaj Perzijanaca pa ga je Allah zabranio i naredio puštanje brade."[91]

10. Imam Es-Sa'di konstatira: "Brijanje brade i njeno kraćenje su mušrički običaji i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je svoj ummet na to naredivši puštanje brade."[92]

11. Šejh Abdul-Halim kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je brijanje brade."[93]

12. Šejh Ibn Baz tvrdi: "Brijanje brade nije dozvoljeno, a njeno puštanje je obaveza."[94]

13. Šejh El-Albani, pošto je naveo četiri vrste dokaza o obaveznosti puštanja brade, rekao je: "Svaki od ovih dokaza eksplicitno ukazuje na obavezu puštanja brade i zabranu brijanja. Šta tek biva kada se ti dokazi spoje?!"[95]

---

87 Ibn Asakir u "Tarihu Dimešk", 13/101.

88 Vidjeti: "El-Ibda' fi medarril-ibtida'", str. 409, i poslije toga naveo je mišljenja učenjaka četiri pravne škole.

89 Termin "mekruh-tahrimen" u hanefijskoj pravnoj školi odgovara terminu "haramu" u drugim pravnim školama. Vidjeti: "El-Vedžizu fi usulil-fikh" od dr. Abdul-Kerima Zejdana, str. 46.

90 Vidjeti: "Ikdul-Dževheris-semin", str. 167. Preuzeto iz djela "Ediletu tahrim", str. 93.

91 Vidjeti: "Nejlul-evtar", 1/124, od imama Eš-Ševkanija.

92 Vidjeti: "El-fetavas-Sa'dije", str. 96.

93 Vidjeti: "Fetava šejh Abdul-Halim", str. 292.

94 Vidjeti: "Fetava islamijje", 2/324-325.

95 Vidjeti: "Adabuz-zefaf", str. 210-211. "Rijadus-salihin", str. 343, u fusnoti i "Tamamul-mineh", str. 82-83.

14. Šejh Muhammed b. Salih el-Usejmin u svojim decizijama kaže: "Brijanje brade je haram."[96]

15. Abdurrahman b. Džibrin navodi: "Oni koji odobravaju alkohol, pušenje, brijanje brade... čine to da bi zadovoljili većinu svijeta i njihove vođe, negirajući i odbacujući pri tome sve dokaze."[97]

16. Ebu Bekr el-Džezairi kaže: "Brijanje brade je haram."[98]

17. Skupina savremenih učenjaka za islamsko misionarstvo kaže: "Brijanje brade je haram."[99]

18. U Stalnom kolegiju za islamske decizije smatraju: "Ko obrije bradu, učinio je zabranjeno djelo (munker)."[100]

19. U djelu "El-Mevsuatul-fikhijje" navodi se jednoglasan stav učenjaka četiri pravne škole da je brijanje brade zabranjeno, jer se tim postupkom oponira Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, naredbama.[101]

Budući da većina muslimana današnjice slijedi hanefijsku pravnu školu, iako njihovi postupci nerijetko bivaju u koliziji sa hanefijskim mezhebom, spomenut ćemo mišljenja hanefijskih autoriteta o bradi. Ovdje se nećemo ograničavati na propis puštanja brade, već općenito na njenu utemeljenost kod hanefijskih pravnika.

1. Imam Šemsuddin es-Serhasi (umro 490. h.g.), nakon što je spomenuo da je brada ukras muškarca, rekao je: "Osnova svemu ovome je hadis u kome Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *'Allah ima meleke koji Ga slave riječima: Slavljen neka je Allah koji je ukrasio muškarce bradama.'*" (Vidjeti: El-Mebsut, 26/72, izdavač: Darul-mearif, 1414, Bejrut)

---

96 Vidjeti: "Fetava šejh Salih el-'Usejmin", 2/904.

97 Vidjeti: "Et-Tedhin maddetuhu ve hukmuhu fil-islam", str. 94.

98 Vidjeti: "Minhadžul-muslim", str. 159.

99 Vidjeti: "Fetava islamijje", 2/324-325. Gotovo svi savremeni učenjaci zabranjuju brijanje brade, a od njih su: Abdul-Džlil Isa, Muhammed Sultan el-Ma'sumi, Ahmed es-Sa'ti, El-Kandehlevi, Abdurrahman Ibn Kasim, Ismail el-Ensari i mnogi drugi. Vidjeti: "Hukmud-din", str. 32.

100 Vidjeti: "Fetaval-ledžnetid-daime", 11/427.

101 Vidjeti: "El-Mevsuatul-fikhijje", 35/225.

Na drugom mjestu imam Es-Serhasi kaže: "U bradi je ljepota (muškarca)." (Vidjeti: El-Mebsut, 11/90)

2. Imam Alauddin el-Kasani (umro 587. h.g.) rekao je: "Brijanje brade tretira se masakriranjem lica, jer je Uzvišeni Allah ukrasio muškarce bradom, kako se prenosi u hadisu: 'Allah ima meleke koji Ga slave riječima: Slavljen neka je Allah koji je ukrasio muškarce bradama.'" (Vidjeti: Bedaeus-sanaia, 2/329-330, izdavač: Daru ihjait-turasil-arebi, 1419, Bejrut)

Na drugom mjestu imam El-Kasani kaže: "Glava i brada predstavljaju najčasnije dijelove tijela. U glavi se nalaze mozak i čula, a brada je dio lica, a lice je jedan od najčasnijih dijelova tijela." (Vidjeti: Bedaeus-sanaia, 2/40)

3. Imam Burhanuddin el-Merginani (umro 593. h.g.) rekao je: "Brijanje kose, kada je u pitanju žena, predstavlja njeno masakriranje, isto kao što je to brijanje brade kod muškarca." (Vidjeti: El-Hidaje, 1/149, izdavač: Daru Ihjait-turasil-arebi, 1415, Bejrut)

4. Imam Kemaluddin b. El-Hummam (umro 681. h.g.) rekao je: "Kada je u pitanju brada, sunnet je da bude u dužini šake, a ono što pređe preko dužine šake treba odsjeći... Što se tiče kraćenja brade više od toga (tj. od dužine šake), kao što čine neki zapadnjaci (tj. ljudi sa zapadnog dijela tadašnje islamske države) i muškarci hermafroditi (dvospolci), to apsolutno niko nije dozvolio." (Vidjeti: Šerhu fethil-Kadir, 2/348, izdavač: Darul-fikr, bez godine izdanja, Bejrut)

5. Imam Fahruddin ez-Zejlei (umro 710. h.g.) rekao je: "Brada je ukras muškarca, kako se navodi u hadisu", zatim je citirao prethodno spomenuto predanje. (Vidjeti: Tebjinul-hakaik, 7/274, izdavač: Darul-kutubil-ilmijjeh, 1420, Bejrut)

6. Imam Bedruddin el-Ajni (umro 855. h.g.) u komentaru hadisa u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje puštanje brade, kaže: "Pod puštanjem brade podrazumijeva se puštanje sve dok brada ne dostigne bujnost." (Vidjeti: Umdetul-kari, 22/46, izdavač: Darul-Fikr, bez godine izdanja, Bejrut)

U drugom djelu imam El-Ajni, nakon što je spomenuo prethodno citirane riječi imama El-Merginanija: "Brijanje kose, kada je u pitanju žena, predstavlja njeno masakriranje, kao što je slučaj s brijanjem brade kod

muškarca", rekao je: "Masakriranje je haram, nije dozvoljeno." (Vidjeti: El-Binaje šerhul-hidaje, 4/274, izdavač: Darul-kutubil-ilmijjeh, 1420, Bejrut)

7. Imam Zejnuddin b. Nudžejm (umro 970. h.g.), pojašnjavajući hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje: "Puštajte brade", rekao je: "Pod puštanjem brade podrazumijeva se puštanje sve dok brada ne dostigne bujnost." (Vidjeti: El-Bahrur-raik, 1/50, izdavač: Darul-marife, bez godine izdanja, Bejrut)

Na drugom mjestu Ibn Nudžejm kaže: "Sunnet je da brada bude u dužini šake." (Vidjeti: El-Bahrur-raik, 2/302)

Zatim je rekao: "Brijanje brade je masakriranje lica." (Vidjeti: El-Bahrur-raik, 2/382)

8. Imam Ali el-Kari (umro 1014. h.g.), pojašnjavajući hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Puštajte brade", rekao je: "Pod puštanjem brade podrazumijeva se puštanje sve dok brada ne dostigne bujnost", a zatim je rekao: "Brijanje brade danas je simbol mnogih mušrika koji nemaju udjela u vjeri." (Vidjeti: Merkatul-mefatih, 2/84, izdavač: Darul-kutubil-ilmijjeh, 1422, Bejrut)

Na drugom mjestu imam El-Kari kaže: "Knijenje (bojenje) brade je sunnet." (Vidjeti: Merkatul-mefatih, 2/88)

U istom djelu 5/557, Ali el-Kari, komentirajući hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje ženi brijanje glave, kaže: "Ženi nije dozvoljeno obrijati glavu osim u nuždi, jer se to tretira masakriranjem isto kao brijanje brade u pogledu muškarca."

9. Imam Alauddin el-Haskefi (umro 1088. h.g.) kaže: "Kada je u pitanju brada, sunnet je da bude u dužini šake. Ono što pređe preko šake mora se odsjeći, a što se tiče kraćenja brade više mimo toga (tj. ispod dužine šake), kao što čine neki zapadnjaci i muškarci hermafroditi (dvospolci), to apsolutno niko nije dozvolio, a njeno potpuno brijanje je postupak indijskih židova i vatropoklonika." (Vidjeti: Hašijetu Ibn Abidin, 3/456-457, izdavač: Darul-marife 1420, Bejrut)

10. Imam Ahmed et-Tahtavi (umro 1231. h.g.) kaže: "Muhammed (učenik Ebu Hanife) prenosi u svome djelu El-Asâr, da je imam Ebu Hanife

dozvoljavao kraćenje brade koja pređe dužinu šake. (Vidjeti: Hašijetut-Tahtavi, str. 526, izdavač: Darul-kutubil-ilmijjeh, 1418, Bejrut)

Na drugom mjestu kaže: "Sunnet je da brada bude u dužini šake, dok kraćenje mimo toga, kao što čine neki zapadnjaci i muškarci dvospolci, niko nije dozvolio." (Vidjeti: Hašijetut-Tahtavi, str. 681)

11. Imam Halil es-Seharenfuri (umro 1346. h.g.) kaže: "U današnjem vremenu brijanje brade je obilježje mnogih mušrika i njihovih sljedbenika i oponašatelja." (Vidjeti: Bezlul-medžhud, 1/130, izdavač: Darul-kutubil-ilmijjeh, bez godine izdanja, Bejrut)

12. Imam Zafer et-Tehanevi (umro 1394. h.g.) kaže: "Ako je brada bujna, tada se pere samo njen spoljašnji dio", zatim je naslovio poglavlje: "Izgled Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, brade". (Vidjeti: Ialaus-sunen, 1/38-40, izdavač: Darul-kutubil-ilmijjeh, 1418, Bejrut)

Hanefijski učenjaci ne dozvoljavaju čak ni brijanje dlaka koje izrastu na vratu muškarca, pa kako da dozvole brijanje brade?! (Vidjeti: El-Fetaval-hindijje, 5/358, Merkatul-mefatih, 8/272, i El-Mevsuatul-fikhijje, 35/226)

Dakle, puštanje brade do dužine šake legitimno je kod svih islamskih učenjaka, dok su hanefijski pravnici posebno strogi u tom pogledu, što se jasno zaključuje iz prethodno citiranih izjava. Kada bi životni vijek današnjeg čovjeka bio kao životni vijek Nuha, alejhis-selam, i kada bi danonoćno listao djela hanefijskog mezheba (kao i drugih mezheba), ne bi našao ni jedno jedino slovo kojim se negira ili osuđuje puštanje brade. Naprotiv, svi hanefijski učenjaci jednoglasno potvrđuju legitimnost ovoga propisa i spominju ga samo u pohvalnom kontekstu.

DOKAZI DA TERMIN "MEKRUH" MOŽE ZNAČITI I "HARAM"

Upozoravajući Svoje robove da ne ubijaju vlastitu djecu iz straha od neimaštine, da se ne približavaju bludu, da ne ubijaju onoga koga je Allah zabranio ubiti, da ne uzimaju imetak siročeta, da ne zakidaju na vagi, da se ne ohole na zemlji, Uzvišeni Allah na kraju kaže:

(كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا) (٣٨)

"Sve je to ružno, i mekruh kod tvoga Gospodara." (Prijevod značenja El-Isra', 38)

Ovdje "mekruh" znači haram, jer Allah to ne voli i nije zadovoljan time.[102] Logički je neshvatljivo i neprihvatljivo da ovako ružna djela budu samo pokuđena u uzvišenoj vjeri islamu.

Imam El-Buhari, kada je naslovio neka poglavlja u svome "Sahihu", nazvao ih je "poglavlje određenih mekruha" (pokuđenosti), a ustvari radi se o haramima oko kojih nema razilaženja kod islamskih učenjaka. Tako crtanje živih bića, čovjeka ili životinja, imam El-Buhari u svome Sahihu naziva mekruhom i navodi kao dokaz Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis u kojem se navodi da će onoga ko nacrta sliku Allah kažnjavati sve dok u nju ne udahne dušu, a on to neće moći učiniti.[103]

Imam En-Nevevi, u komentaru Muslimovog Sahiha, na osnovu ovoga hadisa naslovio je "Poglavlje o zabranjenosti crtanja životinja."[104] Imam Ez-Zehebi ovo crtanje smatra velikim grijehom.[105]

Nema sumnje, dakle, da je crtanje živih bića zabranjeno i da je jedan od uzroka ulaska u Vatru.

Imam El-Buhari u svome Sahihu naslovio je "Poglavlje o pokuđenosti prevare pri prodaji".[106] Za dokaz je citirao hadis Ibn Omera, da bi na drugom mjestu citirao isti hadis pod naslovom "Poglavlje o zabrani varanja pri prodaji".[107] Varanje bilo kakve vrste prilikom prodaje smatra se haramom i niko od islamskih učenjaka ne smatra drugačije.

Ovakvih primjera kod imama El-Buharija ima mnogo, tako da bismo oduljili navodeći ih, a navedeni su dovoljni da utvrdimo kako termin mekruh može značiti haram.

---

102 "Sahihul-Buhari", str. 458, br. hadisa 2225 br. poglavlja 104/104.

103 "Sahihul-Buhari", str. 458, br. hadisa 2225 br. poglavlja 104/104.

104 "Sahihu Muslim", 14/77, br. had. 2110, br. pog. 26.

105 Vidjeti: "El-Kebair", str. 208, red. br. 48.

106 "Sahihul-Buhari", str. 404, br. hadisa 2117, br. poglavlja 48/48.

107 "Sahihul-Buhari", str. 1470, br. hadisa 6964, br. poglavlja 7/7.

Ibnul-Kajjim kada je govorio u upotrebi termina mekruh u svrhu harama, rekao je: "Mnogi učenjaci iz potonjih generacija pogrešno su tumačili riječi osnivačâ pravnih škola zbog nepoznavanja ove činjenice, budući da su imami upotrebljavali riječ mekruh umjesto haram.[108] Potom je Ibnul-Kajjim naveo brojne primjere kojim se potvrđuje ova činjenica.[109]

Hanefijski učenjaci navode da je Ebu Hanifin učenik Muhammed b. Hasan eš-Šejbani rekao: "Svaki mekruh je haram."[110] Od Ebu Hanife i Ebu Jusufa se prenosi da su kazali: "Mekruh je bliži haramu."[111]

DA LI JE DOZVOLJENO SKRAĆIVANJE BRADE

Islamski učenjaci o ovom pravnom pitanju imaju dva mišljenja. Jedni smatraju da je dozvoljeno skratiti od brade ono što pređe dužinu šake (neki islamski pravnici to smatra obavezom)[112], dok drugi u potpunosti zabranjuju skraćivanje brade.[113]

Dokazi učenjaka koji odobravaju kraćenje brade:

1. Prenosi se od Amra b. Šu'ajba, od njegova oca, od njegova djeda, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kratio svoju bradu u dužinu i u širinu.[114]

<u>Ocjena citiranog hadisa:</u>

Et-Tirmizi kaže: "Ovaj hadis je neobičan" (slab).

El-Mubarekfuri u komentaru Džami'ut-Tirmizi ustvrđuje sljedeće: "Ovaj hadis je potpuno slab."[115]

---

108 Vidjeti: "Ialamul-muvekkin", 2/75.
109 Vidjeti: "Ialamul-muvekkin", 2/78-79.
110 Vidjeti: "Tebjinul-hakaik", 7/23.
111 Vidjeti: "Tebjinul-hakaik", 7/23 i "Ialamul-muvekkin", 2/75 i "Tarhut-tesrib", 3/206.
112 Vidjeti: "Hašijetu redil-muhtar", 2/444.
113 Vidjeti: "Et-Temhid", 24/145.
114 Et-Tirmizi, 8/36, Ebu Šejh u "Ahlaku-Nebijj", str. 306, br. hadisa 2762, El-Bejheki u "Eš-Šu'ab", 5/220-221, br. hadisa 6439.
115 Et-Tirmizi, 8/35-36.

Jahja Ibn Me'in kaže: "Ibn Harun (jedan od prenosilaca ovoga hadisa) je lažov."

En-Nesai za spomenutog prenosioca kaže: "Ne uzima se od njega."

Ed-Darekutni o njemu veli: "Potpuno je slab."[116]

Ebu Davud za njega kaže: "Nije povjerljiv", a to smatraju i mnogi drugi hadiski učenjaci, između ostalog: Ibn Medini, Zekerija es-Sadži, Ibn Mehdi, Ebu Ali en-Nejsaburi i dr.[117] Prema tome, citirani hadis ne može se navoditi kao dokaz.

2. Prenosi se da je Ibn Omer na hadždžu i 'umri kratio svoju bradu tako što je odsijecao sve što bi prešlo dužinu šake.[118]

3. Mervan Ibn Salim el-Mukfe' kaže: "Vidio sam Ibn Omera da od svoje brade skraćuje sve što pređe dužinu šake."[119]

4. Od Nafi'a se prenosi da bi Ibn Omer, nakon što bi obrijao svoju glavu čineći hadždž ili 'umru, skraćivao svoju bradu i brkove.[120]

5. Bilježi El-Hallal od Mudžahida, da je rekao: "U jednom danu Kurbanskog bajrama vidio sam Abdullaha Ibn Omera da je šakom obuhvatio svoju bradu, a zatim rekao brijaču: 'Odsijeci ono što prelazi dužinu šake.'"[121]

Komentirajući ovu predaju, imam El-Badži rekao je: "Ovdje se hoće reći da je Ibn Omer kratio svoju bradu kada je brijao glavu. Imam Malik to je smatrao pohvalnim, ali u granicama da se time ne mijenja čovjekov izgled i ljepota, dok je brijanje brade smatrao masakriranjem."[122]

---

116 "Mizanul-i'tidali", 5/275-276, red. br. 6243.

117 Vidjeti: "El-Mizan", 5/276.

118 El-Buhari u svome "Sahihu", str. 1272, br. hadisa 5892. Prvi dio ovog hadisa su Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Razlikujte se od mušrika: puštajte brade, a kratite brkove."

119 Edu Davud u svome "Sunenu", 2/449, br. hadisa 2066, Ibn Ebi Šejbe, 7/109, br. hadisa 6 i 7. Dobrim ga je ocijenio šejh El-Albani.

120 Malik, 2/354, br. pred. 462. Lanac prenosilaca ovoga hadisa svrstava se među najispravnije. Imam Malik od Nafi'a od Ibn Omera. Njime su preneseni brojni Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi.

121 El-Hallal u "Et-Teredždžulu", str. 11. El-Albani kaže: "Lanac prenosilaca je ispravan." Vidjeti: "Es-Silsiletud-dai'ife", 5/376.

122 Vidjeti: "El-Munteka", 3/32.

6. Od Ibn Abbasa prenosi se da je u tefsiru Allahovih riječi:

(ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ) (٢٩)

"**Neka sa sebe prljavštinu uklone**" (prijevod značenja El-Hadždž, 29), rekao: "Ovo se odnosi na brijanje glave, kraćenje brkova, uklanjanje dlaka ispod pazuha i sa stidnih mjesta, kraćenje noktiju, skraćivanje brade... "[123]

7. Od Muhammeda Ibn Ka'ba el-Kurejzija prenosi se da je na isti način protumačio spomenuti kur'anski ajet, sa nešto izmijenjenim redoslijedom, spomenuvši kraćenje brade.[124]

8. Od Mudžahida se prenosi da je, tumačeći ovaj ajet, rekao: "Odnosi se na uklanjanje dlaka sa stidnih mjesta, sječenje noktiju, bacanje kamenčića i skraćivanje brade."[125]

9. U Ibn Džurejdžovom komentaru ovoga ajeta navodi se: "Odnosi se na skraćivanje brade, brkova i noktiju..."[126]

10. Ibn Sa'd prenosi da je Ebu Hurejre viđen kako krati svoju bradu.[127]

11. Navodi se od Alije, Tavusa, Hasana el-Basrija, El-Kasima, Ibn Vulejka, Ibn Sirina, Ibrahima en-Nehija i dr. da su smatrali dozvoljenim kraćenje brade koja izraste mimo dužine šake.[128]

---

123 Ibn Ebi Šejbe, 4/532, br. pred. 6, Ibn Džerir u svome tefsiru, 17/196, br. pred. 18973. El-Albani kaže: "Lanac prenosilaca je ispravan." Vidjeti: "Es-Silsiletud-daife", 5/377.

124 Ibn Džerir, 17/197, br. pred. 18975. El-Albani kaže: "Predaja je vjerodostojna ili u najmanju ruku dobra." Vidjeti: " Es-Silsiletud-daife", 5/377.

125 Ibn Džerir, 17/197, br. hadisa 18977. Šejh El-Albani ocijenio je ovu predaju ispravnom. Vidjeti: "Es-Silsiletud-daife", 5/377.

126 Ibn Džerir, 17/197, br. pred. 18979. Vjerodostojnim ga je ocijenio El-Albani.

127 Ibn Sad u "Et-Tabekatul-kubra", 4/334, Ibn Ebi Šejbe, 6/108, br. hadisa 2. Šejh El-Albani kaže: "Lanac prenosilaca je dobar." Vidjeti: "Es-Silsiletud-daife", 5/378.

128 Ove predaje bilježi Ibn Ebi Šejbe u "El-Musannefu", 6/108-109.

12. Navodi se da je imam Malik rekao: "Ne smeta da čovjek skrati od svoje brade ono što suviše izraste."[129]

Prenosi se od imama Ahmeda da je upitan o čovjeku koji krati svoju bradu, na što je rekao: "Da, ono što pređe dužinu šake." U drugoj predaji stoji da je upitan o kraćenju brade, pa je rekao: "Ibn Omer je skraćivao od brade ono što bi prelazilo dužinu šake."[130] Iz postupaka ovih najučenijih ashaba i tabiina zaključujemo da kraćenje brade, koja izraste mimo dužine šake, ima svoju osnovu. Da je to bilo zabranjeno, ostali ashabi i tabiini osudili bi ovakve postupke. Nakon navedenih citata, konstatiramo da nije ispravno zanemariti dokaze učenjaka koji odobravaju kraćenje brade koja pređe dužinu šake, jer je to preneseno od onih koji pripadaju najboljoj generaciji muslimana.

STAV UČENJAKA ČETIRI PRAVNE ŠKOLE U VEZI KRAĆENJA BRADE

1. Hanefijski mezheb

U djelu *En-Nihaja* stoji da je bradu obavezno kratiti kada pređe dužine šake, da kraćenje ispod te dužine niko nije dopustio i da je njeno brijanje oponašanje jevreja, hindusa i vatropoklonika.[131] Ibn Abidin na drugom mjestu kaže: "Sunnet je da brada bude u dužini šake i da se skrati ono što pređe preko te dužine."[132] Imam El-Merginani kaže: "Sunnet je nositi bradu u dužini šake."[133]

2. Malikijski mezheb

Ibn Kasim je upitan da li je imam Malik, nakon skidanja ihrama, smatrao obaveznim kraćenje brade, brkova i noktiju, pa je odgovorio: "To nije smatrao obaveznim, ali je smatrao pohvalnim nakon brijanja glave skratiti

129 Vidjeti: "Muvettu" od imama Malika sa komentarom od El-Badžija, 7/266.

130 El-Hallal u "Et-Teredždžul." Na str. 11. u istom djelu nalaze se dvije predaje sa ispravnim lancem prenosilaca, u kojima se navodi da su Ibn Omer i Ebu Hurejre kratili svoje brade ako bi izrasle mimo dužine šake. Uzeto iz "Es-Silsiletud-daife", 5/379.

131 Vidjeti: Šerhu Fethil-Kadir, 2/347, El-Bahru-raik, 2/302, i Hašijetu Ibn Abidin, 3/456-457.

132 Vidjeti: Ibidem, 9/671.

133 Vidjeti: Šerhu Fethil-Kadir, 2/347.

nokte, brkove i bradu."[134] Imam El-Badži također kaže da je imam Malik kraćenje brade smatrao pohvalnim.[135] Upitan u vezi sa čovjekom koji nosi izuzetno dugu bradu, imam Malik odgovorio je: "Neka je skrati."[136] Kadija Ijad je govorio: "Kraćenje brade ustranu i udužinu pohvalno je djelo."[137]

3. Šafijski mezheb

Imam Šafija u djelu *El-Umm*, 3/121, rekao je: "Draže mi je kada čovjek skrati bradu i brkove, ali ako to ne učini, nije grješan jer ispravnost obreda zavisi od kraćenja, odnosno brijanja glave, a ne od brade." Na drugom mjestu ovaj isti imam rekao je: "Niko nije obavezan skratiti bradu i brkove jer se obavezno kraćenje odnosi na kosu."[138]

4. Hanbelijski mezheb

Imam El-Hallal u djelu *Et-Teredždžul*, s vjerodostojnim lancem prenosilaca, zabilježio je da je imam Ahmed dopuštao kraćenje brade preko dužine šake dokazujući to Ibn Omerovim predanjem.[139] Ibn Muflih kaže: "Kraćenje brade koja pređe dužinu šake nije pokuđeno."[140] Imam El-Merdavi rekao je: "Čovjeku nije pokuđeno kratiti bradu koja pređe dužinu šake."[141]

Vidjeli smo da je kraćenje brade u dužinu šake utemeljeno praksom prvih generacija, i ne znam da je neko od ashaba to zabranjivao. Međutim, nije dopušteno kraćenje brade ispod dužine šake, jer, kako kaže Ibn Abidin,[142] to nije dopustio nijedan učenjak. Naime, islamski učenjaci raspravljali su o tome da li je dopušteno kraćenje brade koja pređe dužinu šake, ali nisam zapazio u kapitalnim djelima da su raspravljali o kraćenju brade ispod dužine šake.

---

134 Vidjeti: El-Mudevvenetul-kubra, 1/441.

135 Vidjeti: El-Munteka, 4/61.

136 Vidjeti: Tenvirul-havalik, 1/232, i Šerhuz-Zurkani, 4/453.

137 Vidjeti: Nejlul-evtar, 1/133.

138 Vidjeti: Ibidem, 9/337.

139 Vidjeti: El-Furu, 1/100, Kešful-kina, 1/124, i Es-Silsiletud-daife, 5/377.

140 Vidjeti: El-Furu, 1/100.

141 Vidjeti: El-Insaf, 1/121, i Kešful-kina, 1/124.

142 Ibn Abdin u "Hašijetu reddil-muhtar", 2/445, kaže: "Kraćenje brade ispod dužine šake nije dozvolio niko od islamskih učenjaka." Ibn Abdin el-Hanefi ubraja brijanje brade u havarimul-murueh (ono što negira muževnost i pravednost), što je ujedno i jedan od uvjeta prihvatanja predaje od prenosioca. Ovako kaže imam Er-Remli u "Nihajetul-muhtadž", 8/299. Uzeto iz "Havarimul-Murûeh", str. 99-100.

Neki učenjaci, opet, smatraju da je kraćenje brade vezano isključivo za obrede hadždža, odnosno 'umre. Međutim, ovo mišljenje nije osnovano. U nekim predanjima stoji da su ashabi kratili bradu na hadždžu i 'umri, ali u drugim verzijama ne spominju se obredi. Stoga je ispravno kazati da kraćenje brade nije vremenski određeno, tj. legitimno ju je skratiti povodom obreda, ali i drugim prilikama, shodno potrebi, a Allah najbolje zna.

Učenjaci koji smatraju kraćenje brade zabranjenim pozivaju se na spoljašnje značenja hadisâ koji obavezuju na puštanje brade. Imam El-Mubarekfuri kaže da glagoli: "I'afû" (اعفوا) "evfû", (اوفوا) "erhû", (ارخوا) "erdžû", (ارجوا) "veffirû", (وفّروا) su imperativni sinonimni glagoli koji su izrečeni u hadisima i kojima se naređuje puštanje brade bez ostavljanja mogućnosti za ikakvo skraćivanje.[143] Imam En-Nevevi kaže: "Značenje riječi "evfû" (koja je spomenuta u hadisima) je poput riječi "i'afû", a znači puštanje brade bez njenog kraćenja.[144]

KAKO I KOLIKO SE KRATE BRKOVI

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je skraćivanje brkova i u vezi s tim ne postoji razilaženje među islamskim učenjacima, međutim postoji razilaženje u tome do koje mjere se to čini. Po mišljenju nekih pravnika, brkovi se krate samo do početka gornje usne. Ovo mišljenje zastupa, između ostalih, imam En-Nevevi. Dakle, po njima, brkove ne treba kratiti iznad gornje usne.[145]

Kada je imam Malik upitan šta misli o onome koji brije brkove, odgovorio je: "Vidim da zaslužuje fizičke popravno-odgojne mjere." Također, brijanje brkova smatra novotarijom kojom su iskušani ljudi."[146] Imam El-Kurtubi dijeli mišljenje imama En-Nevevija.[147] Ovo mišljenje zastupaju neki savremeni učenjaci. Šejh El-Albani kaže: "Brijanje brkova je odstupanje od Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta koji

---

143 Vidjeti: "Tuhvetul-ahvezi", 8/38.

144 Vidjeti: "Sahihu Muslim", 3/122.

145 Vidjeti: "Tuhvetul-ahvezi", 8/34-35 i "Fethul-Bari", 11/539.

146 El-Bejheki u "Es-Sunenul-kubra", 1/234, br. hadisa 699, br. poglavlja 155.

147 Vidjeti: "Fethul-Bari", 11/538.

je potvrđen u vjerodostojnim hadisima."[148] Ova skupina učenjaka dokazu narednim argumentima:

1. Prenosi El-Bejheki od El-Mugire ibn Šu'be da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio čovjeka koji je imao duge brkove, pa je rekao: *"Dajte mi britvu i misvak. Zatim je stavio misvak (na njegove brkove) te odsjekao od brkova ono što je prelazilo preko toga."*[149]

2. Prenosi El-Mugire b. Šu'be da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kratio svoje brkove na misvak[150] (tj. postavivši ga kao granicu).

3. Od majke vjernika Aiše prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Desetero je od fitre i između ostalog spomenuo je kraćenje brkova."*[151]

4. U verziji od Ebu Hurejre stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Petero je fitra: ...kraćenje brkova."*[152]

U ovim hadisima spomenuto je kraćenje brkova, a ne potpuno uklanjanje, što je potvrđeno i Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, praksom.

5. Prenosi se od Abdullaha Ibn ez-Zebire da bi Omer, u stanju ljutnje, uvrtao svoje brkove i puhao.[153]

6. Bilježi El-Bejheki da je pet ashaba kratilo svoje brkove u ravnini gornje usne.[154]

---

148 Vidjeti: "Adabuz-zefaf", str. 209.

149 "Es-Sunenul-kubra", 1/234, br. hadisa 695. Ovaj hadis bilježi i imam El-Bezzar. Vidjeti: "Et-Tuhfe", 8/35-36.

150 Ahmed u svome "Musnedu", 4/252-253, br. hadisa 18237. Šejh El-Albani ga je ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: "Sahihu Ebi Davud", 1/38, br. hadisa 173.

151 Muslim, prethodno je spomenut izvor hadisa.

152 Muttefekun alejhi, prethodno je spomenut izvor hadisa.

153 Et-Taberani, 1/66, br. hadisa 54. Imam El-Hejsemi kaže: "Prenosioci su pouzdani, ali je lanac prenosilaca prekinut, jer Amir b. Abdullah nije doživio Omera." Šejh El-Albani kaže: "Ovu predaju bilježi i Ebu Zur'ah u "Et-Tarih", 46/1, sa ispravnim lancem prenosilaca." Vidjeti: "Adabuz-zefaf", str. 209.

154 Hadis je dobar, a slično bilježi Ibn Asakir, 8/520. Uzeto iz "Adabuz-zefaf", str. 209.

7. Od Ibn Abbasa prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kratio je svoje brkove."[155]

Druga skupina islamskih učenjaka smatra dozvoljenim brijanje brkova, a za argumente uzimaju hadise Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo je mišljenje nekih ashaba i učenjaka prvih i potonjih generacija. U hadisima su upotrijebljeni imperativni glagoli koji upućuju na prakticiranje potpunog kraćenja brkova. Jedan od njih jeste "ihfuu" (احفوا) i znači dostizanje krajnjeg stepena u kraćenju, i na osnovu ovog termina brijanje brkova je dozvoljeno.[156]

U Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, hadisima upotrijebljeni su i drugi imperativni oblici koji upućuju na potpuno kraćenje brkova, npr. "inhekuu" (إنهكوا), a ima isto značenje kao i "ihfuu" (احفوا).[157]

Šejh Muhammed el-Usejmin kaže sljedeće: "Glagol džuzuu (جزوا) je imperativni oblik koji je upotrijebljen u hadisima, a ima isto značenje kao i "ihfuu" (احفوا).[158]

Ibnul-Kajjim navodi da su "imam Ebu Hanife, Zufer, Ebu Jusuf i Muhammed davali prednost brijanju brkova nad kraćenjem, te je spomenuo neke malikije koji prenose da je Šafija, po tom ptanju, zastupao isti stav kao i Ebu Hanife". Et-Tahavi, opet, kaže: "Vidio sam učenike imama Šafije, El-Muznija i Er-Rebi'a da su brijali svoje brkove. To je djelimičan dokaz da je to mišljenje njihova učitelja, iako od njega o tome ništa nije preneseno."[159] Imam Et-Tahavi davao je prednost brijanju brkova nad kraćenjem.[160]

---

155 Ibn Ebi Šejbe u svome "Musannefu", 6/111, br. hadisa 12.

156 Vidjeti: "Fetava islamijje", 2/225-226 i "Fetava šejh Ibn Salih el-Usejmin", 2/903. Korijen ovoga glagola jeste "haffe" (حف) i znači: oguliti, obrijati, ukloniti. Ovako stoji u "Lisanul-areb", 2/117, u "El-Mundžed fil-luga", str. 141, a slično i u "El-Mu'džemul-evsat", str. 185, i u "El-Kafi", str. 377, a u rječniku kod Muftića, Allah mu se smilovao, na str. 707, pod harfom "ha" u prijevodu stoji: oguliti, obrijati, sastrugati, ošišati, odstraniti, počupati itd.

157 "El-Mu'džemul-evsat", str. 909.

158 "Fetava šejh El-Usejmin", 2/903. Ovi imperativni glagoli izrečeni su u Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, hadisima i obavezuju na potpuno kraćenje brkova, a nalaze se u najvjerodostojnijim hadiskim zbirkama, navedeni sa kompletnim izvorima u prethodno spomenutom poglavlju: "Dokazi iz sunneta".

159 Vidjeti: "Zadul-mead", 1/121, od Ibnul-Kajjima.

160 Vidjeti: "Fethul-Bari", 11/539-540, od Ibn Hadžera.

El-Esrem prenosi da je imam Ahmed brijao svoje brkove. Kada je imam Ahmed upitan da li je dozvoljeno brijati brkove, odgovorio je potvrdno. Jednom prilikom Ebu Abdullah (Ahmed ibn Hanbel) upitan je da li čovjek treba samo kratiti svoje brkove ili ih potpuno brijati, pa je odgovorio: "Može i jedno i drugo." Ibn Kudame el-Makdisi u "El-Mugniju" kaže: "Čovjek može da bira između kraćenja i brijanja brkova." Imam En-Nevevi u komentaru Muslimova Sahiha, navodeći mišljenja nekih učenjaka, kaže: "Postoji mogućnost izbora: brijati brkove ili ih samo kratiti."

Imam Eš-Ševkani tvrdi da se kraćenje brkova ne obavlja onako kako to smatra imam En-Nevevi, tj. samo do početka gornje usne, nego je neophodno brkove kratiti u korijenu, što je objašnjeno u rječnicima Es-Sahah, El-Kamus i El-Kešf i drugim lingvističkim djelima."[161]

Ibnul-Kajjim prenosi da je Ibrahim b. Muhammed b. Hatib rekao: "Vidio sam da je Ibn Omer toliko kratio svoje brkove da je izgledalo kao da ih je počupao." Drugi opet prenose da je kratio svoje brkove tako da se jasno vidjela bjelinu kože ispod njih.[162] Ovo potvrđuje i predanje koje bilježi Ibn Ebi Šejbe od Habiba: "Vidio sam da je Ibn Omer toliko kratio svoje brkove da je izgledao kao da ih je počupao."[163]

El-Buhari navodi da je Ibn Omer do te mjere kratio svoje brkove da se jasno vidjela bjelina kože ispod njih.[164] Et-Tahavi prenosi da su neki ashabi brijali svoje brkove, spomenuvši Ebu Seida, Bebi Esida, Rafi'u, Ibn Hudejdža, Sehla ibn Sa'da, Ibn Omera, Džabira, Ebu Hurejru i dr.[165] Imam Et-Taberi kaže: "Čovjek ima mogućnost slobodnog izbora: ili da brije ili da krati brkove."

---

161 Od riječi El-Esrema preuzeto iz "Tuhfetul-ahvezi", 8/34-35.

162 Vidjeti: "Zadul-mead", 1/121.

163 Ibn Ebi Šejbe, 6/110, br. hadisa 4, a sličan mu je i hadis od Mejmuna zabilježen u istom izvoru, br. hadisa 10, El-Bejheki u "Es-Sunenul-kubra", 1/234, br. hadisa 696.

164 "Sahihul-Buhari" str. 1272. Opće je poznat je fikhski metod imama El-Buharije da ovakve predaje navodi potkrepljujući svoje mišljenje o dotičnom pitanju.

165 Navedeno u "Tuhfetul-ahvezi", 8/34-35, a ovaj hadis bilježi i El-Bejheki od Ebi Rebi'a sa nešto izmijenjenim imenima ashaba. Vidjeti: "Es-Sunenul-kubra", 1/234, br. hadisa 697.

Primjetno da su oba mišljenja utemeljena na vjerodostojnim argumentima i praksi odabranih generacija. Između ovih argumenata nema oprečnosti i lahko se usaglašavaju. Ovo mišljenje odabrao je Ibn Hadžer koji kaže: "Mišljenje Et-Taberija potvrđeno je autentičnim hadisima koji sežu do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."[166]

U svom djelu "Fethul-Bari" Ibn Hadžer kaže: "Cilj je skratiti brkove, dakle nije obaveza da se briju, iako je brijanje bolje od kraćenja."[167]

Imam Et-Tahavi kaže: "Brijanje brkova bolje je od kraćenja, analogno brijanju glave jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, činio dovu za one koji su obrijali glavu tri puta, a za one koji su potkratili kosu jedanput.[168] Dakle, brijanje glave bolje je od kraćenja kose, a isti taj propis odnosi se i na brkove."[169] Imam Es-Sa'di zapaža: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je brijanje brkova."[170]

Usaglasivši dva mišljenja koja su zasnovana na vjerodostojnim hadisima, možemo kazati: Čovjek može izabrati brijanje ili kraćenje brkova, s tim da to bude jednoobrazno, tj. ili sve potkraćeno, ili sve obrijano, ili potkraćeno u ravni gornje usne. Pored toga, najbolje je ugledati se na većinu ljudi i običaj u mjestu stanovanja gdje se prakticira ova Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba, a Allah najbolje zna.

Znaj, dragi moj brate, da nema pokornosti robu u nepokornosti Stvoritelju. Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najpreči su da im se pokorimo od bilo koga drugog. Kaže Uzvišeni:

(وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) (٨)

---

166 Vidjeti: "Tuhfetul-ahvezi", 8/34-35. Veliki dio spomenutog poslije riječi Ibn Kajjima "da imam Ebu Hanife, Zufer, Ebu Jusuf..." nalazi se u "Zadul-mead", 1/120-121, u "Fethul-Bari", 11/538-540, u "Nejlul-evtar", 1/128-129. Ko želi podrobnija objašnjenja, neka se vrati ovim i drugim izvorima.

167 Vidjeti: "Fethul-Bari", 11/539.

168 El-Buhari, str. 362, br. hadisa 1728, od Ebu Hurejre, i Muslim, 9/43, br. hadisa 1301, od Ibn Omera.

169 Vidjeti: "Fethul-Bari", 11/539-540, "Zadul-mead", 1/121.

170 Vidjeti: "El-Fetavas-Sa'dijje", str. 96.

"Mi Smo čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraš, o kome ti ništa ne znaš, onda ih ne slušaj." (Prijevod značenja El-Ankebut, 8)

Od Alije se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom poslao vojsku i odredio im zapovjednika (u drugoj predaji stoji "zadužio je jednog ensariju naredivši im da ga slušaju i da mu se pokoravaju"), pa je on zapalio vatru i naredio da potčinjeni uđu u nju. Jedni htjedoše da to učine, a drugi rekoše: "Zaista smo pobjegli od vatre."[171] Kada je za to saznao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obratio se onima koji su htjeli da poslušaju i uđu u vatru: *"Da ste ušli, ostali biste u njoj do Sudnjeg dana"*, a drugu grupu pohvalio je riječima: *"Nema pokornosti čovjeku u nepokornosti Allahu, pokornost je u dobročinstvu."*[172]

U hadisu od Ibn Omera stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Musliman mora slušati i pokoravati*[173] *se u onome što voli i što ne voli, osim ako mu se naređuje nepokornost Gospodaru i griješenje. U tom slučaju ne smije ni slušati ni pokoravati se."*[174] Imam El-Buhari navodi sljedeće riječi Hasana el-Basrija: "Kome majka zabrani da klanja jacija-namaz u džematu, bojeći se za njega što izlazi po noći, ne treba joj se pokoriti."[175]

Imam El-Buhari u svome djelu "El-Edebul-mufred" naslovio je poglavlje "Dobročinstvo roditeljima u onome što nije nepokornost Gospodaru."[176]

---

171 Tj. ušli smo u islam da bi se spasili vatre džehennemske.

172 El-Buhari, str. 1527, br. hadisa 7257, Muslim, 12/179, br. hadisa 1840, Ebu Davud, 2/497-498, br. hadisa 2285, En-Nesai, 3/881, br. hadisa 3921, Ebu Ja'la, 1/241, br. hadisa 279, El-Buhari, u "Et-Tarihul-kebir", 6/332, br. hadisa 2558, Ibn Hibban, "El-Ihsan", 10/430-431, br. hadisa 4568 i 4569, Et-Taberani u "El-Kebir", 18/170, br. hadisa 381, Et-Tajalisi u svome "Musnedu", str. 17, br. hadisa 109, El-Begavi u "Šerhus-sunne", 5/298-299, br. hadisa 2447, Abdurrezzak u svome "Musannefu", 11/335, br. hadisa 20699, Ibn Asakir u "Tarihu Dimešk", 23/339, El-Hatib u "Tarihu Bagdad", 10/23-24, br. hadisa 5137.

173 Pokoravati se svojim pretpostavljenim.

174 "Sahihul-Buhari", str. 1504, br. hadisa 1744, i str. 623, br. hadisa 2955, Muslim, 12/178, br. hadisa 1839.

175 Vidjeti: "Fethul-Bari", 2/939. Imam El-Buhari naveo ga je bez lanca prenosilaca (muallekan). Ovu predaju bilježi i Husejjin b. Hasan el-Mervezi u svome djelu "Kitabus-sijam" sa ispravnim lancem prenosilaca, tvrdi Ibn Hadžer u "El-Fethu", 2/339.

176 Vidjeti: "El-edebul-mufred", str. 28, br. poglavlja 9, od imama El-Buharije.

Stoga, dragi moj brate, kada je u pitanju propis puštanja brade, ne pokoravaj se u tome ni ocu, ni majci, ni supruzi, ni bilo kome drugome, jer ako im se budeš pokoravao i brijao svoju bradu, time ćeš iskazati nepokornost svome Gospodaru, a svi oni neće ti moći pomoći na Dan kada pred svojim Gospodarom budeš račun polagao.

Uzvišeni kaže:

(يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ) (٣٤) (وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ) (٣٥) (وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ) (٣٦)
(لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ) (٣٧)

"Na dan kada će čovjek od brata svoga pobjeći, i od majke svoje, i od oca svog, i od supruge svoje, i od sinova svojih, toga dana će se svaki čovjek samo o sebi brinuti." (Prijevod značenja Abese, 34-37)

U drugom ajetu Allah kaže:

(لَنْ تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) (٣)

"Ni rodbina vaša, ni djeca vaša neće vam biti od koristi na Sudnjem danu, On će vas razdvojiti, a Allah dobro vidi ono što radite." (Prijevod značenja El-Mumtehine, 3)

Čovjek ne smije sebi dozvoliti da ga zbunjuje činjenica što većina današnjih muslimana ne prakticira ovaj propis, pa čak i oni koji se deklariraju kao učeni. U svemu ovome neophodno je istaknuti jednu veoma bitnu činjenicu, a to je da je – neznanje bolje od znanja koje ne urodi praksom. Čovjekovo znanje je onoliko koliko ga primjenjuje u praksu, a znanje bez primjene samo je dokaz protiv čovjeka na Sudnjem danu. Naš plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Neće se pomjeriti stopala roba na Sudnjem danu sve dok ne bude upitan za: život – u što ga je utrošio, znanje – da li je postupao po onome što je naučio..."*[177]

177 Et-Tirmizi, 7/125-126, br. hadisa 2417, i kaže: "Hasenu-sahih", Et-Taberani u "El-Mu'džemul-kebir", 11/102, br. hadisa 11177. šejh El-Albani ocijenio ga je vjerodostojnim. Vidjeti: "Rijadus-salihin", str. 203, br. hadisa 412.

Blago li se onome koji bude tražio zadovoljstvo svoga Gospodara, pa makar to ljude srdilo, jer će takvog Allah uzdignuti i u očima ljudi cijenjenim učiniti, a teško li se onome koji bude tražio zadovoljstvo ljudi u srdžbi Gospodara ljudi, jer takvog će Allah poniziti i u očima tih istih ljudi prezrenim učiniti. On je Gospodar nebesa i Zemlje i Njemu ćemo se svi vratiti.

ŠERIJATSKI STAV O OSOBAMA KOJE ISMIJAVAJU PROPIS PUŠTANJA BRADE

Uzvišeni Allah kaže:

(وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ) (٦٥) (لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ) (٦٦)

"Ako ih upitaš, oni će sigurno reći: 'Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.' Reci: 'Zar ste se Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se, jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.'" (Prijevod značenja Et-Tevbe, 65-66)

Povod objave ovoga ajeta jeste slučaj kada se grupa licemjera ismijavala Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovim ashabima prilikom odlaska u pohod na Tebuk, govoreći: "Nismo vidjeli slične ovim 'učačima' (misleći na Poslanika i njegove ashabe), nema im ništa draže nego da pune svoje stomake, da lažu, a na bojnom polju nema strašljivijih od njih."[178]

---

178 Vidjeti: "Tefsir es-Sa'dijja", str. 542. U tefsiru Ibn Kesira navodi se više predaja, 2/334-335.

MIŠLJENJA ISLAMSKIH UČENJAKA O ISMIJAVANJU OVOG PROPISA

Imam Es-Sa'di kaže: "Ismijavanje Allaha ili Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili bilo kojeg segmenta vjere, predstavlja djelo nevjerstva koje čovjeka izvodi iz vjere."[179]

Šejh Ebul-Fejd ibnus-Siddik konstantira: "Ismijavanje brade predstavlja djelo nevjerstva, koje čovjeka izvodi iz islama (čini ga otpadnikom). Ovo je jednoglasan stav svih islamskih učenjaka, jer se ovakvo postupanje zapravo smatra ismijavanjem islamskih naredbi."[180]

Šejh Abdurrahman Abdul-Halik kaže: "Ismijavanje brade, hidžaba, namaza, mesdžida, Kabe ili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, predstavlja djelo koje negira vjerovanje u Allaha i to se nikada ne može desiti muslimanu."[181]

Skupina savremenih učenjaka tvrdi: "Ko ismijava propis puštanja brade, on je otpadnik od vjere, jer se omalovažavanje propisa na koji upućuje ili podstiče Kur'an ili sunnet smatra nevjerstvom i odmetništvom od islama."[182]

Šejhul-Islam Ibn Tejmijje zaključuje sljedeće: "Ko omalovažava poslanike, on je nevjernik, njegova krv je bezvrijedna i dozvoljeno ga je ubiti[183], po konsenzusu svih islamskih učenjaka."[184]

Omalovažavanje brade predstavlja jedan od najizrazitijih oblika ismijavanja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Nema sumnje da ovakvi

---

179 Vidjeti: "Tefsir es-Sa'dijja", str. 542.

180 Vidjeti: "Ikametud-delili 'ala hurmetit-temsil", str. 20. Uzeto iz "El-Lihjetu fi dav", str. 84.

181 Vidjeti: "El-Hadul-fasilu bejnel-iman vel-kufr", str. 43. Uzeto iz "El-Lihjetu fi dav", str. 84.

182 Vidjeti: "Fetava islamijje", 2/311-312.

183 Ovu kaznu smije izvršiti samo vladar muslimana ili njegov namjesnik, nikako pojedinci.

184 Vidjeti: "Mes'eletu-tekfir" od El-Mešabija, 1/110, i "Es-Sarimul-meslul", str. 565, od šejhul-islama Ibn Tejmijje. Omalovažavanje poslanika podrazumijeva i ismijavanje njihove prakse. El-idžma' (konsenzus učenjaka jednog vremena) spominje El-Kadi 'Ijad u "Eš-Šifa'", str. 933. Uzeto iz "Mes'eletul-tekfir", 1/110.

postupci počinioca izvode iz imana, ako je svjestan onoga što govori, a ako nije upoznat s tim propisom, neophodno je da mu se pojasni i stavi do znanja da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vjeri nije uvodio ništa po svome nahođenju, nego su svi islamski propisi zasnovani na jasnoj objavi Gospodara svjetova. Uzvišeni kaže:

(وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى) (٣) (إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى) (٤)

"On ne govori po nahođenju svome, to je samo Objava koja mu se objavljuje." (Prijevod značenja En-Nedžm, 3-4)

Nerijetko smo u prilici čuti da mnogi ljudi, pa čak i neki muslimani praktičari, omalovažavaju Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet. Kako ih shvatiti i razumjeti kada dizanje ruku u namazu (mimo početnog tekbira) nazivaju "mlataranjem", pomjeranje (micanje) kažiprsta na tešehhudu "burgijanjem", ženska pokrivena lica "šatorima", puštanje brade "četničkim običajem" itd. Međutim, sasvim sigurno ne bi tako postupali kada bi se potrudili da saznaju i razumiju hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji su zabilježeni u najvjerodostojnijim hadiskim zbirkama, i kada bi razmislili o Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *"Ko napusti moj sunnet, ne pripada meni."*[185]

U današnjem vremenu mnogi vjernici su, Allahovom voljom, svjesni da brijanje brade ne dolikuje muslimanu, ali zbog nedovoljnog poznavanja propisâ postupaju upravo suprotno Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, praksi i praksi njegovih ashaba, tabiina i učenjaka iz prvih i potonjih generacija.

Shodno tome, neophodno je navesti neke postupke koji oponiraju Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu:

1. Brijanje brade sa obrazâ ili ispod donje vilice, ili oboje istovremeno.

2. Kraćenje brade na najmanji mogući stepen, pod izgovorom olakšice

185 El-Buhari, 10/130, br. hadisa 5063 (Fethul-Bari), i Muslim, 5/149. br. hadisa 1401, Ibn Huzejme, 1/99 br. hadisa 197, En-Nesai, 2/410, br. hadisa 3217, Ahmed, 3/241, br. hadisa 13558 i 13753, El-Bejheki, 7/23, br. hadisa 13448, Ibn Sad, 1/280. Ko želi da se opširnije upozna sa zabranom omalovažavanja sunneta, neka pogleda djelo "Menhedžu Ibni Tejmijje fi mes'eleti tekfir", 1/110-122.

u islamu koja se temelji na neosnovanoj praksi pojedinaca. Imam El-Haskefi el-Hanefi, nakon što je naveo mogućnost skraćivanja brade koja izraste preko dužine šake, rekao je: "Kraćenje više od toga (tj. kraće od dužine šake ili brijanje), kao što čine zapadnjaci i hermafroditi, nije dozvolio niko od islamskih učenjaka." Imam Ibn Abidin podržao je El-Haskefijevo mišljenje.[186]

3. Kraćenje brade tako da brkovi ostaju duži od nje, oprečno je svim hadisima koji naređuju puštanje brade. Sve navedene postupke šerijat ne priznaje jer takvom bradom čovjek obmanjuje samoga sebe da se pokorio Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Pojedinci ovakve brade nazivaju "njegovanim" što analogno znači da Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, brada nije bila njegovana i da su ashabi zapuštali svoje brade.

4. Bojenje brade u crno. Mnogobrojni su hadisi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji zabranjuju bojenje brade crnom bojom.

Džabir b. Abdullah prenosi da je na dan oslobođenja Mekke doveden Ebu Kuhafe (Ebu Bekrov otac), a njegova kosa i brada bile su bijele poput bijelih ruža, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Promijenite to* (tj. obojite ih), *ali izbjegavajte crnu boju."*[187] U drugoj predaji stoji da ga je poslao njegovim suprugama i rekao: *"Promijenite to"*[188] (tj. promijenite boju njegove kose i brade).

Od Ibn Abbasa se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Pred kraj dunjaluka pojavit će se narod koji će se bojiti u crno, tako da će izgledati kao crni golubovi – oni neće ni osjetiti miris Dženneta."*[189]

Što se tiče farbanja drugim bojama osim crne, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Zaista se jevreji i kršćani ne farbaju, razlikujte se od njih"*[190] (tj. farbajte se).

---

186 Vidjeti: "Hašijetu-redil-muhtar", 2/445. Treće izdanje od 1984. Spomenuta knjiga je jedno najprihvatljivijih djela hanefijskog mezheba.

187 Muslim, 14/66. br. hadisa 2102, Ebu Davud, 2/791, br. hadisa 2541.

188 Muslim, 14/66 br. hadisa 2102.

189 En-Nesai, 3/1043. br. hadisa 4699, Ebu Davud, 2/792-793. br. hadisa 3548. Šejh Abdurrahman u "El-Fethur-Rebbani", 17/319, kaže: "Lanac prenosilaca je ispravan." S njim se složio šejh Mešhur Hasan Selman. Vidjeti: "El-Muruetu ve havarimuha", str. 103. Šejh Ibn Baz kaže: "Ovo je žestoka prijetnja onima koji se farbaju u crno." Vidjeti: "Medžmu' fetava ve mekalat mutenev'" od Ibn Baza, 4/58.

190 Ebu Davud, 2/791. br. hadisa 3540, a vjerodostojnim ga je ocijenio El-Albani.

Izgled Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, brade

1. Ishak ibnul-Bera', opisujući Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "...imao je veliku bradu..."[191]

2. Ebi Ma'mer prenosi:

- Upitali smo Habbaba da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio (Kur'an) na podne i ikindija-namazu, pa je rekao:

- Da.

Tada smo upitali kako su znali da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uči, a on je odgovorio.

- Po pomjeranju njegove brade.[192]

Ovo su očiti dokazi koji upućuju na to da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao bujnu bradu.

3. Enes b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom uzimanja abdesta zahvatao vodu šakama i prinosio je do brade, a onda bi svojim prstima prošao kroz nju i rekao: *"Ovako mi je naredio moj Gospodar."*[193]

4. Jezid el-Farisi jednom prilikom je sanjao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je to ispričao Ibn Abbasu, a on mu je na to rekao:

191 En-Nesai, 3/1063. br. hadisa 4828, Ahmed, 5/104, br. hadisa 21036, Et-Taberani, 2/246, br. hadisa 1916. Ebu Ja'la u svome "Musnedu", 13/451, br. hadisa 7456, El-Bejheki u "Ed-Delail", 1/216. Šejh El-Albani ga je ocijenio ispravnim.

192 El-Buhari, 2/489, 491, br. Hadisa 760 i 761 (Fethul-Bari).

193 Ebu Davud, 1/30. br. hadisa 132. El-Albani kaže: "Predaja je sahih." Vidjeti: "Sahihut-Tirmizi", 1/12. br. hadisa 28, "Sahih Ibn Madže", 1/144. br. hadisa 350, Ed-Darimi u svome "Sunenu", 1/120-121. br. hadisa 704, El-Hakim, 1/150. Ibn Ebi Šejbe u "El-Musannefu", 1/24. br. hadisa 16. El-Bejheki u "El-Kubra", 1/90. br. hadisa 247, i drugi. Imam En-Nevevi kaže: "Lanac ovoga hadisa je hasen ili sahih." Vidjeti: "El-Medžmu'", 9/410.

- Zaista je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *"Šejtan se ne može pretvoriti u moj lik, pa ko me vidi u snu, taj me je vidio u pravom liku"*, a zatim je Ibn Abbas rekao Jezidu.

- Možeš li nam opisati čovjeka koga si vidio?

- Da, vidio sam čovjeka... lijepog okruglog lica, a njegova brada bila je odavde dovde (pokazavši rukama u širinu) skoro da je popunjavala gornji dio prsa...

- Ibn Abbas na to reče:

- Da si ga vidio uživo, ne bi ga mogao bolje opisati.[194]

5. Od Aiše, r.a., prenosi se da je rekla: "Mirisala sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, najljepšim mirisom koji bih našla tako da su se njegova glava i brada sijale od mirisa."[195]

6. Prenosi Muslim od Džabira ibn Semure da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao veliku i bujnu bradu.[196]

7. Opisujući Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Enes b. Malik kaže: "Nije bio ni suviše visok, ni nizak... u njegovoj kosi i bradi nije bilo više od dvadeset sijedih dlaka."[197]

8. Od Džabira ibn Semure prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, češljao prednji dio glave i bradu.[198]

---

194 Ahmed u svome "Musnedu", 1/361-362. br. hadisa 3410, Ibn Ebi Šejbe u "El-Musannefu", 11/56, br. hadisa 10517, Et-Tirmizi u "Eš-Šemail", br. 412. El-Albani kaže: "Lanac prenosilaca je dobar", i kaže da ga bilježi Ibn Madže u poglavlju "Er-Ru'ja", br. 3905. Ibn Sa'd u "Et-Tabakat", 1/417.Imam Ebu Hatim kaže, 9/294: "Lanac prenosilaca je prihvatljiv." Preneseno iz "Muhresaruš-šemail," str. 208, br. hadisa 347.

195 "Sahihul-Buhari", str. 1276, br. hadisa 5923, "Sahihu Muslim", 8/82. br. hadisa 1190, En-Nesai, 2/259, br. hadisa 2699.

196 Muslim, 15/82, br. hadisa 2344, El-Bejheki u "Ed-Delail", 1/217.

197 El-Buhari, str. 749. br. hadisa 3547 i 5348, Muslim, 15/84-85, br. hadisa 2347. Ebu Ja'la u svome "Musnedu", 6/317, br. hadisa 3637, Et-Tirmizi u svome "Sunenu", 10/76-77, br. hadisa 3632, i u "Eš-Šemali", br. 1, i kaže: "Hasenun sahih."

198 Ebu Ja'la, 13/451, br. hadisa 7456, sa dobrim lancem prenosilaca.

Na kraju se podsjetimo riječi Uzvišenog:

(لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللهَ كَثِيرًا) (٢١)

"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga ko se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu, i koji često Allaha spominje." (Prijevod značenja El-Ahzab, 21)

Imam Es-Sa'di kaže: "Postoje dvije vrste uzora: lijep i ružan. Lijep uzor je slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i koračanje njegovim putem, tražeći time zadovoljstvo Plemenitog Gospodara, a ružan uzor je suprotstavljanje i slijeđenje drugih mimo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."[199]

---

199 Vidjeti: "Tefsirus-Sa'di", str. 1103-1104.

ŠERIJATSKI STAV O KONZUMIRANJU DUHANA

POJAVA DUHANA

Čovječanstvo je prvi put upoznalo duhan nakon 1492. godine ili potkraj petnaestog stoljeća, u vrijeme kada je nekoliko španskih moreplovaca otkrilo Ameriku. Upotreba ovoga zla, neposredno nakon njegovog otkrića, vrlo brzo se proširila na evropskom kontinentu.

Dolaskom na prijestolje britanski kralj James I objavio je rat pušačima, a kampanja protiv njih vršena je distribuiranjem letaka 1604. godine. U Rusiji je 1634. godine donesen zakon da se pušačima, kupcima duhana i prodavačima rasijeku nosevi i da budu bičevani. Međutim, ako bi i poslije toga nastavili konzumirati duhan, kažnjavani su zatvaranjem u tamnice ili se nad njima izvršavala smrtna kazna. Poslije izvjesnog vremena, Danska, Švedska, Sicilija, Austrija i neke druge evropske zemlje usvojile su zakon o zabrani pušenja.

Islamski svijet nedugo nakon toga upoznao je duhan, a donijeli su ga kršćani.[200]

HEMIJSKI SASTAV DUHANA

Duhan se sastoji iz skupine otrovnih materija, a ne samo od nikotina, kako to pogrešno smatra većina ljudi. Pojedine supstance koje sadrži duhan otrovnije su od samog nikotina. To su sljedeće supstance:

1. Gas – tzv. prvi ugljeni oksid, otrovan.

2. Olovna materija – veoma je otrovna, i koncentrira se tako da tijelo nije u mogućnosti da je se oslobodi.

3. Benzoberin – koji je neposredni uzrok raka.

---

200 Vidjeti: "El-Ešribetu ve ahkamuha", str. 380-389, od dr. Madžida Ebu Rebie, "El-Mevsuatul-arebijetul-mujessere", 1/489, od Muhammeda Šefika Girbala. Uzeto iz "Hukmu-din", str. 37-38.

4. Nikotin – veoma otrovna materija. Doza od samo pedeset miligrama nikotina ubrizganih u čovjekove vene prouzrokovala bi trenutnu smrt.[201]

5. Radioaktivni polonij – nagomilava se u plućima pušača i djeluje kancerogeno.

6. Katran je žuta ljepljiva materija zbog koje požute zubi pušača. Izaziva karijes i napada nepce. Boja katrana jasno se vidi na filteru ispušene cigarete kao i na prstima pušača. Ovo je ujedno i najotrovnija materija duhana.

7. Arsen – koristi se za uništavanje insekata, a 10% od ove otrovne materije ulazi u pluća pušača prilikom pušenja.

8. Alkohol i druge supstance daju okus cigareti i čuvaju njenu vlažnost, dok ne dospije do potrošača.[202]

ŠTETNOST DUHANA

Savremena medicina otkrila je brojne štetne posljedice konzumiranja duhana. Doktor Salahuddini Abdurrabinnebijj, specijalista za nervne bolesti u Egiptu, kaže: "Kada pušač dostigne stepen ovisnosti, negativni utjecaj pušenja se povećava. Srce gubi sposobnost preciznosti otkucaja, a to se štetno odražava na sami krvni ciklus, tako da pušač s vremena na vrijeme ima vrtoglavicu, dolazi do kontrakcije moždanih vena, a u poznim godinama krvni pritisak se znatno poveća."

Organi za probavu i disanje također nisu pošteđeni. Pušač gubi apetit i ima žestok kašalj. U slučaju kada oslabi nervni sistem, pušač osjeti utrnulost i malaksalost (klonulost) udova."[203]

---

201 Vidjeti: "Et-Tedhinu bejnel-muejjidine vel-mu'aridin", str. 14, i "El-Ešribetu ve ahkamuha", str. 393-394. Uzeto iz "Hukmud-din", str. 39-40.

202 Vidjeti: "Hukmud-din", str. 39-40.

203 Vidjeti: "Nurul-iman", str. 393-394, od Ibn Amara Devidara. Uzeto iz "Hukmud-din", str. 40-41.

Na godišnjem američkom kongresu liječnika, održanom u Chicagu 1966. godine, glavna tačka dnevnog reda bila je "opasnost pušenja", a kulminaciju zabrinutosti izazvao je podatak da je rak pluća najmanje opasna bolest od koje pušač može oboljeti, dakle, sve druge štetne posljedice pušenja daleko su opasnije po zdravlje pušača.

U jednom od američkih naučnih centara, nakon opsežnih ispitivanja, potvrđena je štetnost duhana za ljudski organizam, naročito za srce, i došlo se do zaključka da svaka ispušena cigareta povećava mogućnost nastanka srčanog infarkta te da će štetne posljedice pušenja biti primjetnije u bliskoj budućnosti, ne samo nakon dužeg vremenskog perioda konzumiranja duhana, kako se nekada smatralo.[204]

Dr. Edvard Kilerhamund, direktor Statističkog centra u Americi na Odjelu za kancerogene bolesti, konstantirao je da je rak pluća zanemariv u odnosu na druge štetnosti prouzrokovane konzumiranjem duhana.[205]

Početkom šezdesetih godina ovoga stoljeća, broj smrtnih slučajeva izazvanih rakom pluća naglo se povećao kod oba spola, s tim što je taj broj kod muške populacije znatno veći.[206]

Štetnost pušenja također se ogleda u izazivanju drugih opakih bolesti između ostalih: raka na želucu, obolijevanja krvnih sudova, slabljenja vida, kod trudnica može doći do pobačaja ili umrtvljenja embriona, a novorođenče koje preživi rodi se sa znatno manjom tjelesnom težinom.[207]

Svjetske zdravstvene organizacije navode da u SAD-u od posljedica konzumiranja duhana svake godine umre oko 346.000 osoba, u Velikoj Britaniji 55.000, u Švedskoj 8.000.[208] Statistika također govori da svake godine od posljedica konzumiranja duhana umre 140.000 maloljetnika.[209]

---

204 Novine ,'Er-Ra'j" - Amman, broj 11180, od 19. 4. 2001.

205 Vidjeti: "El-Firkatun-nadžije ve šerhu edžvibetun-Nu'manijeh", str. 34-35. Od Nu'amana Zekerija el-Ahmedija. Uzeto iz "Hukmud-din", str. 40-42.

206 Vidjeti: "El-Hamru ve sairul-muskerati", str. 159-160, od Butamija. Ibidem, str. 42-43.

207 Vidjeti: "Et-Tedhinu maddetuhu ve hukmuhu fil-Islam", str. 40, od Ibn Džibrina.

208 Vidjeti: "El-Ešribetu ve ahkamuha", str. 412, "El-Hamru ve sairul-muskerat", str. 162. Uzeto iz "Hukmud-din", str. 51.

209 Vidjeti: "Medželetud-da'va", izdate u Saudijskoj Arabiji, 2. 3. 1984. god. Uzeto iz "Hukmud-din", str. 51. Ko želi da sazna više o štetnosti duhana, neka se vrati na djelo "Et-Tedhinu bejnet-tibi ved-din" od dr. Abdullatifa Musa, i "Tahkikul-buhran" od El-Karmija.

ŠERIJATSKI DOKAZI O ZABRANI KONZUMIRANJA DUHANA

Duhan nije bio poznat u vrijeme spuštanja Objave, već je otkriven petnaestak stoljeća nakon toga. Ova činjenica je razlog što duhan nije direktno spomenut po imenu ni u Kur'anu ni u Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu. Međutim, ova vjera, kao posljednja Allahova objava, ne mijenja se sve do Sudnjega dana i sadrži šerijatske dokaze općeg karaktera, tako da za sve što se naknadno pojavi, bilo dobro ili zlo, u islamu postoji šerijatski propis. Spomenut ćemo neke od općih dokaza:

1. Opisujući Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni kaže:

(الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ) (١٥٧)

"Oni koji slijede Vjerovjesnika koji ne čita, koga nalaze zapisanog kod sebe u Tevratu i Indžilu, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćati ih, koji će im lijepo dozvoliti, a ružno zabraniti." (Prijevod značenja El-E'araf, 157)

Ovaj plemeniti ajet zabranjuje sve što je ružno. Imenica koja je došla u ovom ajetu jeste (الخبائث) **el-habais** i nosi više sličnih značenja kao: loš, odvratan, pokvaren, zloćudan, perfidan... itd.[210]

Ovaj termin obuhvata sve što je odvratnog okusa i mirisa,[211] a oba ova svojstva sadrži duhan.

Šejh Mešhur Hasan Selman u valorizaciji spomenutog djela navodi sedamdeset djela napisanih na temu zabrane pušenja, na str. 89-99.

210 Arapsko-bosanski rječnik od dr. Muftića, str. 811. Duhan je sa pravom nazvan ovim imenima zbog toga što: uništava zube, izaziva upalu u ustima, uzrokuje raznovrsne upale u grlu, štetno djeluje na disajne organe, stvara poteškoće probavnim organima, uništava krvne sudove, štetno djeluje na nervni sistem itd.

211 Vidjeti: "El-Hadi fil-lugatil-arabijje", 1/572, od Hasana Seida el-Keremija. Kao primjer navodi crveni i bijeli luk, a miris zapaljene cigarete bez sumnje je odvratniji od toga.

2. Uzvišeni kaže:

(وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ) (٣١)

"Jedite i pijte samo ne pretjerujte, On ne voli one koji pretjeruju." (Prijevod značenja El-E'araf, 31)

Šejh Muhammed Salih el-Usejmin kaže: "Allah je zabranio pretjerivanje u dozvoljenim stvarima, tako da je rasipanje imetka u nekorisne svrhe (kao kupovina duhana) preče da se zabrani.[212]

3. Uzvišeni kaže:

(وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا) (٢٦) (إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ) (٢٧)

"Ne rasipaj mnogo, zaista su rasipnici braća šejtanova." (Prijevod značenja El-Isra', 26-27)

Kada je Ibn Mes'ud upitan ko su to rasipnici, odgovorio je: "Rasipnici su oni koji neumjereno troše svoj imetak."[213] Komentirajući ovaj ajet, Ibn Abbas je rekao: "Rasipnici su oni koji nepotrebno rasipaju imetak.[214] Ako se neumjereno rasipanje imetka ne ogleda u kupovini cigareta, onda ne postoji nešto što se zove rasipanje imovine.

U suri El-En'am Uzvišeni kaže: **"I ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike."** (Prijevod značenja El-En'am, 141)

'Ata kaže: "Ovim ajetom Allah zabranjuje rasipanje (neumjereno i nesvrsishodno trošenje) u svemu."[215]

---

212 Vidjeti: "Fetava Ibn Salih el-'Usejmin", 2/915.

213 El-Buhari u "El-Edebul-mufred", str. 117, br. hadisa 345, Ibn Džerir u svome tefsiru, 9/93, br. pred. 16790, El-Hakim, 2/361 i kaže: "Sahih po uvjetima Buharije i Muslima." Sa njim se složio Ez-Zehebi.

214 "El-Edebul-mufred", str. 117, br. hadisa 346. Šejh El-Albani kaže: "Lanac prenosilaca je dobar." Ovu predaju bilježi i Ibn Džerir, 9/93, br. pred. 16790.

215 "Džami'ul-bejan", 8/81. br. pred. 10922.

Imam Et-Taberi smatra ovu zabranu općevažećom za sve u čemu se ogleda rasipanje.[216]

Ibn Kesir kaže: "Mišljenje imama Et-Taberija bez sumnje je ispravno."[217] Prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *"Allah ne voli troje:* (u predaji kod Muslima stoji: "...zabranio je troje"): *rekla-kazala,*[218] *previše zapitkivanja i rasipanje imetka."*[219]

Dakle, ovo su jasni dokazi koji aludiraju na zabranu rasipanja imetka, a nema dvojbe da je kupovanje duhana rasipanje imovine. U vrijeme kada muslimane snalaze razne nedaće, glad, kada su obespravljeni, proganjani itd., kada im je neophodna pomoć, a naročito materijalna, jedna petočlana muslimanska porodica koja živi u zapadno-evropskim zemljama za godinu dana potroši oko 10.000 KM na kupovinu cigareta, a poslušajmo sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Neće se pomjeriti stopala roba na Sudnjem danu sve dok ne bude upitan za: život – u čemu ga je proveo, znanje – da li je postupao po onome što je naučio, imetak – kako ga je zaradio i u šta ga je potrošio, svoje tijelo – čime ga je zaposlio."*[220] U drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Iskoristi petero prije nego što nastupi drugih petero. Iskoristi mladost prije starosti, zdravlje prije bolesti, bogatstvo prije siromaštva, slobodno vrijeme prije zauzetosti i život prije smrti."*[221]

4. Uzvišeni Allah je rekao:

(وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ) (٢٩)

"I ne ubijajte sami sebe." (Prijevod značenja En-Nisa', 29)

---

216 Ibidem, 8/82-83.

217 Vidjeti: "Tefsiru Ibni Kesir", 2/169.

218 Tj. prenošenje riječi s namjerom sijanja smutnje.

219 El-Buhari, str. 313, br. hadisa 1477, Muslim, 12/11-12, br. hadisa 593, Ahmed, 4/294, br. hadisa 18204, Et-Taberani, 20/397-398. br. hadisa 543, Ibn Huzejme, 1/104-105. br. hadisa 208.

220 Et-Tirmizi, 7/125-126. br. hadisa 2417 i kaže: "Hasenu sahih." Sahihom ga je ocijenio šejh El-Albani u "Sahihut-Tirmizi", 2/290. br. hadisa 1970. Bilježi ga i imam Et-Taberani u "El-Kebiru", 11/102. br. hadisa 11177.

221 El-Hakim u "El-Mustedreku", 4/306, i kaže: "Sahih po uvjetima Buharije i Muslima." U ovoj ocjeni podržao ga je imam Ez-Zehebi.

Imam Es-Sa'di ovako tumači citirani ajet: "Ovaj ajet ima i drugo značenje, a ono je: 'I jedni druge ne ubijajte!' Ovo je primjer kur'anske stilistike da jednim ajetom obuhvati dva značenja."[222] Naučno je dokazano da čovjek pušenjem uništava i ubija samoga sebe, ali i one koji borave u njegovoj blizini. Čovjek koji uništi svoj organizam duhanom, i to bude uzrok njegove smrti, na isti način će biti kažnjavan na Sudnjem danu. Ovo potvrđuju sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko izvrši samoubistvo određenim predmetom, bit će njime kažnjavan u vatri džehennemskoj."*[223]

5. Od Ubade ibn Es-Samita i Ibn Abbasa prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *"Zabranjeno je nanositi štetu samome sebi, a isto tako i drugome."*[224]

Ovo je jedan od najjasnijih dokaza iz Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta o zabrani pušenja. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ovim je hadisom zabranio nanošenje štete i sebi i drugima, a niko ne opovrgava naučnu konstataciju da pušenje pričinjava štetu i pušaču i onima oko njega.

6. Od Džabira b. Abdullaha prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko bude jeo bijeli* (češnjak) *ili crveni luk, neka ne dolazi u mesdžid i neka sjedi kod kuće."* A u predaji kod Muslima stoji: *"...i neka se ne približava našim mesdžidima jer zaista meleke uznemirava ono što uznemirava i čovjeka."*[225]

---

222 Vidjeti: "Tefsirus-Sa'di", str. 248.

223 El-Buhari, str. 1408, br. hadisa 6652. Muslim, 2/98-99, br. hadisa 110.

224 Ibn Madže, 2/258, br. hadisa 1909 i 1910, Ahmed u "El-Musnedu", 1/313, br. hadisa 2867, Ed-Darekutni u svome "Sunenu", 4/227, br. hadisa 83, Ebu J'ala, 4/397, br. hadisa 2520, Et-Taberani u "El-Kebiru", 11/302, br. hadisa 11806, El-Bejheki, 6/115, br. hadisa 11385, Malik, 4/43, br. hadisa 1500. Šejh El-Albani ocijenio ga je vjerodostojnim. Od Ebu Seida el-Hudrija prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema (nanošenja) štete (sebi) ni (nanošenja) štete (drugome), a onome ko nanosi štetu, Allah će štetu nanijeti, i onome ko poteškoće pričinjava, Allah će poteškoću učiniti." El-Hakim, 2/57-58, i kaže sahih po uvjetima Muslima. S njim se složio imam Ez-Zehebi. El-Bejheki, 6/115, br. hadisa 11386, Et-Taberani, 22/330, br. hadisa 830, Ebu Davud, 2/692, br. hadisa 3091, Ibn Madže, 2/258, br. hadisa 1911, Et-Tirmizi, 2/183, br. hadisa 1584. Imam Et-Tirmizi, En-Nevevi u "El-Erbe'ine" i Ibn Tejmijje u svojim "Fetvama", Ibn Redžeb i El-Albani kažu: "Ovaj hadis je hasen." Vidjeti: "Ahkamul-dženaiz", str. 16, i "Džamiul-'ulumi vel-hikem", 2/170.

225 El-Buhari, str. 1545, br. hadisa 7359, Muslim, 5/41, br. hadisa 564, Ebu Davud, 2/725, br.

Šejh El-Albani kaže: "Ovo je, dakle, Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sud o čovjeku koji je jeo luk – koji je koristan za organizam i dozvoljen – u kojem mu sugerira da ostane kod svoje kuće. Pa šta je sa onim koji puši cigarete, odvratne i otrovne. Hoćete li uzeti pouku, o razumom obdareni?!"[226]

Razlog zbog kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio dolazak u mesdžid onome ko je jeo luk jeste neprijatan miris koji ometa klanjače. Kakav je onda propis o duhanu koji je daleko neprijatnijeg mirisa od luka. Pušači zaista svojim neprijatnim mirisom uznemiravaju klanjače – a to najbolje znaju oni koje je Allah sačuvao ovoga zla – što je potpuno oprečno sunnetu koji podstiče da se klanjač prije polaska u mesdžid namiriše najljepšim mirisom.

7. Prenosi se od El-Bejadija da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne prilike ušao u mesdžid i zatekao ljude kako klanjaju i učeći Kur'an podižu svoje glasove, pa je rekao: *"Zaista svaki klanjač tajno moli svoga Gospodara, pa pazite čime Ga molite, i ne povisujte svoje glasove dok učite Kur'an."*[227]

Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da klanjač podiže svoj glas tako da time ometa svoga brata koji se isto tako obraća svome Gospodaru, iako se učenje Kur'ana svrstava među najvrednije ibadete. Kolika je onda, analogno ovom hadisu, strogost zabrane za ometanje klanjača neprijatnim mirisom duhana?

---

hadisa 3238, Ibn Madže, 1/301, br. hadisa 837 i 838, En-Nesai, 1/234. br. hadisa 706, i u "El-Kubra", 4/158, br. hadisa 6681, Ahmed, 3/400, br. hadisa 15334, El-Bejheki, 3/103, br. hadisa 5053 i 7/79-80, br. hadisa 13330, Ed-Dja'a u "El-Muhtare", 9/366-367, br. hadisa 335.

226 Vidjeti: "Sahihul-džamiu's-sagir", 2/1052.

227 Bilježi imam Ahmed u "El-Musnedu", 2/67, br. hadisa 5349 i 4/344, br. hadisa 19044. Šejh Ahmed Šakir u "El-Musnedu", 7/63, kaže: "Lanac prenosilaca je ispravan." El-Arnaut konstatira: "Lanac prenosilaca je vjerodostojan." Vidjeti: "El-Musned", 9/251. U predaji kod Ebu Davuda od Ebu Seida navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svako od vas moli svoga Gospodara i ne ometajte jedni druge i ne dižite svoje glasove dok učite Kur'an." Malik u "El-Muvetta", komentar Ez-Zurkanija, 1/262-263, br. hadisa 174, Et-Taberani u "El-Kebir", 12/428, br. hadisa 13572, Ibn Ebi Šejbe, 2/428, Ibn el-Huzejme u svome Sahihu, 3/350-351, br. hadisa 2237. Šejh El-Albani kaže: "Hadis je ispravan." Vidjeti: "Sahihu Ebi Davud", 1/262-263, br. hadisa 1183.

Ibn Abdul-Berr kaže: "Ako je muslimanu zabranjeno da uznemirava svoga brata učenjem Kur'ana, uznemiravanje na drugi način još je strožije zabranjeno." Slično ovome kaže i šejh Ez-Zurkani.[228]

Pušaču su otežani neki ibadeti, naročito post u dugim ljetnim danima. Potreba pušača za duhanom daleko je veća od potrebe za jelom i pićem, da bi nakon svega taj časni ibadet krunisao sa onim što Allah ne voli. Ovo je slučaj sa obaveznim postom, a na dobrovoljni (nafila) post, kao npr. ponedjeljkom i četvrtkom ili post tri bijela dana svakog lunarnog mjeseca (trinaesti, četrnaesti i petnaesti), većina pušača i ne pomišlja.[229]

8. Od Ebu Hurejre se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"O ljudi, Allah je lijep i ne prima osim ono što je lijepo..."*[230] Tumačeći ovaj hadis, El-Kadi Ijad rekao je: "U osnovi *lijepo* znači udaljavanje od ružnog i neprijatnog."[231] Imam En-Nevevi kaže: "Ovaj hadis je dokaz da piće, hrana, odjeća i sl., moraju biti jasni halal u koji nema nimalo sumnje."[232]

9. En-Nu'man b. Bešir prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Halal je jasan i haram je jasan, a između njih su sumnjive stvari, koje mnogim ljudima nisu poznate, pa ko ih se sačuva, sačuvao je sebe i svoju vjeru, a ko zalazi u ove sumnjive stvari, zašao je u haram."*[233]

---

228 Vidjeti: Komentar Malikove "Muvette", od Ez-Zurkanija, 1/263.

229 Hadise o ovim vrstama dobrovoljnog posta bilježe: El-Buhari, str. 413, br. hadisa 1981, Muslim, 8/42, br. hadisa 1162, En-Nesai, 2/170, br. hadisa 2412, Et-Tirmizi, 1/230, br. hadisa 608, Ahmed, 5/162, br. hadisa 21474 i 5/200, br. hadisa 21792, Ibn Madže, 2/75, br. hadisa 1395 i 2/84, br. hadisa 1425, Ed-Darimi, 2/18, br. hadisa 1745 i 2/19, br. hadisa 1750, Et-Tajalisi, str. 64, br. hadisa 475, El-Bezzar u svome "Musnedu", 2/271, br. hadisa 688.

230 Muslim, 7/85, br. hadisa 1015, Ahmed u svome "Musnedu", 2/328. br. hadisa 8330, Et-Tirmizi i kaže: "Hasenun-sahih", 8/282-283, br. hadisa 2989. Ed-Darimi u svome "Sunenu", 2/239, br. hadisa 2717. Abdurrezak u svome "Musannefu", 5/19-20, br. hadisa 8839.

231 Vidjeti: "Sahihu Muslim" sa komentarom kadije Ijjada, 3/535.

232 Vidjeti: "Sahihu Muslim" sa komentarom En-Nevevija, 7/85.

233 El-Buhari, str. 26, br. hadisa 52, i str. 462, br. hadisa 2051, Muslim, 11/23-24, br. hadisa 1599 i ovo je njegova verzija, En-Nesai, 3/928-929, br. hadisa 4148, Et-Tirmizi 2/3, br. hadisa 963, Ebu Davud, 2/640-641, br. hadisa 2848, Ibn Madže, 2/362, br. hadisa 3219, Ahmed, 4/269, br. hadisa 18394 i 4/270, br. hadisa 18398, Ed-Darimi, 1/43 br. hadisa 165, Et-Taberani, 10/404, br. hadisa 10824, El-Bejheki 5/545, br. hadisa 10816, Ebu Nuajm u "El-Hilije", 8/262, br. hadisa 12134, Ibn Hibban, 2/497, br. hadisa 721, El-Begavi, 4/207, br. hadisa 2024, El-Hatib, 9/71, br. hadisa 4655. U drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Ostavi ono što ti je sumnjivo, a drži se onoga u što ne sumnjaš." Bilježe: Et-Tirmizi, 2/309, br. hadisa 2045, Ibn Hibban u svome "Sahihu", 2/498, br. hadisa 722, El-Hakim, 2/13 i 4/99, Ahmed, 1/200, br. hadisa 1723, El-Begavi u "Šerhus-sunne", 4/210 br. hadisa 2025, Abdurrezak, 3/117-118,

Na osnovu ovoga hadisa u Muslimovom Sahihu naslovljeno je poglavlje "Uzimanje halala, a ostavljanje sumnjivih stvari".[234] Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorava na pogubnost zalaženja u sumnjivo jer to je zapravo zalaženje u haram. Šta je onda sa onim koji pušeći duhan zalazi u haram?

10. Prenosi Ebul-Džuvejri da je Ibn Abbas rekao: "...Poslije lijepog halala, šta je ostalo drugo do prljavi haram."[235]

MIŠLJENJE ISLAMSKIH UČENJAKA O KONZUMIRANJU DUHANA

1. Imam mufessir Abdurrahman es-Sa'di kaže: "Pušenje je haram kao i sama trgovina duhanom."[236]

2. Imam El-Mubarekfuri kaže: "Štetnost duhana je dokaz o zabrani njegove upotrebe."[237]

3. Mahmud Šeltut u svojim fetvama navodi: "Ako pogledamo na sve štetnosti koje uzrokuje duhan, zaključujemo da pušenje nije dozvoljeno."[238]

4. Šejh Muhammed Salih el-Usejmin kaže: "Pušenje je haram", a zatim je naveo niz šerijatskih dokaza.[239]

5. Ibn Baz konstatira: "Pušenje je haram i zabranjen je svaki vid prodaje i trgovine duhanom, isto kao što je to slučaj sa alkoholom. Onaj ko puši ili prodaje duhan, dužan je tražiti oprosta od Allaha i pokajati se za ono što je činio i odlučiti da se više neće vratiti na to."[240]

---

br. hadisa 4984, El-Hatib, 2/216, br. hadisa 662 i 3/191, br. hadisa 1221, Et-Tajalisi, str. 163, br. hadisa 1178. Imam Eš-Ševkani, komentirajući ovaj hadis, napisao je posebnu risalu i nazvao je: "Tenbihul-e'lami ala tefsiril-muštebihati minel-hallali vel-haram."

234 "Sahihu Muslim" sa komentarom od En-Nevevija, 11/23.

235 Bilježi imam El-Buhari u svome "Sahihu", str. 1220, br. hadisa 5598.

236 Vidjeti: "El-Fetavas-Sa'dijje", str. 433-434.

237 Vidjeti: "Et-Tuhfetul-ahvezi", 5/326.

238 Vidjeti: "Fetava Mahmud Šeltut", str. 384.

239 Vidjeti: "Fetava šejh El-Usejmin", 2/911-912.

240 Vidjeti: "Fetava islamijje", 2/177-178.

6. Šejh Jusuf el-Karadavi kaže: "Pušenje je haram."[241]

7. Šejh El-Albani navodi: "Pušenje je štetna i odvratna stvar."[242]

8. Šejh Abdurrahman b. Džibrin zaključuje: "U šerijatskim izvorima postoje jasni dokazi o zabrani pušenja."[243]

9. Skupina savremenih učenjaka za islamsko misionarstvo tvrdi: "Pušenje je haram."[244]

10. Šejh Kišk, nakon što je naveo mišljenja islamskih učenjaka i stav liječnika u vezi sa konzumiranjem duhana, rekao je: "Da li se i pored ovih dokaza može sumnjati u zabranjenost pušenja."[245]

11. Šejh Muhammed Salih el-Munedždžid, nakon što je spomenuo zabranu ulaska u mesdžid onome ko je jeo luk, zagovara: "A još gori su oni koji konzumiraju duhan, koji je haram, a potom ulaze u mesdžide i uznemiravaju Allahove robove."[246]

12. Između ostalih, konzumiranje duhana smatraju zabranjenim: Muhammed b. Abdul-Vehhab, Abdullah b. Betin, Ahmed b. Hadžeri, Muhammed et-Tarabiši el-Hanefi, Mešhur Hasan Selman i drugi.[247]

13. Šejh Hamud et-Tevdžeri navodi imena pedeset islamskih učenjaka koji pušenje smatraju zabranjenim.[248]

---

241 Vidjeti: "El-Halalu vel-haramu fil-islam", str. 77.

242 Vidjeti: "Sahihul-džami'us-sagir", 2/1052. Ko želi detaljna objašnjenja od šejha El-Albanija o zabrani pušenja, neka posluša njegovu audio-kasetu "Tea'mulu ma'l-džinn", br. kasete 678, u izdanju Ebu Lejla el-Eseri.

243 Vidjeti: "Et-Tedhin" od Ibn Džibrina, str. 83.

244 Vidjeti: "Fetava islamijje", 2/176.

245 Vidjeti: "El-Fetava" od šejha Kiška, str. 25.

246 Vidjeti: "El-Muharremat", str. 28.

247 Vidjeti: "El-Hamru ve sairul-muskerat", str. 160-162. Uzeto iz "Hukmud-din", str. 49. Vidjeti također: "Et-Tedhin", str. 89, i "El-Kavlul-mibin", str. 190, "Tahkikul-burhan", str. 63.

248 Vidjeti: "Ed-Delailul-vadihat", str. 165. Ko želi imena svih učenjaka, neka se vrati spomenutom djelu. U "El-fevakihul-'adideh", 2/80, spominju se mišljenja učenjaka različitih mezhebskih usmjerenja i svi zabranjuju pušenje. Slično je spomenuo i Abdurrahman es-Sa'di el-Abdeli o mišljenjima učenjaka četiri pravne škole o zabrani pušenja. Vidjeti: "Tuhvetul-bejan", str. 12. Uzeto iz "Et-Tedhin" od Ibn Džibrina, str. 88-89.

RAD U TVORNICI DUHANA I NJEGOVA PRODAJA

Šejh Ibn Salih el-Usejmin upitan je da li je dozvoljeno raditi u tvornici duhana i da li se takva zarada smatra ispravnom, pa je odgovorio: "Nije dozvoljeno raditi u tvornici duhana jer je to učestvovanje u proizvodnji harama.

Uzvišeni kaže:

(وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) (٢)

'Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu, i bojte se Allaha jer zaista Allah žestoko kažnjava.' (Prijevod značenja El-Maide', 2)

Dakle, imetak zarađen na ovakvim i sličnim mjestima je haram, i bolji je manji mjesečni prihod u kojem Allah podari blagoslov nego više sredstava u kojima nema nikakvog dobra. Allah ne prima sadaku od takvog imetka! Zato savjetujemo onima koji rade na ovakvim mjestima da ih napuste, i da se pokaju svome Gospodaru, te da potraže halal opskrbu.

Allah kaže:

(وَمَنْ يَتَّقِ اللهَ يَجْعَل لَهُ مَخْرَجًا) (٢) (وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ) (٣)

'A onome ko se Allaha boji, On će izlaz naći i opskrbit će ga odakle se i ne nada' (prijevod značenja Et-Talak, 2-3).

A potom Allah obećava vjernicima:

(وَمَنْ يَتَّقِ اللهَ يَجْعَل لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا) (٤)

'A onome ko se Allaha boji, On će sve što mu treba dostupnim učiniti' (prijevod značenja Et-Talak, 4).

Isto tako zabranjena je i prodaja i kupovina duhana, a također i izdavanje poslovnih prostorija onima koji će prodavati duhan."[249]

U šerijatu postoji pravilo da sredstva koja vode do određenog cilja imaju propis dotičnog cilja. Sredstvo ka pokornosti je pokornost, a sredstvo do griješenja je grijeh.[250] Dakle, ako je cilj zabranjen šerijatom, tada i sva sredstava i putevi koji vode do njega bivaju zabranjeni. Ko želi npr. konzumirati alkohol u hotelu, njegov odlazak do tog hotela, koji je u osnovi dozvoljen, postaje zabranjen zbog neispravnog cilja ili djela koje želi počiniti. Ako bi čovjek namjeravao otići do prodajnog centra i ukrasti određenu stvar, njegov odlazak, koji je u osnovi legitiman, u ovom slučaju postaje zabranjen zbog krađe koju namjerava počiniti, jer se krađa ne može desiti osim nakon odlaska do prodajnog centra itd.

SAVJET MUSLIMANU

Nakon dokaza koje smo iznijeli o zabrani pušenja, uistinu musliman nema opravdanja pred Allahom ako ustraje u ovom zlu. Pored grijeha koje sebi tovari na vrat, musliman time truje sebe, svoju porodicu i svoje društvo, rasipa svoj imetak, uznemirava ljude neugodnim mirisom itd. Pored mnogobrojnih blagodati koje su darovane čovjeku, zar tražiti zadovoljstvo u onome što srdi Allaha?! Zar dim, pepeo, vatra i neugodni mirisi nisu opisi Džehennema?! Zar muslimanu dolikuje da se kiti svojstvima džehennemlija, a njegova duša žudi za džennetima ugodnih mirisa ispod kojih rijeke teku, u kojima je boravak vječan?

Zar musliman ne treba pokazati dostojanstvo i visoko se uzdići nad povođenjem za svakim zlom koje izmisle ljudi koji su se odali slijeđenju šejtana i svojih strasti?! Primarni cilj sljedbenika šejtana i strasti jeste da putem plasiranja raznih poroka iskvare čvrsto muslimansko tijelo, a potom ga bez imalo poteškoća odvoje od Allahova puta. Svaki vjernik je dio muslimanskog tijela i ako ne sačuva svoju fitru, posljedice toga osjetit će cijela zajednica, međutim, ako sačuva svoju krepost i nastoji ukazati drugima na nedostatke, tada čini veliku uslugu ummetu i njemu pripada višestruka

249 Vidjeti: "Fetava šejh el-Usejmin", 2/913-916, skraćeni prijevod.

250 Vidjeti: "Merkatul-mefatih", 4/238.

nagrada od njegova Gospodara. Ovaj dunjaluk je samo mjesto ispita, polje na kojem se sije, a plodovi se ubiru na ahiretu – uspjeh ili propast, nema trećeg, a Allah prema Svojim robovima neće nepravedan biti.

ŠERIJATSKI STAV O MUZICI

UVOD

Prije detaljnog pojašnjavanja propisa o upotrebi muzičkih instrumenata, neophodno je spomenuti propis el-gina'a. El-gina' je ustvari pjevušenje sa posebnim uvijanjem i rastezanjem glasa koje raspiruje, ushićuje i uzbuđuje dušu ili budi strasti slušatelja.[251] Postoje jasni hadisi, izjave islamskih učanjaka i konsenzus koji navode mnogi pravnici o zabrani upotrebe muzičkih instrumenata. Neki učenjaci iz odabranih generacija smatrali su da se čak u određenim ajetima ukazuje na zabranjenost el-gina'a. Ovo pjevušenje ne mora biti popraćeno muzičkim instrumentima. Ako je ova vrsta pjesme zabranjena, kao što ćemo spomenuti, šta je onda s pjesmama u kojima se direktno spominju: nepokornost Allahu, žene i opis ženskog tijela, ljubavni osjećaji, vino, povodi nemorala, pa i sami nemoral?! Zar ova vrsta pjesme nije preča za zabranu od pukog recitovanja poezije uvijenim glasom? Ako je ovo slučaj sa el-gina'om šta tek onda kazati za pjevanje koje je popraćeno muzičkim instrumentima čiji opojni glasovi opsjedaju ljudske razume i čine ih robljem šejtanskih zvukova?! Molim Allaha da nas sačuva griješenja i iskušenja!

ŠERIJATSKI DOKAZI O ZABRANI PJESME KOJA RASPIRUJE STRASTI

Dokazi iz Kur'ana:

1. Uzvišeni Allah kaže:

(وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ) (٦)

"Ima ljudi koji kupuju lehvel-hadis, da bi ne znajući (koliki je to grijeh) **s Allahova puta odvodili."** (Prijevod značenja Lukman, 6)

---

251 Vidjeti: Et-Temhid, 22/197, i Fethul-Bari, 2/513.

Od Ebu el-Bekerija prenosi se da je rekao: "Upitan je Ibn Mes'ud o ovom ajetu, pa je odgovorio: 'Tako mi Onoga osim kojeg drugog boga nema, (ovu zakletvu ponovio je tri puta), to je *el-gina'*.'"[252]

Ibn Mes'ud je za sebe rekao: "Tako mi Allaha osim kojeg drugog boga nema, nije objavljena nijedna kur'anska sura a da ne znam gdje je objavljena, niti postoji ijedan ajet iz Allahove Knjige a da ne znam povodom čega je objavljen. Da znam nekog da je učeniji od mene u Allahovoj Knjizi, a moguć mu je pristup, osedlao bih jahalicu i otišao mu." U predaji kod Muslima stoji dodatak u kojem Šekik kaže: "Sjedio sam u kružoku ashaba Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nisam čuo nijednog od njih da je porekao Ibn Mes'udove riječi."[253] Ovo potvrđuje da je Ibn Mes'ud zaista bio najučeniji ashab u Allahovoj Knjizi.

- Od Seida b. Džubejra prenosi se da je Ibn Abbas za ajet: **"Ima ljudi koji kupuju lehvel-hadis",** rekao: "To je *el-gina'*."[254] Poznato je da je Ibn Abbas tumač Kur'ana, kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne prilike privio na svoje grudi i rekao: *"Allahu moj, pouči ga Knjizi"*, misleći na Kur'an. U predaji kod Ibn Madže stoji: *"Allahu moj, pouči ga mudrosti* (sunnetu) *i tumačenju Kur'ana."*[255]

- Od oca Ebi Zabijana prenosi se da je Džabir za ajet: **"Ima ljudi koji kupuju lehvel-hadis",** rekao: "To je *el-gina'* i slušanje toga."[256]

---

252 Et-Taberi u "Džami'ul-bejan", 21/74, br. pred. 21361, El-Hakim u svome "Mustedreku", 2/411, i kaže da je ova predaja vjerodostojna. S njim su se složili: Ez-Zehebi i Ibnul-Kajjim. Bilježe je i Ibn Ebi Šejbe u svome "Musannefu", 5/132. br. hadisa 1, br. pog. 139, El-Bejheki u "El-Kubra", 10/377, br. pred. 21003, i u "Šua'bul-iman", 4/278. br. hadisa 5096, Ibnul-Dževzi u "Et-Telbis", str. 206.

253 El-Buhari, str. 1104, br. hadisa 5002, Muslim, 16/15-16, br. hadisa 2462-2463.

254 Et-Taberi u "Džami'l-bejani", 21/74, br. pred. 21362, El-Bejheki u "Šua'bul-iman", 4/278, br. pred. 5097, i u "Es-Sunenul-kubra", 10/373, br. pred. 20987. Kod Ibn Ebi Šejbe u "El-Musannefu", 5/132, br. hadisa 2, i Ibn Ebi Hatima u "Tefsiru", 9/3096, br. pred. 17524, stoji predaja od Mekisa da je Ibn Abbas rekao: "To je el-gina' i kupovina robinja pjevačica." El-Buhari u "El-Edebul-mufred", str. 338, br. hadisa 807 i 1301, a El-Albani ga je ocijenio vjerodostojnim. El-Bezzar, "Kešful-estar", 3/72, br. hadisa 2264. Ibnul-Dževzi u "Et-Telbis", str. 206. Ovo je, dakle, tumačenje ovog ajeta od strane dva najučenija ashaba koji su prisustvovali spuštanju Objave.

255 El-Buhari, str. 1529, br. hadisa 7270, Muslim, 16/32, br. hadisa 2477, Ibn Madže, 1/71, br. hadisa 136, Et-Tirmizi, 3/233, br. hadisa 3004, En-Nesai u "El-Kubra", 5/51-52. br. hadisa 8177, Ibn Hibban, 15/529, br. hadisa 7053. Ahmed, 1/359, br. hadisa 3379, Et-Taberani u "El-Kebir", 10/362, br. hadisa 12022, El-Hakim, 3/537 i drugi.

256 Et-Taberi, 21/75, br. pred. 21364.

- Tumačeći "lehvel-hadis" spomenut u ovome ajetu, Ibn Abbasov učenik Mudžahid rekao je: "To je el-gina'."[257]

- Mudžahid je bez sumnje najučeniji tabiin i on je trideset puta ponovio Kur'an pred učiteljem ummeta Ibn Abbasom, zastajući kod svakog ajeta i pitajući ga o svemu što je vezano za taj ajet.[258]

- Ibn Omer, također, kaže: "Lehvel-hadis, to je el-gina'."[259]

- Ikrime o "lehvel-hadisu" kaže: "El-gina'."[260]

- Hasan el-Basri potvrđuje: "To su el-gina' i duvački instrumenti."[261]

- 'Ata el-Harasani kaže: "To su el-gina' i laž."[262]

- Katade u vezi s ovim ajetom kaže: "Kupovanje (lehvel-hadisa) nije samo novcem, dovoljno je da to čovjek zavoli i već je upao u zabludu tako što je izabrao neistinu pored istine i štetno umjesto korisnog."[263]

- Imam Ibn Džerir et-Taberi kaže: "Ovaj ajet obuhvata sve što odvodi od Allahova puta, i na prvom mjestu u to spada *el-gina'*."[264] U svome tefsiru navodi tridesetak predaja sa različitim lancima prenosilaca, a one govore da se ovaj ajet odnosi na el-gina', pjevačice i drugo vezano za njih.[265]

- Ibn Kesir kaže: "Da se ajet odnosi na el-gina', mišljenja su: Ibn Abbas, Ibn Mes'ud, Ikrime, Mudžahid, Seid b. Džubejr, Mekhul, Amr b. Šu'ajb, Alij b. Buzejme."[266]

---

257 Ibidem, 21/75, br. pred. 21366, Ibn Ebi Šejbe, 5/132, br. hadisa 3. El-Bejheki u "El-Kubra", 10/380, br. pred. 21020, Ebu Nu'ajm u "El-Hilijje" 3/327, br. hadisa 4133, El-Dževzi u "Et-Telbis", str. 206. El-Albani kaže da je ova predaja ispravna. Vidjeti: "Et-Tahrim", str. 144.

258 Vidjeti: "Gajetun-nihaje", 2/41, red. br. 2659, El-Hakim u "El-Mustedreku", 2/279, u tom smislu. Imam Ez-Zehebi kaže: "Sahih po uvjetima Muslima."

259 Vidjeti: "Tefsirul-Kurtubi", 14/52.

260 Ibn Ebi Šejbe, 5/132, br. pog. 139, br. hadisa 4, Et-Taberi, 21/76, br. pred. 21369, El-Buhari u "Et-Tarihul-kebir", 2/217, br. hadisa 2556, El-Dževzi u "Et-Telbis", str. 206. El-Albani smatra da je predaja hasen. Vidjeti: "Et-Tahrim", str. 143.

261 Ibn Ebi Hatim u svome Tefsiru, 9/3096, br. pred. 17526. Vidjeti: "Tefsirul-Kur'anil-'azim", 3/413.

262 Ibn Ebi Hatim u svome Tefsiru, 9/3096, br. pred. 17525.

263 Ibn Džerir u "Džami'ul-bejan", 21/74, br. pred. 21359.

264 Ibidem, 21/77.

265 Mi smo spomenuli neke, a ko želi više, neka se vrati izvoru.

266 Vidjeti: "Tefsirul-Kur'anil-'azim", 3/413.

- Sufjan prenosi od Habiba da je za ovaj ajet rekao: "To se odnosi na el-gina'."[267]

- Imam El-Kurtubi opet u svome tefsiru kaže sljedeće: "Ovo je najispravnije tumačenje ovoga ajeta, a Ibn Mes'ud se tri puta zakleo da je to el-gina'. Ona je zabranjena Kur'anom i sunnetom."[268]

Dakle, evidentno je da je ova vrsta pjesme zabranjena i to je jednoglasan stav islamskih učenjaka iz reda ashaba, tabiina, imama sve četiri mezheba i generacija poslije njih. Imam Ebut-Tajjib et-Taberi kaže: "Islamski učenjaci su, bez razilaženja, smatrali *el-gina'* pogrdnim i zabranjivali ga, osim dvojice: Ibrahima b. Sa'da i Ubejdullaha."[269]

- Šejh El-Hemedani navodi dvadeset i šest fetvi najpriznatijih imama o idžma'u (saglasnosti) islamskih učenjaka o zabrani el-gina'a, a zatim navodi riječi hafiza Ibn Hadžera el-Hejtemija i kaže: "Ko kaže suprotno (tj. da to nije konsenzus učenjaka), on je pomiješao stvari."[270]

- Imam Eš-Ševkani u svome tefsiru kaže sljedeće: "U lehvel-hadis spada sve ono što zavodi i udaljava od dobra, poput el-gina'... "[271]

- El-Vahidi kaže: "Ovaj ajet, protumačen na ovakav način, upućuje na zabranu el-gina'a." Zatim je naveo da imam Eš-Šafija nije primao svjedočenje onoga koji sluša ovo pjevanje."[272]

- Ibnul-Kajjim tvrdi: "Nema čovjeka koji sluša el-gina' ili svira a da nije u zabludi i svojim znanjem i djelima."[273]

- Imam El-Alusi u svome tefsiru iznosi jasne dokaze o zabrani muzike.[274]

- Muhammed Abdul-Kadir veli: "Ibn Mes'ud, Ibn Abbas, Džabir

---

267 Ibn Ebi Šejbe, 5/132, br. pog. 139, br. had. 7.

268 Vidjeti: "El-Džami'ul-ahkam" od imama El-Kurtubija, 14/51-52.

269 Vidjeti: Er-Reddu ala men juhibbus-sema', str. 31.

270 Vidjeti: "El-Ahkam", str. 83-88.

271 Vidjeti: "Fethul-Kadir", 4/328, od imama Eš-Ševkanija.

272 Vidjeti: "Bedi'ut-tefsir", 3/403, od Ibnul-Kajjima el-Dževzije.

273 Vidjeti: "Bedai'ut-tefsir", 3/405.

274 Vidjeti: "Ruhul-meani" od imama El-Alusija, 21/66-80. A u ovome tefsiru dotični ajet detaljno je protumačen na četrnaestak stranica, ko želi više neka se vrati spomenutom djelu.

i tabiini poslije njih složili su se da se *lehvel-hadis*, koji se zabranjuje u ajetu, odnosi na *el-gina'*."[275]

- Šejh Ahmed el-Hemedani navodi imena trinaest najpoznatijih tabiina koji kažu da se "lehvel-hadis" odnosi na el-gina'.[276]

Dakle, u prilog mišljenju o zabranjenosti el-gina'a govore izjave ashaba i tabiina, što je relevantan dokaz budući da su oni crpili znanje sa najčistijeg izvora, izravno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, kad i ne bi postojali drugi dokazi o zabrani slušanja el-gina' osim navedenog ajeta, i to bi bilo dovoljno.

Uzvišeni Allah, nastavljajući Svoj govor o onima koji kupuju "lehvel-hadis", kaže:

(وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ) (٧)

"Kada se nekom od njih ajeti Naši kazuju, on oholo glavu okreće, kao da ih nije ni čuo, kao da je gluh, zato ga bolnom patnjom obraduj." (Prijevod značenja Lukman, 7)

Imam Et-Taberi citirani ajet komentira ovako: "Oni koji kupuju 'lehvel-hadis', kada čuju zov Kur'ana, okreću se, ne želeći ga slušati niti mu se odazvati."[277] Odgovor na pitanje zašto slušatelji muzike okreću svoje glave od Kur'ana nalazi se upravo u ovim riječima – zato što su muzika i Kur'an dvije oprečnosti koje se ne mogu istovremeno naći u srcu vjernika, i ako se jedno nastanilo u srcu, za drugo nema mjesta.

2. Obraćajući se šejtanu, Uzvišeni Allah kaže:

(وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ) (٦٤)

"I zavodi glasom svojim koga možeš." (Prijevod značenja El-Isra', 64)

---

275 Vidjeti: "Zemmul-melahi", str. 12, od Ibn Ebi ed-Dunja.

276 Vidjeti: "Ahkamul-muzika vel-gina", str. 36-42.

277 Vidjeti: "Džami'ul-bejan", 21/78.

- Mudžahid u tefsiru citiranog ajeta kaže: "Šejtanski glas spomenut u ovome ajetu jeste *el-gina'* i zabava."[278]

- Šejhul-islam u svojim Fetvama navodi sljedeće: "Glas šejtana u ovome ajetu aludira na el-gina', kao što smatraju neki učenjaci iz prvih generacija."[279]

- Imam El-Kurtubi u svome tefsiru tvrdi da su Ibn Abbas i Mudžahid smatrali da se riječi "i zavodi glasom..." odnose na el-gina', flaute i zabavu."[280]

3. Uzvišeni Allah kaže:

أَفَمِنْ هَٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ (٥٩) وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ (٦٠)

وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ (٦١) فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا (٦٢)

"Pa zar se ovom govoru iščuđavate, i smijete se a ne plačete – jer ste samidun? Bolje padajte licem na tle pred Allahom i klanjajte se." (Prijevod značenja En-Nedžm 59-62)

Ibn Abbas ovako komentira citirani ajet: "Samidun je el-gina'. Kada bi (mušrici) čuli učenje Kur'ana, počeli bi pjevati bi i zabavljati se. Ova riječ potječe od stanovnika Jemena."[281]

---

278 Et-Taberi, 15/147, br. pred. 16952.

279 Vidjeti: "Medžmu'ul-fetava", 15/183-184 i 11/349, od Ibn Tejmijje.

280 Vidjeti: "Tefsirul-Kurtubi", 10/290. Mnogi mufessiri navode da se ovaj ajet odnosi između ostalog na el-gina'. Vidjeti: "En-Nuketu vel-ujun", 3/255, od imama Ahmeda el-Maverdija el-Basrija, "Tefsirul-Hazin", 4/115, od Ibrahima el-Bagdadija poznatog po imenu El-Hazin, "El-Muharrerul-vedžizi fi tefsiril-Kitab-'Aziz", 9/136, od imama Abdulhakka Atije el-Endelusija, "Fethul-bejani fi mekasidil-Kur'an", 7/418, od imama el-Kinnevdžija, "Tefsiru bahril-muhit", 6/55, od imama Ebu Hajjana el-Endelusija, "El-Vesitu fi tefsiril-Kur'an-Medžid", 3/116, od imama El-Vahidija en-Nejsaburija, "Me'alimut-Tenzili", 3/123, od imama El-Begavija.

281 Et-Taberi, 26/108, br. pred. 25281, El-Bejheki u "El-Kubra", 10/377, br. pred. 21005, Ibnul-Dževzi u "Et-Telbis", str. 206-207.

Ikrime, također, kaže: "To je el-gina'."[282]

Mudžahid kaže: "To je el-gina', jer stanovnici Jemena za čovjeka koji pjeva kažu *semede redžulun*."[283]

Kur'anske sure Lukman, El-Isra' i En-Nedžm, iz kojih smo citirali prethodne ajete, spadaju u mekkanske sure, po konsenzusu islamskih učenjaka. Dakle, Allah je još u Mekki zabranio ovu vrstu pjesme, prije nego što je propisan namaz, džihad i dr.

Uzvišeni Allah kaže:

(وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ) (٧٢)

"...i oni koji ne prisustvuju laži." (Prijevod značenja El-Furkan, 72)

U komentaru riječi „laž", spomenute u ovom ajetu, imam Et-Taberi kaže da se to između ostalog odnosi na *el-gina'*.[284] Ovo mišljenje odabrali su: Hasan el-Basri, Mudžahid, Muhammed b. El-Hanefijje i Ebul-Džehaf.[285]

4. Od Ebu Umame se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne prodajite pjevačice, niti ih kupujte, niti ih podučavajte pjevanju, zaista nema dobra od takve trgovine, a sredstva tako zarađena su haram."* U povodu ovoga spušten je ajet, "Ima ljudi koji kupuju lehvel-hadis"[286]. Imam El-Alusi kaže: "Ovo upućuje na pogrdnost slušanja

---

282 Et-Taberi, 26/108, br. pred. 25284.

283 Vidjeti: "Et-Telbis", str. 207. Mnogi komentatori Kur'ana smatraju da se ovaj ajet, između ostalog, odnosi i na el-gina'. Vidjeti: "Fethul-Kadir", 5/169,od imama Eš-Ševkanija, "El-Džami'u li ahkamil-Kur'an", 17/123, od imama El-Kurtubija, "Envarul-Tenzil", 5/262,od El-Bejdavija, "Ed-Durrul-mensur", 7/667,od imama Es-Sujutija, "El-Esasu fit-tefsir", 10/5582,od Seida Havva, "Tefsirul-Hazin" 6/60, od Ibrahima el-Bagdadija, "Fethul-bejan", 13/279,od imama El-Kinnevdžija, "Tefsirul-bahril-muhiti", 8/167,od Ebu Hajjana, "El-Muharrerul-vedžiz", 14/135, od imama Abdulhakka el-Endelusija, "Me'alimul-Tenzil", 4/247,od El-Begavija, "Ruhul-bejan", 9/260, od El-Bervesija.

284 Vidjeti: ‹›Džamiul-bejan››, 11/62.

285 Vidjeti: ‹›Ed-Durrul-mensur››, 5/148.

286 Ibn Madže, 2/214, br. hadisa 1775, Et-Tirmizi, 2/24, br. hadisa 1031, Ahmed u svome "Musnedu", 5/264, br. hadisa 22334, Et-Taberani u "El-Kebir", 8/212, br. hadisa 7749, 7805, 7855, 7861, Ibn Ebi Hatim, 9/3096, br. hadisa 17523. El-Albani ga je ocijenio dobrim.

el-gina'."[287] U ovom hadisu nalazi se eksplicitan dokaz o zabranjenosti sredstava stečenih svirkom, upotrebom muzičkih instrumenata i pjevanjem. Onaj ko se hrani takvim imetkom priprema svoje tijelo za džehennemsku vatru, shodno Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "Svako tijelo othranjeno u haramu (jedući i pijući haram imetak) najpreče je vatri džehennemskoj."[288]

5. Od Kejsana Mevla Muavije prenosi se da je rekao: "Jednom prilikom Muavija nam je držao hutbu pa je rekao: 'Zaista je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio sedmero i ja vam ih zabranjujem: *naricanje za umrlim, el-gina', slikanje...*'"[289]

6. Od Ebu Hurejre prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, *zabranio prodaju pjevačica,* a u drugoj predaji, *zaradu od njih.*[290]

MIŠLJENJA UČENJAKA O SLUŠANJU EL-GINA'A

Vidjeli smo da kur'ansko-hadiski tekstovi ukazuju na zabranu ushićenog pjevanja koje budi strasti slušatelja. Otuda su islamski učenjaci imali kategoričan stav kada je u pitanju el-gina'. Ovom prilikom navest ćemo stavove nekih učenjaka o slušanju el-gina'a:

1. Ibn Mes'ud kaže: "El-gina' pospješuje licemjerstvo u srcu."[291]

---

287 Vidjeti: "Ruhul-me'ani", 21/67.

288 Ahmed u svome "Musnedu", 3/399, br. hadisa 15319, El-Hakim u "El-Mustedreku", 4/127, Et-Taberani, 19/162, br. hadisa 361, Ibn Hibban, 12/378, br. hadisa 5567, Ed-Darimi, 2/250, br. hadisa 2776. Šejh El-Albani ga ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: "Sahihul-džamia", 2/831, br. hadisa 4519.

289 El-Buhari u "Et-Tarih", 7/234, br. hadisa 1005. Ebu Ja'la, 13/364, br. hadisa 7374, Et-Taberani u "El-Kebir", 19/373-374, br. hadisa 878, a slično tome i imam Ahmed, 4/101, br. hadisa 16977. Lanac prenosilaca ovoga hadisa je dobar.

290 El-Bejheki u "El-Kubra", 6/209, br. hadisa 11688, El-Hatib u "Tarihu Bagdad", 10/432, br. hadisa 5596, El-Begavi u "Šerhus-sunne", 4/215, br. hadisa 2031, El-Hallal u "El-Emru", str. 33, i drugi.

291 El-Bejheki u "Es-Sunenul-kubra", 10/377, br. pred. 21006, i u "Šua'bul-iman", 4/278, br. pred. 5098, Ibn Ebi ed-Dunja u "Zemul-melahi", str. 12, i drugi.
Šejhul-islam Ibnul-Kajjim u "Igasetul-lehfan", 1/248, kaže: "Ovo što se prenosi od Ibn Mes'uda ispravno je." Šejh El-Albani kaže: "Predanje je ispravno, a njegovi prenosioci

2. Prenosi se da su se Aišine bratične, poslije zahvata obrezivanja, nalazile u bolnom stanju, te su ukućani, kako bi im olakšali, pitali Aišu da li mogu dovesti nekoga da ih zabavlja, na što je ona odgovorila potvrdno. Tada su doveli jednog čovjeka koji im je ushićeno pjevao uvijajući pri tome svoju glavu. Kada je to vidjela Aiša, rekla je: "Uh, šejtan, istjerajte ga"[292], pa su ga istjerali.

3. Od Abdullaha b. Dinara prenosi se da je rekao: "Jednom prilikom otišao sam sa Abdullahom b. Omerom na pijacu i prošli smo pored djevojčice koja je ushićeno pjevala. Abdullah reče: "Ako šejtan ikoga napusti, napustit će nju (zbog toga što je to odvratno i šejtanu)."[293]

4. Prenosi se da je Seid ibnul-Musejjib rekao: "Neprijatelj sam el-gina'a, a volim recitovanje."[294]

5. Prenosi se od Ibrahima en-Nehai da je rekao: "El-gina' pospješuje licemjerstvo u srcu."[295]

---

su povjerljivi." Vidjeti: "Tahrimu alatit-tareb", str. 145. Ovu predaju navode: šejhul-islam u svojim velikim "Fetvama", 15/183-184, Ibnul-Dževzi u "Telbisu Iblis", str. 209 i El-Alusi u svome "Tefsiru", 21/68. Kod El-Bejhekija u "Šuabul-iman", 4/279, br. hadisa 5100, ove riječi se pripisuju Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Slično se navodi i od Eš-Ša'bija kod Ibn Nasra el-Mervezija u "Es-Salah", str. 151-152. Šejh El-Albani kaže: "Predaja je dobra." Vidjeti: "Tahrimu alatit-tareb", str. 147. Razišli su se islamski učenjaci da li su ovo riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili Ibn Mes'uda. Većina hadiskih stručnjaka kaže da se ove riječi ne mogu pripisati Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Imam El-Alusi u "Ruhul-me'ani", 21/68, kaže: "Ovo se veže za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer ashab ovakvo nešto ne može govoriti po svome mišljenju." Muhammed Abdul-Kadir 'Ata kaže: "Riječi Ibn Mes'uda su vjerodostojne i dokaz o zabrani el-ginaa, budući da Ibn Mes'ud ne može da zabrani po svome nahođenju, a bio je povjerenik tajni Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Vidjeti: "Zemul-melahi", str. 39. Šejh El-Albani potvrđuje: "Ovo se veže za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (jer ashab) ovakvo nešto ne govori po svome mišljenju." Vidjeti: "Tahrimu alatit-tareb", str. 148.

292 El-Buhari u "El-Edebul-mufred", str. 333, br. pred. 1283, El-Bejheki, 10/378, br. pred. 21010. Ovu predaju ispravnom je ocijenio imam Ibn Redžeb el-Hanbeli u "Nuzhetil-esma", str. 55, a dobrom je smatra šejh El-Albani. Vidijeti: "Et-Tahrim", str. 130.

293 El-Buhari u "El-Edebul-mufred", str. 216, br. pred. 805, El-Bejheki u "El-Kubra", 10/378, br. pred. 21009, i u "Eš-Šu'ab", 4/279, br. pred. 5102. Lanac prenosilaca je dobar, tvrdi šejh El-Albani.

294 Abdurrezak u svome "Musannefu", 11/6, br. pred. 19743. El-Albani konstatira: "Lanac prenosilaca je ispravan." Vidjeti: "Et-Tahrim", str. 101. Seid ibnul-Musejjib je poznati tabiin.

295 Abdurrezzak, 11/4, br. pred. 19737, i Ibn Ebi Šejbe, 5/138, br. hadisa 9.

6. Prenosi se od Mekhula da je rekao: "Ne klanja se dženaza-namaz osobi koja umre a u svom posjedu ima robinju pjevačicu."[296]

7. Neko je pitao El-Kasima b. Muhammeda da li je zabranjena el-gina', a on je odgovorio protupitanjem: "Kada Allah bude razdvajao istinu od laži, gdje će biti muzika?"[297] "Bit će sa laži", odgovori (čovjek koji je pitao). "Tako je", reče El-Kasim b. Muhammed.

8. Imam Ebu Hanife tvrdi: "Slušanje el-gina' je zabranjeno i grijeh prema Allahu." Ovo je također mišljenje svih učenjaka Kufe: Sufjana, Hammada, Ibrahima, Eš-Šabija i nije zabilježeno da je ijedan učenjak Basre smatrao suprotno.[298]

9. Kada su imama Malika upitali šta od el-gina'a odobrava stanovnicima Medine, odgovorio je: "To kod nas čine samo veliki grješnici."[299]

10. Imam Eš-Šafija kaže: "Ako vlasnik ropkinje sazove ljude da slušaju njeno pjevanje, on se smatra bezobraznikom od kojeg se ne prima svjedočenje."[300]

11. Prenosi se od Abdullaha b. Ahmeda da je rekao: "Pitao sam oca o el-gina', pa mi je rekao: 'Od nje klija licemjerstvo u srcu', a zatim je naveo riječi imama Malika koji je rekao da el-gina' slušaju samo veliki grješnici."

12. El-Fudajl b. Ijad kaže: " El-gina' je put ka nemoralu."[301]

13. Ed-Dahhak veli: "El-gina' je otvor kroz koji se rasipa imetak, izaziva Allahova srdžba i truje srce."[302]

---

296 Ed-Dejlemi u "Musnedul-firdevs", 4/151, br. pred. 5984, El-Hallal u "El-Emr" str. 160.

297 El-Bejheki, 10/378, br. hadisa 21011. Vidjeti: "El-Ahkam", str. 69.

298 Vidjeti: "Ruhul-me'ani", 21/68-69.

299 El-Hallal u "El-Emru", str. 158, i El-Dževzi u "Et-Telbisu", str. 244, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: "Tahrimu alatit-tareb", str. 99-100. Da muziku slušaju samo veliki grješnici, tvrdi i imam Ibnul-Munzir, kako bilježi El-Hallal, u "El-Emru", str. 158.

300 El-Bejheki, 10/377 i 380, i u "Šu'abul-iman", 4/282, br. pred. 5113. Da imam Eš-Šafija od takve osobe nije primao svjedočenje navodi i šejhul-islam u svojim "Fetvama", 30/116.

301 El-Bejheki u "Šu'abul-iman", 4/280, br. hadisa 5108.

302 Vidjeti: "Ruhul-me'ani", 21/68.

14.Ibrahim ibn Mes'ud kaže: "El-gina' je ništavna, a sve ništavno vodi u Džehennem."[303]

15. El-Kaffal konstatira: "Ne prima se šehadet (svjedočenje) onoga ko pjevuši i igra."[304]

16.Imam El-Alusi el-Hanefi kaže da u djelu Et-Tatarehanijje stoji: "Znaj da je el-gina' zabranjena u svim religijama."[305]

Mnogi islamski učenjaci spominju konsenzus pravnika o zabrani el-gina'a. Jednoglasni stav o zabrani potvrđuju: El-Adžurri, Zekerijja b. Jahja es-Sadži, Ebul-Lejs es-Semrekandi el-Hanefi, Ebul-Husejn el-Ferra, Ibnus-Salah i drugi.[306]

Međutim, postoji još opasnija i daleko pogubnija vrsta pjevanja od el-gina'a. To je ushićeno pjevanje koje neke sufije smatraju ibadetom Allahu. Šejhul-islam Ibn Tejmijje, kada je spomenuo ljude koji se na ovaj način žele približiti Allahu, rekao je: "Oni su u zabludi, po konsenzusu muslimana. Niko od islamskih učenjaka nije kazao da je zabava put ka Allahovom zadovoljstvu niti je to neko odobrio. Ko bude smatrao da se time približava Stvoritelju, zabludjeli je lažov koji oponira konsenzusu muslimana."[307] Kada je Ibnus-Salah upitan o ljudima koji se približavaju Allahu sa el-gina', udaranjem u bubnjeve, pljeskanjem dlana o dlan, plesom, odgovorio je: "To su najgluplja stvorenja koja svojim postupcima odbijaju šerijate poslanika udovoljavajući vlastitim strastima. Oni sprovode u praksu djela besposličara i grješnika smatrajući da će ih to približiti Allahu. Međutim, time samo iznose laži na Allaha i Njegove odabrane robove."[308] Imam El-Kurtubi kaže: "Ono što su sufije izmislile u ovom pogledu predstavlja inovaciju oko čije zabrane nema razilaženja. Međutim, strasti su ovladale mnogima koji sebe pripisuju dobrima tako da neki od njih čine djela luđaka i djece, smatrajući da se plesom približavaju Allahu. To su postupci otpadnika."[309] Ibnul-Hadždž kaže:

---

303 Vidjeti: "Hukmul-gina fil-islam", str. 84-85.

304 Vidjeti: "El-Gina'u fil-Islam", str. 199.

305 Vidjeti: Ruhul-meani, 21/68.

306 Vidjeti: Er-Rihul-kasif, str. 123-127.

307 Vidjeti: Medžmu›ul-fetava, 11/633.

308 Vidjeti: Fetva Ibnus-Salah, 2/499.

309 Vidjeti: Fethul-Bari, 2/513.

"Konstantno slušanje pjesama popraćenih muzičkim instrumentima, kojemu su se odale današnje sufije, predstavlja haram."[310]

Postoji i treća, dozvoljena vrsta pjevanja. To je recitovanje poezije ili klasičnih kasida u kojima nema razvratnih izraza. One najčešće podstiču na hrabrost, pobjedu, govore o ljubavi prema rodnom mjestu i sl. Ibn Abdul-Berr, spominjući recitovanje poezije i pjevušenje kojim se izražava nostalgija za rodnim krajem, rekao je: "Ovu vrstu pjesme potvrđuje praksa prvih generacija i nema razilaženja među islamskim učenjacima o njenoj legitimnosti."[311] Šejh El-Albani kaže: "Recitovanje hadžija dok putuju i opisivanje Kabe, Mekamu Ibrahima i Zemzema, smatra se dozvoljenom vrstom poezije."[312] O ovom pitanju detaljnije ćemo govoriti nešto kasnije.

DOKAZI O ZABRANI MUZIČKIH INSTRUMENATA

Hadisi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji zabranjuju muziku, jasni su i nije ih potrebno posebno komentirati. Mi ćemo se ograničiti samo na neke od njih:

1. Bilježi imam El-Buhari u svome Sahihu od Ebu Malika el-Eš'arija da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zaista će se u mome ummetu pojaviti ljudi koji će dozvoljavati nemoral, svilu, alkohol i muzičke instrumente. Stanovat će u podnožju brda, a njihov pastir stoku će im napasati. Doći će im siromah* (tražeći pomoć), *pa će mu reći da im dođe sutra. I zadesit će ih strašna noć, Allah će brdo na njih strovaliti, a od nekih će načiniti izobličene majmune i svinje do Sudnjega dana."*[313]

U verziji Ibn Madže stoji: *"Pojavit će se ljudi iz moga ummeta koji će piti alkohol, nazivajući ga drugim imenima, a povrh njihovih glava bit*

---

310 Vidjeti: El-Medhal, 3/119.

311 Vidjeti: Et-Temhid, 22/197.

312 Vidjeti: Et-Tahrim, str. 131.

313 El-Buhari, str. 1218-1219, br. hadisa 5590, Ebu Davud, 2/762-763, br. hadisa 3407, Ibn Madže, 3/317, br. hadisa 3263, El-Bejheki u "El-Kubra", 10/373, br. hadisa 20988 i u "Eš-Šu'ab", 4/282, br. hadisa 5115, Et-Taberani u "El-Kebir", 3/319-320, br. hadisa 3417, i u "Musneduš-šamijjin", 1/334, br. hadisa 588, Ibn Hibban u svome "Sahihu", 15/154, br. hadisa 6754. Ibn Ebi Šejbe, 8/107, br. hadisa 4810, i Ibn Asakir, 24/66, br. pog. 25.

će muzički instrumenti i pjevačice. Allah će ih izobličiti, načinivši od njih majmune i svinje."

Islamski učenjaci složni su da su razvrat, svila (za muškarce) i alkohol zabranjeni. Uz ove najstrožije zabrane, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominje i muzičke instrumente koji imaju isti propis.

Ovaj hadis je najjasniji i najispravniji dokaz iz sunneta Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji ukazuje na zabranjenost muzike.

Ibn Hadžer el-Askalani, u komentaru ovoga hadisa, kaže: "Ovo je opasna prijetnja onima koji budu odobravali ono što je Allah zabranio, mijenjajući imena tim stvarima."[314]

Danas pojedini "učenjaci" muziku porede sa cvrkutom ptica, govoreći da, ako je dozvoljeno slušati cvrkute ptica, dozvoljeno je također i slušanje muzičkih instrumenata koji prave iste ili slične zvukove. Odgovor na ovo je jednostavan – u šerijatskim izvorima nema dokaza o zabrani slušanja cvrkuta ptica, a muziku zabranjuju jasni argumenti. Prema tome, ova analogija ne vrijedi, jer ako postoji jasan dokaz iz Kur'ana ili sunneta, tada se analogija ne uzima u obzir.

Imam El-Alusi u svome tefsiru spomenuo je citirani hadis, a zatim je rekao: "Ovo je jasan dokaz o zabrani muzičkih instrumenata."[315]

Šejhul-islam u svojim velikim Fetvama kaže: "Ovaj hadis aludira na zabranu muzičkih instrumenata."[316]

2. Od Ibn Abbasa se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah mi je zabranio, ili Allah je zabranio vino, kocku i el-kubeh, a sve što opija haram je."* Kaže Sufjan: "Upitao sam Alija el-Bezimeta šta je to el-kubeh, pa mi je odgovorio: "To je bubanj."[317] U predaji kod El-Bejhekija

---

314 Vidjeti: "Fethul-Bari", 11/181.

315 Vidjeti: "Ruhul-me'ani", 21/76.

316 Vidjeti: "Medžmu'ul-fetava", od Ibn Tejmijje, 11/291.

317 Ebu Davud, 2/705, br. hadisa 3143, Ahmed u "El-Musnedu", 1/274, br. hadisa 2476, El-Bejheki od Ebu Davuda u "El-Kubra", 10/374. Ima više sličnih predaja. Vidjeti hadise, 20990-20996, izuzev, 20995, i u "Šua'bul-iman", 4/282, br. hadisa 5116, Ibn Hibban u svom "Sahihu", 12/187, br. hadisa 5365, Ebu Ja'la u svome "Musnedu", 5/114-115, br. hadisa 2729, Et-Taberani, 12/101-102, br. hadisa 12598, Et-Tahavi u "Šerhul-me'ani",

stoji: *"Allah vam je zabranio vino, kocku i el-kubeh, a to je bubanj, dok je haram sve što opija."*

Od Imrana ibn Husajna prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"U mome ummetu dogodit će se padanje kamenja s nebesa, ljudski likovi će se izobličavati, a zemlja će se provaliti."* Neko upita: "O Allahov Poslaniče, a kada će se to dogoditi?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *"Kada se pojave muzički instrumenti, poveća broj pjevačica i raširi pijenje alkohola."*[318]

Šejh El-Hemedani komentira: "Ovaj hadis je dokaz da slušanje muzike spada u velike grijehe."[319] Veliki grijesi su svaka nepokornost zbog koje se onome koji je ispolji prijeti dunjalučkom ili ahiretskom kaznom. Šejhul-islam Ibn Tejmijje ovoj definiciji dodaje: "...i sve što negira iman, zaslužuje prokletstvo i slično tome."[320]

3. Prenosi Džabir od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Nisam zabranio plakanje, već sam zabranio naricanje i dva pogana glasa: pjevanje prilikom igre i zabave, i zvuk šejtanskih flauta..."*[321]

4. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Ovaj hadis spada među najjače dokaze o zabrani muzike."[322]

4/216. Ispravnim su ga ocijenili Ibn Hibban, Ibn Huzejme, Ahmed Šakir i drugi. "El-kubeh" je mali istrukirani bubanj, ovako stoji u "Lisanul-areb" od Ibn Menzura, 5/448, "El-Hadi ila lugatil-'arebije", 4/72, "El-Mundžedu fil-luga vel-e'lam", str. 702.

318 Et-Tirmizi i kaže: "Hadis je čudan." Vidjeti komentar od El-Mubarekfurija, 6/386, br. hadisa 2212. El-Albani kaže: "Hadis je vjerodostojan." Vidjeti: "Sahihut-Tirmizi", 2/242, br. hadisa 1801, "Es-Silsiletus-sahiha", 4/136, br. hadisa 1604, Ibn Ebi Dunja u "Zemmul-melahi", str. 31, Ibn en-Nedždžar u "Zejlu tarihi Bagdad", 18/169, a prvi dio hadisa i Ibn Madže, 3/330, br. hadisa 3297-3299, Ahmed, 11/73-74, br. hadisa 6521, El-Hakim 4/445 i kaže: "Vjerodostojan po uvjetima Muslima." S njime se složio imam Ez-Zehebi. Vidjeti: "Kenzul-'ummal", 14/558, br. hadisa 39595. Kao dokaz navodi ga i El-Alusi u svome "Tefsiru", 22/76.

319 Vidjeti: "El-Ahkam", str. 55.

320 Vidjeti: "El-Kebair" od imama Ez-Zehebija, str. 8.

321 El-Bejheki u "El-Kubra", 4/115, br. hadisa 7151, i u "Eš-Šu'ab", 7/241-242, br. hadisa 10163 i 10164, Abd b. Humejd u "El-Muntehab", str. 309, br. hadisa 1006, Ibn Ebi Šejbe u "El-Musannefu", 3/266, br. pog. 196, br. hadisa 2, El-Hakim u svome Mustedreku, 4/40, El-Begavi u "Šerhus-sunne", 3/285-286, br. hadisa 1524, Et-Tajalisi u svome "Musnedu", str. 235, br. hadisa 1683, Ibn Sa'd u "Et-Tabekatul-kubra", 1/138. Slično ovome i Et-Tirmizi i kaže: "Hasenun-sahih", 4/46-47, br. hadisa 1005. El-Albani kaže: "Hadis je dobar."

322 Vidjeti: "El-istikame" od Ibn Tejmijje, 1/292.

5. Alija, r.a., prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Samo sam dva puta poželio da učinim ono što su ljudi činili u džahilijjetu, ali me je Allah sačuvao od toga."* Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u podužem hadisu spomenuo kako je jedne prilike još kao dječak čuvao ovce po brežuljcima Mekke, te je čuo pjevušenje, i zvuk defova i frula. Poželio je da prisustvuje toj gozbi, pa je zamolio jednog pastira da mu pripazi na stado, na što je ovaj pristao. Nakon što se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, približio mjestu sa koga su dopirali zvuci muzike, Allah ga je uspavao, te se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio nakon izlaska sunca. Poslije toga se desilo isto po drugi put. Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Tako mi Allaha, doživio sam i da me Allah počasti poslanicom a da nikad nakon toga nisam poželio učiniti ikakvo zlo koje je činio narod u džahilijjetu."*[323]

6. Imam Ahmed u svome Musnedu bilježi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah me je poslao kao milost i uputu svjetovima i naredio mi je moj Gospodar da iskorijenim i uništim muzičke instrumente, kipove..."*[324]

7. Enes b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dva su glasa prokleta i na dunjaluku i na ahiretu: zvuk flaute* (frule) *u raskoši i blagostanju i naricanje u nedaći."*[325]

---

323 Bilježi El-Hakim, 4/245, i kaže: "Sahih po uvjetima Muslima." S njim se složio imam Ez-Zehebi.

324 Ahmed, 5/257, br. hadisa 22272, Et-Taberani, 8/232, br. hadisa 7803 i 8/250-251, br. hadisa 7852. U lancu prenosilaca ovoga hadisa nalazi se Ali b. Jezid, a on je nepouzdan kod hadiskih stručnjaka. Bez obzira na to, ovaj hadis ima potpuno ispravno značenje i prihvatljiv je uz druge dokaze.

325 El-Bezzar, 1/377, br. hadisa 795 (Kešful-estar). Imam El-Hejsemi kaže: "Prenosioci ove predaje su pouzdani." Vidjeti: "Ez-Zevaid", 3/13. S njim su se složili El-Munziri i El-Albani. Vidjeti: "Et-Tahrim", str. 52.

NEKE SUMNJE I ODGOVORI NA NJIH

Jedna manja grupa islamskih učenjaka smatra da je muzika dozvoljena, i da u izvorima islama nema validnih dokaza o njenoj zabranjenosti.

Šejh Jusuf el-Karadavi kaže: "Islam je dozvolio el-gina' u kojoj nema razvrata i podsticanja na grijeh...", a zatim kaže: "Prenosi se od velikog dijela ashaba i tabiina da su slušali el-gina' i da u tome nisu vidjeli ništa loše. Svi hadisi koji zabranjuju muziku slabi su i nijedan od njih učenjaci hadisa nisu ocijenili ispravnim. Prenosi se da je El-Kadi Ebu Bekr ibnul-Arebi rekao: 'Nema ispravnih dokaza o zabrani muzike.' Ibn Hazm također kaže: 'Nema nijednog ispravnog dokaza vezanog za ovu temu (zabranu slušanja muzike). Sve što se navodi, apokrifno je.'"[326]

Komentar

U izvorima islama ne postoji nijedan ispravan dokaz koji odobrava (apsolutno) slušanje muzike, a svi navedeni dokazi upućuju na njenu zabranjenost.

Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Što se tiče pjevanja muškaraca, ništa nam o tome nije preneseno od ashaba. Dakle, pjesma i def dozvoljeni su samo ženama na svadbenim i drugim gozbama. Jedino što su ashabi slušali bile su pjesme i def (čiji je zvuk dopirao do njih) na svadbenim veseljima."[327]

Ashabi su u takvim prilikama bili odvojeni od žena, ali ipak dovoljno blizu, tako da je bilo neminovno da čuju njihove glasove i zvuk defa. Nema ni govora o zajedničkom slavlju koje je postalo običaj kod velikog broja današnjih muslimana.

Mišljenje da su ashabi slušali pjevanje popraćeno muzičkim instrumentima, osim situacije koju je naveo šejhul-islam Ibn Tejmijje,

326 Vidjeti: "El-Hallalu vel haramu fil-islam", str. 289-293. Riječi Ibn Hazma nalaze se u njegovom djelu "El-Muhalla", 9/59.

327 Vidjeti: "Medžmu'ul-fetava", 29/305.

neprihvatljivo je jer nema ispravnih predaja koje to potvrđuju. Nepojmljivo je da su ashabi, govoreći o zabrani muzike, postupali suprotno svojim riječima.

Konstatacija šejha El-Karadavija (koji u ovome mišljenju slijedi Ibn Hazma i El-Gazalija) – da su svi hadisi koji zabranjuju muziku slabi i da učenjaci nijedan od tih hadisa nisu ocijenili ispravnim – uopće nije validna, jer je hadis Ebu Malika el-Eša'rija, koji bilježi imam El-Buhari u svome Sahihu – ocijenjen vjerodostojnim. Naime, imam El-Buhari na početku lanca prenosilaca ovoga hadisa nije rekao: Pričao nam je Hišam b. Ammar, već je rekao: "Kaže Hišam b. Ammar," a zatim je naveo lanac prenosilaca i metn i hadis. Ovo je bio glavni uzrok zbog kojeg su neki učenjaci kazali da lanac prenosilaca između imama El-Buharija i Hišama b. Ammara nije spojen, i tim povodom odbili hadis.

Mi ćemo, uz Allahovu pomoć, navesti mišljenja najpoznatijih islamskih učenjaka i hadiskih eksperata o ovome hadisu, i njihov odgovor Ibn Hazmu i njegovim sljedbenicima.

1. Imam Bedruddin ez-Zerkeši kaže: "Riječi imama El-Buharija 'kaže taj i taj', kada su u pitanju njegovi učitelji od kojih prenosi hadise, tretiraju se kao spojen lanac prenosilaca."[328]

2. Ibnul-Kajjim tvrdi da je imam El-Buhari sreo Hišama b. Ammara i slušao hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od njega. Otuda, kada El-Buhari kaže: "Kaže Hišam", to znači da je predaju čuo od Hišama, tj. prenosi El-Buhari direktno od Hišama. Ova činjenica je općepoznata i na tome su se složili islamski učenjaci.[329]

3. Ibn Hadžer, pojašnjavajući grešku koju je načinio Ibn Hazm ocjenjujući ovaj hadis slabim, kaže: "Ovo je vjerodostojan hadis. U njemu nema nikakve mahane niti ga je ispravno odbaciti."[330]

---

328 Vidjeti: En-Nuket, 2/50.

329 Vidjeti: "Igasetul-lehfan", 1/259-260.

330 Vidjeti: Taglikut-talik, 5/18.

4. Imam Bedruddin el-Ajni kaže: "Ovaj hadis je vjerodostojan. Ibn Hazm je pogriješio u ovom slučaju."[331]

5. Imam Es-Sujuti, u komentaru ovoga hadisa, kaže: "Lanac prenosilaca hadisa je spojen, a ne prekinut, kao što kaže Ibn Hazm."[332]

6. Ibnul-Kajjim kaže: "Hadis je vjerodostojan, bez imalo sumnje. Konstatacija Ibn Hazma je neprihvatljiva."[333]

7. Ibnus-Salah potvrđuje: "Ne treba se ni osvrtati na riječi Ibn Hazma, jer je pogriješio kod ovoga hadisa. Imam El-Buhari uzeo je ovaj hadis kao dokaz (o zabrani muzike), a hadis je autentičan i ispunjava ispravne uvjete."[334]

8. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Ovaj hadis je ispravan."[335]

Pored toga, Ibn Hazm, lično, potvrđuje prethodno spomenutu činjenicu. U svome kapitalnom djelu "El-Ihkam", kaže: "Ako pouzdan prenosilac prenosi od svojih savremenika koji su također pouzdani, to se smatra susretom ili slušanjem, tako da nema razlike između formulacija "obavijestio me je", ili "pričao mi je", ili "rekao od toga i toga", ili "kazao da kaže taj i taj."[336] Stoga je čudno da nakon ovih riječi Ibn Hazm u djelu "El-Muhalla" odbije hadis u kojem imam El-Buhari kaže: "Kaže Hišam b. Ammar", pod izgovorom da imam El-Buhari nije čuo ovu predaju izravno od svoga učitelja Hišama.[337] Dokaz da je imam El-Buhari sreo Hišama b. Ammara i od njega slušao hadise jeste njegova izjava: "Pričao nam je Hišam b. Ammar", a na drugom mjestu kaže: "Pričao mi je Hišam b. Ammar."[338]

---

331 Vidjeti: Umdetul-kari, 21/175.

332 Vidjeti: "Et-Tevših", 8/3465, imama Es-Sujutija. Riječi Ibn Hazma nalaze se u njegovom kapitalnom djelu "El-Muhalla", 9/59.

333 Vidjeti: "Igasetul-lehfan" od Ibnul-Kajjima, 1/260.

334 Vidjeti: "Fethul-Bari", 11/271-272.

335 Vidjeti: "Medžmu'tul-fetava", 11/291 i 11/313.

336 Vidjeti: El-Ihkam, 2/158, od Ibn Hazma.

337 Vidjeti: En-Nuket, str. 235, od Ibn Hadžera.

338 Vidjeti: Sahihul-Buhari, str. 431/2078 i str. 769/3661.

Mnogi hadiski eksperti ocijenili su ovaj hadis ispravnim, kao: El-Buhari, El-Ismaili, Ebu Zerr el-Herevi, Ibn Hibban, El-Hakim, Ibnus-Salah, imam En-Nevevi, Ibn Tejmijje, Ibnul-Kajjim, Ibn Redžeb, Ibn Kesir, Ibnul-Mullekin, El-Iraki, Ibn Hadžer el-Askalani, Es-Sehavi, Eš-Ševkani, Ed-Dehlevi, Ibnul-Vezirus-San'ani, El-Emirus-San'ani, El-Albani, Šu'ajb el-Arnaut i drugi.[339]

Imam El-Buhari ocijenio je ovaj hadis vjerodostojnim i uvrstio ga u najispravniju hadisku zbirku, "Es-Sahih."[340] Svi hadisi u njegovom Sahihu su ispravni i da li je lanac prenosilaca između El-Buharija i Hišama prekinut, to imam El-Buhari najbolje zna. Kada bi bilo suprotno, tj. da je hadis prekinutog lanca prenosilaca, onda bismo mi El-Buharija sa dokazima mogli nazvati mudellisom[341], međutim, ako postoji Allahov rob da je daleko od bilo kakvih prevara, obmanjivanja itd.,[342] onda je to imam svih muhaddisa El-Buhari. Nema sumnje da je hadis spojenog lanca prenosilaca, pošto ga sa istim spojenim lancem (lancem imama El-Buharije) bilježe: Et-Taberani u "El-Kebiru", El-Bejheki u "El-Kubra" i Ibn Hibban u svome Sahihu.[343]

Šejh El-Albani kaže: "Sa spojenim (Buharijinim) lancem bilježi ga i Ibn Asakir u Tarihu Dimešk, 19/79/2."[344]

DOKAZI UČENJAKA KOJI ODOBRAVAJU MUZIKU

1. Od Aiše, r.a., prenosi se kako se jedna žena udala za ensariju, pa joj je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"O Aiša, zar se niste proveselili, ensarije vole zabavu."*[345]

---

339 Vidjeti: "El-Ihsan", 15/154, "Et-Tahrim", str. 89, i Er-Rihul-kasif, str. 339.

340 Ibidem, 1/262-263.

341 "Mudellis" je u hadiskoj terminologiji obmanjivač.

342 Vidjeti: Igasetul-lehfan, 1/259-260.

343 Prethodno spomenuti brojevi i izvori hadisa.

344 Vidjeti: "Es-Silsiletus-sahiha", 1/140.

345 El-Buhari, str. 1135, br. hadisa 5162, El-Hakim slično tome, 2/183-184, i kaže: "Sahih po uvjetima El-Buharije i Muslima", a s njim se složio imam Ez-Zehebi u "Et-Telhisu", El-Bejheki, 7/470, br. hadisa 14687, Ibn Hibban u svome "Sahihu", 13/185, br. hadisa 5875.

Ovaj hadis pojedinci uzimaju kao argument o dozvoli slušanja muzike. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u njemu je rekao: *"O Aiša, zar nije bilo el-lehva"*, a ovaj izraz u arapskome jeziku može značiti: zabava, razonoda, veselje, igra, šala, predmet zabave itd.

Ibnul-Dževzi kaže: "El-lehv koji je spomenut u hadisu nije jasan dokaz da se to odnosi na el-gina'. Moguće je da se time mislilo na recitovanje poezije."[346] Ako hadis ne može poslužiti kao dokaz o dozvoli pjevanja (mislimo na zabranjenu vrstu el-gina'a), kako onda može poslužiti kao argument o upotrebi muzičkih instrumenata?!

Ako pretpostavimo da su se riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u ovom hadisu odnosile na muzičke instrumente, onda je neophodno navesti riječi Ibn Hadžera koji kaže: "U vjerodostojnim predajama navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odobrio upotrebu defa samo ženama (u iznimnim situacijama), što ne vrijedi za muškarce, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio oponašanje žena."[347] Imam El-Hulejmi kaže: "Udaranje u def dozvoljeno je samo ženama."[348] Šejh Ibn Baz kaže: "Def je dozvoljen samo ženama, nikako muškarcima."[349] Šejh El-Albani konstatira: "Za vrijeme svadbenih zabava, žene su udarale u defove, a ne muškarci.[350]

Očigledno je, dakle, da ovaj hadis ne može ni izdaleka poslužiti kao dokaz. Shodno tome, i da se pod spomenutim "el-lehvom" podrazumijeva def, taj propis vrijedi samo za žene.[351]

Ovdje je isto tako neophodno napomenuti razliku između defa i današnjih savremenih muzičkih instrumenata koji su na daleko većem stepenu zabrane.

---

346 Vidjeti: "Telbisu Iblis", str. 212, od Ibnul-Dževzija.

347 Vidjeti: "Fethul-Bari", 10/283. Hadis o zabrani oponašanja bilježe El-Buhari i Et-Tirmizi, a prethodno su spomenuti izvori hadisa. Vidjeti: "Rijadus-salihin", str. 564, br. hadisa 1639.

348 El-Bejheki u "Eš-Šu'ab", 4/283.

349 Vidjeti: "Hukmul-gina", str. 11.

350 Vidjeti: "Tahrimu alatit-tareb", str. 10.

351 Šejh El-Albani je u svojoj knjizi "Adabuz-zefaf", na str. 180-183, spomenuo pet vjerodostojnih hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji govore da je ženama dozvoljeno upotrebljavati def na svadbenim proslavama, međutim, nigdje u hadisima nisu spomenuti muškarci. Stoga, def, kao i drugi muzički instrumenti, ostaju zabranjeni muškarcima.

2. Od Aiše, r.a., prenosi se da joj je na dan Bajrama (Ramazanskog ili Kurbanskog) došao njen otac Ebu Bekr, a kod nje je bio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Tu su bile dvije djevojčice koje su udarajući u def pjevale o tome kako su se ensarije klevetale na dan Bu'sa. Kada je Ebu Bekr vidio taj prizor, rekao je: "Šejtanska frula, šejtanska frula", a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: *"Ostavi ih, o Ebu Bekre, svaki narod ima svoj praznik, a danas je naš praznik* (Bajram)."

U drugim predajama kod imama El-Buharija i Muslima stoji da je Ebu Bekr rekao: "Zar šejtanska frula u kući Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i to u danima Bajrama?"[352] Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, odgovor bio je isti.

Ovaj hadis je jak dokaz koji ide u prilog učenjacima koji smatraju da je muzika zabranjena, a ne onima koji je odobravaju. Naime, kada je Ebu Bekr ušao kod Aiše, sav iznenađen, rekao je: "Zar šejtanska frula u kući Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?" Ebu Bekr je znao da muzički instrumenti nisu dozvoljeni te se i iznenadio vidjevši ovaj prizor. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije negirao njegov termin "šejtanska frula", već mu je objasnio da je to izuzetak u bajramskim danima i da se dozvoljava samo ženama.

Ako je Ebu Bekr kao najbolji učenik, odabranog učitelja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u nenadmašnoj školi ashaba, ovakve glasove smatrao šejtanskim, zar da ih mi nazivamo ljepšim imenima?![353]

Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Ovaj hadis je jasan dokaz da svirka nije bila običaj Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ashaba, zato ju je Es-Siddik i nazvao *šejtanskim glasom*."[354]

---

352 El-Buhari, str. 823-824, br. hadisa 3931, i str. 207-208, br. hadisa 259, Muslim, 6/155, br. hadisa 892, Ibn Madže, 2/135, br. hadisa 1552, En-Nesai, 1/349-350, br. hadisa 1506, i u "El-Kubra", 1/552, br. hadisa 1796, Ahmed, 6/33, br. hadisa 24095 i 6/127 br. hadisa 24996, El-Bejheki, 10/378, br. hadisa 21012, i u "Eš-Šu'ab", 4/281, br. hadisa 5110, Ibn Hibban, 13/187-188, br. hadisa 5877, Abdurrezak u "El-Musanef", 11/4, br. hadisa 19735 i 19736. Frula spomenuta u ovom hadisu, koju je Ebu Bekr nazvao šejtanskom, jeste def. Dokaz tome je verzija koju bilježi imam El-Buhari u svome "Sahihu", str. 212, br. hadisa 987, da su te dvije djevojčice udarale u def, na dane tešrika, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je pokriven svojom odjećom.

353 Ko želi opširniji odgovor, neka se vrati na "Tahrimu alatit-tareb", str. 106-125.

354 Vidjeti: "Es-Sema' ver-raks", 2/285, uzeto iz "Et-Tahrim", str. 114-115.

Na drugom mjestu Ibn Tejmijje kaže: "Islam je zabranio frulu i def, i to je stav imama četiri pravne škole. U ovoj zabrani postoji jedna olakšica za žene i maloljetnike kojima se u vrijeme svadbenih i drugih veselja dozvoljava korištenje defa."[355]

Imam En-Nevevi u Muslimovom Sahihu naslovio je poglavlje "Olakšica kod zabave u kojoj nema griješenja, u danima Bajrama."[356]

Hafiz Ibn Hadžer u komentaru ovoga hadisa kaže: "Kada je Ebu Bekr ušao u bajramskim danima kod Aiše, smatrao je da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spava, jer je vidio da se pokrio svojom odjećom,[357] pa se obratio svojoj kćerki Aiši kritizirajući je, umjesto Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog prizora koji je zatekao, a tako je postupio na osnovu znanja i ubjeđenja da su muzički instrumenti zabranjeni. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatim ga je upoznao sa propisom, tj. da su dani Bajrama zapravo dani vjerskoga veselja, i da je u bajramskim danima dozvoljeno upražnjavati takvu vrstu zabave, kao i na svadbenim prigodama."[358]

Imam Ibnul-Dževzi navodi da mu je kazao Ebul-Kasim el-Hariri, da je Ebut-Tajjib et-Taberi rekao: "Ovaj hadis je dokaz nama (koji smo stava da je muzika zabranjena), jer ju je Ebu Bekr nazvao šejtanskom, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to nije opovrgnuo."[359]

Slično ovome smatra i šejhul-islam Ibn Tejmijje.[360]

Također imam El-Alusi, u svome tefsiru, ovim hadisom odgovara onima koji odobravaju slušanje muzike,[361] tj. uzima ga za dokaz o zabranjenosti upotrebe muzičkih instrumenata.

---

355 Vidjeti: "Medžmu'ul-fetava", 11/291 i 28/93.

356 "Sahihu Muslim", 6/152, br. pog. 4.

357 Ovaj hadis ima više ispravnih predaja, a u nekima od njih navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao kod Aiše, legao na postelju i pokrio se svojim ogrtačem. Vidjeti: "Sahihu-Buhari", str. 212, br. hadisa 987 i "Sahihu Muslim", 6/153, br. hadisa 892.

358 Vidjeti: "El-Feth", 2/442.

359 Vidjeti: "Et-Telbis", str. 212.

360 Vidjeti: "El-Istikame", 1/287, od Ibn Tejmijje.

361 Vidjeti: "Ruhul-me'ani", 21/70, od imama El-Alusija.

3. Prenosi Nafi'a da je Ibn Omer jednom prilikom čuo zvuk pastirske frule, pa je stavio prste u svoje uši i usmjerio jahalicu u drugom pravcu, upitavši: "O Nafia, da li čuješ?" Nafi'a je potvrdno odgovorio, a Ibn Omer se udaljavao od tog mjesta sve dok Nafi'a nije rekao da više ne čuje zvuk frule. Tada je izvadio prste iz ušiju i okrenuvši jahalicu u željenom pravcu, rekao: "Bio sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, koji je, začuvši zvuk pastirove frule, postupio isto."[362]

Oni koji odobravaju muziku smatraju sljedeće: Da je muzika bila zabranjena, ne bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio Ibn Omeru, niti Ibn Omer Nafi'i, da čuje zvuk frule. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mrzio je stvari kojima se nije približavao svome Gospodaru i zbog toga je stavio prste u uši.

Šejhul-islam Ibn Tejmijje ovako odgovara ovim učenjacima: "Ono što je zabranjeno jeste ciljano slušanje muzike i to se u arapskom jeziku zove el-istimaa, a što se tiče *es-semaa'*, to je nenamjerno slušanje koje nije zabranjeno. Ako bi čovjek, slučajno prolazeći putem, čuo riječi nevjerstva, laži, ogovaranja, muziku itd., ne bi bio grješan, i na ovome su se složili islamski učenjaci. Ako bi, pak, sjeo sa namjerom da sluša, i to ne bi negirao ni srcem ni jezikom, niti bi nastojao fizički spriječiti takve nevaljalštine, u tom slučaju bio bi grješan. To je stav svih islamskih pravnika. U ovom slučaju Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, samo je prolazio ovim putem zajedno sa Ibn Omerom, a on sa Nafi'om koji nije bio dužan začepiti svoje uši. Ovo je dokaz da je najbolje ne čuti ovakve zvuke (jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, začepio uši) iako u samom slušanju na ovakav način nema grijeha. Da je slušanje muzike dozvoljeno, ne bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio prste u uši da ne čuje ono što je dozvoljeno čuti. Ovaj slučaj više potvrđuje zabranu slušanja muzike nego odobrenje. Niko od islamskih učenjaka nije dozvolio upotrebu frule, ni muškarcima ni ženama na svadbama, niti u drugim prigodama. Postoji mogućnost da saputnici (Ibn Omer sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i Nafi'a sa Ibn Omerom) u to vrijeme nisu bili

362 Bilježi Ebu Davud, 3/390, br. hadisa 4116, šejh Ahmed Šakir, 6/245, kaže: "Lanac prenosilaca je ispravan." El-Albani ga je, također, ocijenio ispravnim. Ahmed u svome "Musnedu", 2/8, br. hadisa 4535 i 2/38, br. hadisa 4965, El-Bejheki u "El-Kubra", 10/375, br. hadisa 20997, 20998, 20999, i u "Šu'abul-iman", 4/283, br. hadisa 5120, El-Dževzi u "Et-Telbis", str. 207, "El-Hallal" u "El-Emr", str. 34, sa ispravnim lancem prenosilaca. El-Arnaut kaže: "Lanac prenosilaca je dobar." Vidjeti: "El-Musned", 8/132 i 9/25.

punoljetni, a maloljetnicima je u ovom pogledu dozvoljeno ono što nije odraslima."[363]

Imam El-Ezrei kaže: "Ovim hadisom dokazujemo da je upotreba frule zabranjena."[364]

Imam Ibnul-Dževzi, spomenuvši ovaj hadis kao dokaz o zabrani muzike, kaže: "Kada je ovakav propis u vezi sa frulom, čiji zvuk ne izlazi iz okvira nekakve 'umjerenosti', šta tek reći za naše vrijeme i naše flaute?"[365] Šta bi tek imam Ibnul-Dževzi, koji je živio u šestom hidžretskom stoljeću, rekao za naše današnje muzičke instrumente koji narušavaju plemenitu ćud i moral generacijama muslimana, ostavljajući za sobom duševnu pustoš i teške rane na tijelu ummeta.

---

363 Vidjeti: "Medžmu'ul-fetava", 30/117-118. Šejhul-islam je na sedam načina odgovorio onima koji citirani hadis uzimaju za dokaz o dozvoli upotrebe muzičkih instrumenata. Vidjeti: "Medžmu'ul-fetava", 30/116-119.

364 Vidjeti: "Ruhul-me'ani", 21/77.

365 Vidjeti: "Telbisu Iblis", str. 207.

VAŽNE NAPOMENE

Prvo: Podjela muzike na onu koja budi strasti i onu koja ne budi, nije poznata islamu. Stoga se postavlja pitanje ko ima ingerencije, u ovome smislu, da klasira muziku i gdje bi bila ta granica do koje je dozvoljeno ići, budući da se ljudi razlikuju jedni od drugih. Da li je to dužnost učenjaka jednog vremene ili je, pak, svaki pojedinac odgovoran za sebe, pa je tako nekome zabranjeno, a nekom ne, iako se radi o istoj muzici? Konsultiranje srca i duše, a zanemarivanje jasnih argumenata o zabrani svih muzičkih instrumenata, nije bio put odabranih generacija.

Drugo: Odobravanje tzv. "vjerske muzike", iako se tom prilikom spominjao Uzvišeni Allah ili Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dozvoljeno, jer se zabranjena stvar smije činiti samo u nuždi. Kada neki ljudi budu upozoreni da se ljubav prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ne izražava na takav način, već slijepim slijeđenjem njegovog sunneta, vidiš ih kako svoje glave okreću, pokazujući, ustvari, time svoju zabludu. Da je bilo dobra u ovakvim svirkama i pjevanijama, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio bi svojim ashabima da to upražnjavaju, a ovaj ummet neće uspjeti osim slijeđenjem puta kojim su išli njegovi prvaci. U svim Allahovim zabranama postoji mudrost i korist za Njegove robove, bez obzira bili oni toga svjesni ili ne, svejedno da li to nauka ustanovila u datom trenutku ili poslije izvjesnog vremena. Kada Uzvišeni Allah nešto zabranjuje Svojim robovima, zabranjuje i sve puteve koji vode ka tome. Stoga nema sumnje da muzika i njeni opojni zvuci bude strasti i navode čovjeka da čini ono što je zabranjeno. Najveći dokaz tome jeste vrijeme u kojem živimo. Da li ste vidjeli nekoga ko uči Kur'an, čita hadise, boji se Allaha i pokorava se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da čini nemoral?! Tako mi Onoga pored kojeg drugog boga nema, to se čini uz muziku i šejtanske glasove koji opisuju ono što i u "kamenom" čovjeku budi strasti.

Muzika odvodi od spominjanja i podsjećanja na Allaha, jer sve pjesme koje se pjevaju uz nju, vezane su za dunjaluk i njegove varljive ljepote. Još nikada nismo čuli da neka od tih pjesama spominje kabur, Sudnji dan, polaganje računa pred Gospodarom svih svjetova itd. <u>Zar to nisu šejtanska posla?</u>! Ovim nevrijednim prolaznim užicima ovoga svijeta zavode se Allahovi robovi kako bi izgubili ahiret. Navodeći ih na taj put, šejtan želi

da Allahove robove učini svojim robovima i da ih uvede u okrilje svoje stranke, a šejtanova stranka je zaista na gubitku, kako kaže Uzvišeni Allah:

(اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللهِ أُوْلَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ) (١٩)

"Oni na šejtanovoj strani sigurno će nastradati." (Prijevod značenja El-Mudžadele, 19)

Muzika ima i druge štetne posljedice, kao: kvari moralne vrline, ulijeva licemjerstvo u ljudska srca, iziskiva trošenje velikog imetka, njome se oponašaju nemuslimani itd.

PJEVANJE BEZ PRATNJE MUZIČKIH INSTRUMENATA

U šerijatskim izvorima ne postoje dokazi koji zabranjuju pjesmu bez upotrebe muzičkih instrumenata. I u predislamskom i u islamskom periodu, pod pjesmom se podrazumijevala poezija (pjesništvo), a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o tome je rekao: *"Uistinu je u pjesništvu mudrost."*[366]

Ovdje je neophodno napomenuti dvije stvari vezane za pjesmu:

1. U pjesmi se ne smije opisivati ljepota koja u srcima budi strasti i navodi na griješenje, ne smije izazivati razočarenje zbog kojeg čovjek može izgubiti nadu i odati se beznađu i porocima, i ne smije odvoditi od Allahovog puta.

2. Pjesma je mubah (dozvoljena) i njome se Allahov rob ne približava svome Gospodaru, a nekada mu one oduzimaju dragocjeno vrijeme. Gubljenje vremena je samo po sebi znak nemara. Ako se pjesma zamijeni učenjem Kur'ana ili drugim vrijednim djelom, može se dobiti višestruka

366 Bilježi El-Buhari u svome "Sahihu", str. 1314, br. hadisa 6145, Ibn Madže, 3/232, br. hadisa 3038, Ebu Davud, 3/945, br. hadisa 4189, El-Hakim, 3/613, slično tome Ahmed, 1/273, br. hadisa 2473, Ibn Asakir, 27/110, i drugi od Ubejja ibn Ka'ba.

nagrada, jer ništa se ne može uporediti sa govorom Uzvišenog Stvoritelja. Imam El-Buhari u svome Sahihu naslovio je poglavlje "Prednost Kur'ana nad ostalim govorima."[367]

Pjevanje (bez pratnje muzičkih instrumenata) u pojedinim situacijama može biti pogrdno, kao npr. u prisustvu žena. Prenosi Enes b. Malik da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne prilike putovao sa ashabima. Na tom putovanju bio je prisutan i dječak po imenu Endžeše koji je imao lijep glas i pjevušio je u prisustvu žena. Čuvši za to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: *"Polahko, o Endžeše, ne lomi staklo."* Katade kaže: "... tj. ne lomi žensku slabost."[368] Da se u ovome hadisu pod izrazom "ne lomi staklo" misli na žene, mišljenja su imam El-Buhari, Ebu Ubejde el-Hermi, El-Kadi 'Ijad, Ebu Kilabe i dr.[369]

Neki učenjaci smatraju da se ove riječi odnose na deve, odnosno da je Endžešino pjevušenje moglo utjecati na deve da ubrzaju hod, što bi dovelo do toga da žene koje su ih jahale padnu sa njih. Ovo mišljenje je slabije od prvog. Ako ga, ipak, prihvatimo kao validno, onda samim tim potvrđujemo i validnost prvog mišljenja. Naime, ako pjevušenje utječe na deve i njihovo ponašanje, onda utječe i na prirodnu krhkost ženskog spola. Imam El-Kurtubi prihvata oba mišljenja.[370]

MIŠLJENJA ISLAMSKIH UČENJAKA O MUZIČKIM INSTRUMENTIMA

Iznoseći dokaze o zabrani upotrebe muzičkih instrumenata, spomenuli smo veliki broj učenjaka koji zabranjuju kako el-gina' tako i upotrebu muzičkih instrumenata ili su hadise koji aludiraju na zabranu ocijenili ispravnim. Ovdje ćemo se ograničiti na izjave učenjaka iz čijeg govora, direktno ili indirektno, zaključujemo da je zabranjena upotreba muzičkih instrumenata:

---

367 Vidjeti: "Sahihul-Buhari", str. 1107, br. poglavlja 17/17.

368 Vidjeti: "Fethul-Bari", 10/609, br. hadisa 6211.

369 Vidjeti: "Fethul-Bari", 10/561-562.

370 Vidjeti: "Fethul-Bari", 10/562.

1. Kada bi Omer b. El-Hattab čuo zvuk defa, upitao bi: "Šta je to?" Ako bi mu kazali da se radi o svadbi ili obrezivanju, ušutio bi.[371]

2. Ibn Abbas je rekao: "Def je zabranjen, muzički instrumenti su zabranjeni, bubanj je zabranjen, frula je zabranjena."[372]

3. Prenosi se od Hasana el-Basrija da je rekao: "Muslimanima su defovi nepoznati, a učenici Ibn Mes'uda su ih uništavali."[373]

4. Spominje Hejseme da je čuo Suvejdena kako kaže: "Meleki ne ulaze u kuću u kojoj ima def."[374] Da meleki ne ulaze u kuću u kojoj ima def, mišljenja je i Šurejk el-Kadi.[375]

5. Od Ibn Ka'ba se prenosi da je učinio olakšicu i dozvolio svirku (defa) samo na svadbenim veseljima.[376]

6. Imam El-Evzai' kaže: "Mi ne prisustvujemo gozbi na kojoj se koriste muzički instrumenti i bubanj."[377]

7. Prenosi se od imama El-Evzai'ja da je rekao: "Omer b. Abdul-Aziz napisao je sljedeću poruku Omeru ibnul-Velidu: "...i tvoje odobravanje muzičkih instrumenata i flaute smatra se novotarijom u islamu. Htio sam poslati nekoga da ti obrije glavu jer si bezobrazan."[378]

---

371 Abdurrezak u svome "Musannefu", 11/5, br. pred. 19738, El-Bejheki, 7/473, br. hadisa 14697, Ibn Ebi Šejbe, 3/321, br. pred. 2. Šejh El-Albani kaže: "Ovu predaju spominje Ibnul-Kajjim u Meseletus-sema, str. 133, i prenosioci su povjerljivi, s tim što je lanac prekinut." Vidjeti: "Et-Tahrim", str. 121.

372 El-Bejheki u "El-Kubra", 10/376, br. pred. 21000, i u "Eš-Šu'ab", 4/282, br. pred. 5116. Šejh El-Albani kaže: "Ova predaja je ispravna ako se misli da je Ebu Hišam el-Kufi (jedan od prenosilaca) zapravo Ebu Hišam es-Sendžari, jer je za njega Ibn Hibban rekao da je pouzdan." Vidjeti: "Et-Tahrim", str. 92. Imam Ibn Hibban kaže: "Ebu Hišam je prenosio hadise od Ibn Abbasa i Ibn Omera, a živio je u Damasku." Vidjeti: "Es-Sikat", 4/296, od Ibn Hibbana.

373 Ibn Ebi Šejbe u svome "Musannefu", 3/322, br. pred. 3, i El-Hallal u "El-Emr" str. 27. Šejh El-Albani je predaju u ovom smislu ocijenio ispravnom. Vidjeti: Tahrimu alatit-tareb, str. 103.

374 Ibn Ebi Šejbe, 3/322, br. had. 2.

375 Ibidem, br. had. 1.

376 Ibn Ebi Šejbe, 3/322, br. hadisa 7.

377 Ebul-Hasan el-Harbi u "El-Fevaidul-muntekah", 4/3/1, sa ispravnim lancem prenosilaca. Uzeto iz "Adabuz-zefaf", str. 165-166.

378 En-Nesai u svome "Sunenu", 3/864-865, br. pred. 3855. Šejh El-Albani je ovu predaju ocijenio ispravnom. Vidjeti: Tahrimu alatit-tareb, str. 120.

8. Imam Ahmed kaže: "Ko vidi muzičke instrumente, kao tamburu i sl., neka ih uništi, ako je u mogućnosti."[379]

9. Ibn Bettal kaže: "Muzičke instrumente, poput tambura, treba polomiti."[380]

10. Ibn Kudame kaže: "Po mišljenju naših (tj. hanbelijskih) učenjaka i Ebu Hanife, čovjeku koji ukrade nešto od muzičkih instrumenata, kao tamburu, frulu, ili flautu, neće se sjeći ruka zbog krađe... jer se radi o stvarima namijenjenim za nepokornost, po konsenzusu učenjaka."[381]

11. Ibn Rušd el-Maliki kaže: "Što se tiče ouda[382] i trube, nema razilaženja o zabrani upotrebe ovih instrumenata kako na svadbama tako i u drugim prilikama."[383]

12. Imam El-Begavi kaže: "Složni su (učenjaci) da su frule i muzički instrumenti strogo zabranjeni."[384]

13. Ebul-Abbas el-Kurtubi kaže: "Frule, žičani instrumenti i bubanj zabranjeni su za slušanje, bez razilaženja. Ne poznajem nikoga od priznatih učenjaka iz prvih i potonjih generacija da je odobrio korištenje ovih naprava. Kako da ne budu zabranjene kada su simbol pijanica i grješnika, kada razbuktavaju strasti, izazivaju nered na zemlji i podstiču na nepokornost. Nema sumnje da je zabranjeno sve što vodi ka ovim ružnim svojstvima i što rezultira griješenjem. ."[385]

14. Džemalul-islam b. El-Bizeri kaže: "Jasni dokazi upućuju na zabranjenost trščane frule, stoga je dužnost osuditi onoga ko je svira. Niko od ranijih učenjaka nije kazao da je dozvoljeno korištenje ove frule."[386]

---

379 Bilježi El-Hallal u "El-Emru", str. 136, sa ispravnim lancem prenosilaca, a predaju navodi i Ibnul-Dževzi u "El-Hukm", str. 14. Vidjeti: "Hukmul-gina", str. 84.

380 Vidjeti: "Umdetul-kari", 13/32.

381 Vidjeti: "El-Mugni", 10/278.

382 Lutnja (Oud) je poznati arapski muzički instrument koji je na stepenu klavira kod zapadnjaka. U potpunosti nalikuje gitari samo što je njegova poleđina polukružna, a ne pljosnata.

383 Vidjeti: "El-Bejanu vet-tahsil", 7/472.

384 Vidjeti: "Šerhus-sunne", 12/383.

385 Vidjeti: "Ez-Zevadžir", 2/406.

386 Vidjeti: "Keffur-riâa", str. 72, od Ibn Hadžera el-Hejtemija.

15. Ibnus-Sallah kaže: "El-gina', def i trščana frula, i slušanje toga zabranjeno je po mišljenju osnivača pravnih škola i svih muslimanskih učenjaka."[387]

16. Imam En-Nevevi i Er-Rafi'i kažu: "Iračka frula i žičani instrumenti zabranjeni su bez razilaženja."[388]

17. Šerefuddin et-Tejmi, govoreći o trščanoj fruli, rekao je: "Iako je upotreba svih frula zabranjena po jednoglasnom mišljenju učenjaka, na prvom mjestu te zabrane nalazi se ova frula (trščana) jer, u odnosu na ostale, izaziva veću ushićenost slušatelja."[389]

18. Šejhul-islam Ibn Tejmijje kaže: "Imami četiri pravne škole složni su da su def i trščana frula haram."[390] Ibn Tejmijje je, također, rekao: "Stoga, islamski učenjaci smatraju da ne treba nadoknaditi štetu onaj ko nekome uništi muzički instrument."[391] Na drugom mjestu kaže: "Muslimani su složni da sve zabranjeno treba ukloniti, kao naprimjer prosuti vino koje posjeduje musliman i uništiti muzičke instrumente."[392] Ibn Tejmijje je još rekao: "Ko bude smatrao da su def i trščana frula dozvoljeni jednim, a zabranjeni drugim ljudima, smatra se zabludjelim jer se tim mišljenjem suprotstavlja sunnetu i konsenzusu učenjaka, a ako ustraje u tome, smatra se velikim grješnikom."[393]

19. Ibnul-Kajjim kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je muzičke instrumente."[394]

20. Ibn Redžeb el-Hanbeli kaže: "Slušanje muzičkih instrumenata – koji su inače preuzeti od nearapa – zabranjeno je po konsenzusu učenjaka."[395]

387 Vidjeti: "Fetava Ibnis-Salah", 2/500.
388 Vidjeti: "Revdatut-talibin", 11/228 i "Keffur-riâa", str. 77.
389 Vidjeti: "Keffur-riâa", str. 73.
390 Vidjeti: "Medžmu'ul-fetava", 11/291 i 11/313.
391 Vidjeti: "Medžmu›ul-fetava", 11/291.
392 Vidjeti: "Medžmu›ul-fetava", 28/69.
393 Vidjeti: "Medžmu›ul-fetava", 11/326.
394 Vidjeti: "Igasetul-lehfan", 1/261, od Ibn Kajjima.
395 Vidjeti: "Fethul-Bari", 8/436, od Ibn Redžeba.

21. Ibnul-Hadždž kaže: "Konstantno slušanje pjevanja popraćenog muzičkim instrumentima, kojemu su se odale današnje sufije, smatra se haramom."[396]

22. Imam Ebul-Feth Sulejm b. Ejjub er-Razi navodi konsenzus učenjaka o zabrani udaranja u bubanj.[397]

23. Ibn Hadžer el-Hejtemi kaže: "Tambura, oud i žičani instrumenti zabranjeni su po konsenzusu učenjaka."[398]

24. Imam El-Mubarekfuri kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u brojnim hadisima zabranio je muzičke instrumente."[399]

25. Abdurrahman es-Sa'di kaže: "Muzika i muzički instrumenti su zabranjeni jasnim argumentima i islamski učenjaci također su zabranili muziku i upozorili na njenu opasnost."[400]

26. Ibn Baz kaže: "Upotreba muzičkih instrumenata je zabranjena jer kvari čovjekovo srce i čini ga krutim. Onaj ko odobrava muziku i izdaje takve decizije, govori o Allahu bez znanja i bit će pitan za to na Sudnjem danu."[401]

27. Ibn Salih el-Usejmin rekao je: "Zabranjeno je slušanje el-gina'a i upotreba muzičkih instrumenata, bez imalo sumnje. Prenosi se od ashaba i tabiina da su el-gina' smatrali uzrokom licemjerstva u srcima."[402]

Šejh El-Albani kaže: "Znaj, dragi brate, da su mnogobrojni Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi u kojima se zabranjuju el-gina' i muzički instrumenti. Takvih hadisa ima preko deset i preneseni su od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pouzdanim putevima."[403]

---

396 Vidjeti: "El-Medhal", 3/119.
397 Vidjeti: "Keffur-riâa", str. 62.
398 Vidjeti: "Keffur-riâa", str. 78.
399 Vidjeti: "Avnul-Mabud", 13/181.
400 Vidjeti: "El-Fetavas-sa'dije", str. 450-451.
401 Vidjeti: "Fetava Islamijje", 2/307-308.
402 Vidjeti: "Fetava šejh ibn Salih el-Usejmin", 2/929.
403 Vidjeti: "Tahrimu Alatit-tareb", str. 36.

28.Šejh Muhammed el-Munedždžid kaže: "Nema sumnje da je zabrana puno kategoričnija kada se uz el-gina' koriste muzički instrumenti."[404]

Mišljenje hanefijskih pravnika o upotrebi muzičkih instrumenata

Budući da balkanski muslimani slijede hanefijsku pravnu školu, izdvojit ćemo mišljenja hanefijskih pravnika o upotrebi muzičkih instrumenata:

1. Imam Ibnul-Hummam kaže: "Pogrdno je prodavati muzičke instrumente jer se njima čini nepokornost Allahu."[405]

2. Imam Es-Serhasi, govoreći o nemuslimanima štićenicima koji žive u islamskoj državi, rekao je: "Neće im se dozvoliti da javno konzumiraju alkohol, niti da hodaju pijani po ulicama, niti da sviraju muzičke instrumente, jer se to tretira omalovažavanjem muslimana."[406]

3. Imam Burhanuddin el-Merginani kaže: "Svi muzički instrumenti su zabranjeni, čak i pjevanje (el-gina') ako se pri tome udara prutem."[407]

4. Imam El-Bezzazi u "El-Menakibu" navodi konsenzus učenjaka o zabrani pjevanja koje je popraćeno muzičkim instrumentima poput ouda.[408]

5. Navodeći osobe od kojih se ne prihvata svjedočenje, imam El-Kasani kaže: "Onaj ko svira tamburu, gubi zvanje pravednog, jer to nije dozvoljeno ni u kom slučaju."[409]

6. Hanefijski učenjaci, spominjući situacije kada se kradljivcu neće izreći šerijatska kazna odsijecanja ruke, između ostalog navode primjer

---

404 Vidjeti: "El-Muharemat", str. 71, od šejha Muhammeda el-Munedždžida.

405 Vidjeti: "Šerhu fetil-Kadir", 6/108.

406 Vidjeti: "El-Mebsut", 15/134.

407 Vidjeti: "El-Hidaje", 4/365.

408 Vidjeti: "El-Bahrur-raik", 7/88.

409 Vidjeti: "Bedaeus-sanaia", 4/403, od imama El-Kasanija.

krađe tambure, jer se tretira muzičkim instrumentom.[410] U tom slučaju nema nadoknade budući da muzički instrumenti nemaju vrijednost u šerijatu.[411]

7. Imam Ibn Abidin kaže: "Pogrdno je prodavati muzičke instrumente jer se njima čini nepokornost i griješenje."[412]

8. Imam Ali el-Kari, komentirajući hadis Ebu Malika u kojem se navodi da će se pojaviti ljudi koji će odobravati muzičke instrumente, rekao je: "Zabranjene muzičke instrumente, kao tamburu, oud, frulu i slično, smatrat će dozvoljenim."[413]

Uzvišeni Allah kaže:

(تِلْكَ حُدُودُ اللهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ) (١)

"To su Allahove granice, a onaj ko ih prekoračuje sam sebi nepravdu čini." (Prijevod značenja Et-Talak, 1)

Naša posljednja dova je: **Elhamdulillahi rabil-'alemin!**

410 Vidjeti: "El-Binaje šerhul-hidaje", 7/19.

411 Vidjeti: "El-Mebsut", 9/154.

412 Vidjeti: "Hašijetu Ibn Abidin", 4/268.

413 Vidjeti: "Merkatul-mefatih", 9/524.

BIBLIOGRAFIJA[414]

Iz oblasti tefsirske nauke

1. Ebu Džafer Muhammed b. Džerir et-Taberi (310. god. po H.), *Džamiul-bejani an te'vili ajatil-Kur'an*, štamp. u petnaest tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1415/1995.

2. Imaduddin Ibn Kesir (774. god. po H.), *Tefsirul-Kur'anil-Azimi*, štamp. u četiri toma, El-mektebetul-asrije, Bejrut, 1416/1996.

3. Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Kurtubi (671. god. po H.), *El-džamiul-ahkamil-Ku'ran*, štamp. u deset tomova, Muesesetu menahilil-arfan, Bejrut, 1385/1965.

4. Abdurrahman es-Sadi (1376. god. po H.), *Tefsirul-kerimirrahman fi tefsiri Kelamil-mennan*, štamp. u jednom tomu, Muesesetur-rejan, Bejrut, 1418/1997.

5. Muhammed b. Ali b. Muhammed eš-Ševkani (1250. god. po H.) *Fethul-kadiri*, štamp. u pet tomova, Darul-kutubil-alemije, (bez mjesta), 1414/1994.

6. Ibn Kajjim el-Dževzi (752. god. po H.), *Bidait-tefsiri*, štamp. u pet tomova, Daru Ibnil-Dževzi, ed-Dammam, 1413/1993. (Sastavio i povadio hadise: Jusri es-Sejid Muhammed.)

7. Ebu Ali el-Fadl b. Husein et-Tabersi (548. god. po H.), *Medžmeul-bejani fi tefsiril-Kur'an*, štamp. u deset tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1417/1997.

8. Hafiz Abdurrahman b. Muhmmed er-Razi b. Ebi Hatim (327. god. po H.), *Tefsirul-Kur'anil-Azim*, štamp. u trinaest tomova, Mektebetul-asrije, Bejrut, 1419/1999.

9. Alaiddin el-Bagdadi el-Hazin (725. god. po H.), *Tefsirul-hazin li babi t'evili fi meanit-tenzili*, štamp. u šest tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1415/1995.

---

414 U ovom izdanju korišteni su novi izvori: Er-Reddu ale men juhibbu es-semâa – Et-Taberi, El-Mebsut – Es-Serhasi, El-Mugni – Ibn Kudame, El-Hidaje – El-Merginani, El-Bejanu vet-tahsil – Ibn Rušd, Šerhus-sunne – El-Begavi, Šerhu fethil-Kadir – Ibn Hummam, Fethul-Bari – Ibn Redžeb, Tarhut-tesrib – El-Iraki, Tebjinul-hakaik – Ez-Zejlei, Umdetul-Kari – El-Ajni, El-Binaje – El-Ajni, El-Bahrur-raik – Ibn Nudžejm, Keffur-riâa – El-Hejtemi, Ez-Zevadžir – El-Hejtemi, Avnul-Mabud – Âbadi, Merkatul-Mefatih – El-Kari, Advaul-Bejan – Eš-Šenkiti, Novine Er-R'ej – Amman Jordan.

10. Ebu Hajan el-Endelusi (749. god. po H.), *Tefsirul-bahril-muhiti*, štamp. u osam tomova, Darul-kutubi ilmije, Bejrut, 1413/1993.

11. Ismail Haki el-Bersevi (1137. god. po H.), *Tefsiru Ruhil-bejani*, štamp. u deset tomova, Ihjau-turasil-araebije, Bejrut, (bez godine).

12. Ibn Ali el-Husein el-Kanudži el-Buhari (1307. god. po H.), *Fethul-bejani fi mekasidil-Kur'an*, štamp. u petnaest tomova, El-mektabetul-asrije, Bejrut, 1409/1989.

13. Ebul-Hasan Ali el-Maverdi (450. god. po H.), *En-nuketu vel-ujun*, štamp. u šest tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1412/1992.

14. El-Vahidi el-Nejsaburi (468. god. po H.), *El-vesitu fi Tefsiril-Kur'anil-Medžidi*, štamp. u četiri toma, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1414/1994.

15. Nasruddin Ebu Seid el-Bejdavi (791. god. po H.), *Envarut-tenzili ve israrut-te'vili*, štamp. u pet tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1416/1996.

16. Ebul-Fadl Mahmud el-Elusi (127. god. po H.), *Ruhul-meani fi tefsiril-Kur'anil-Azimi*, štamp u petnaest tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1408/1987.

17. Seid Havva, *El-esasu fit-tefsiri*, štamp. u jedanaest tomova, Darus-selam, Kairo, 1405/1985.

18. Abdurrahman Dželaluddin es-Sujuti (911. god. po H.), *Durul-mensuri fi tefsiril-mensur*, štamp. u osam tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1403/1983.

19. Mahmud Abdul-Hakk el-Endelusi (bez god.), *El-muharrerul-vedžizi fi tefsiril-Kitabil-Azizi*, štamp. u petnaest tomova, Rijasetul-mehakimi-šerije, Katar, 1412/1991.

20. Imam Ebu Muhammed el-Husein el-Begavi (516. god. po H.), *Mealimul-tenzili*, štamp. u četiri toma, Darul-marifet, Bejrut, 1406/1986.

21. Muhammed Ali es-Sabuni, *Safvetut-tefasiri*, štamp. u tri toma, Darul-fikr, Bejrut, 1416/1996.

Iz oblasti hadiske nauke

22. Ebu Abdullah b. Ismail el-Buhari (256. god. po H.), *Sahihul-Buhari*, štamp. u jednom tomu, Darul-erkam, Bejrut, 1416/1995. (Indeks i obrada, braća: Muhammed Nizar Temim i Hejsem Nizar Temim.)

23. Hafiz Ahmed b. Ali b. Hadžer el-Askalani (852. god. po H.), *Fethul-Batri šerhu sahihil-Buhari*, štamp. u petnaest tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1416/1996.

24. Muslim b. el-Hadždžadž (261. god. po H.), *Sahihu Muslim,* štamp. u devet tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1415/1995. Sa komentarom od imama Ebu Zekerija en-Nevevija ed-Dimaškija (676. god. po H.)

25. Prethodni izvor, štamp. u devet tomova, Darul-vefa', (bez mjesta), 1419/1998. Sa komentarom od imama hafiza Ebul-Fadila 'Ijjada b. Musa, poznatog kao el-Kadi 'Ijjad (544. god. po H.).

26. Muhammed Fuad Abdul-Baki, *El-lulu vel-merdžanu,* štamp. u dva toma, El-mektebetul-ilmije, Bejrut, (bez godine).

27. Malik b. Enes (179. god. po H.), *Muveta Malik,* štamp. u četiri toma, Darul-ihjait-turasil-arebije, Bejrut, 1417/1997 i 1416/1996. Sa komentarom od imama Muhammeda b. Abdul-Bakija ez-Zurkanija (1122. god. po H.).

28. Ebu Isa Muhammed b. Isa et-Tirmizi (279. god. po H.), *Tuhvetul-ahvezi,* štamp. u deset tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1415/1995. Sa komentarom od imama Muhammeda b. Abdurrahmana el-Mubarekfurija (1353. god. po H.)

29. Et-Tirmizi (279. god. po H.), *Sahihu sunenit-Tirmizi,* štamp. u tri toma, Mektebetut-terbijetil-islamije, Rijad, 1408/1988. Sa poretkom i ocjenom hadisa od imama Ebu Abdurrahmana Muhammeda Nasirudina el-Albanija.

30. Et-Tirmizi (279. god. po H.), *Daifu sunenit-Tirmizi,* štamp. u jednom tomu, El-mektebetul-islami, Bejrut, 1411/1991. Sa poretkom i ocjenom hadisa od el-Albanija.

31. Ebu Abdurrahman en-Nesai (303. god. po H.), *Sahihu sunenin-Nesai,* štamp. u tri toma, Mektebetul-terbijetil-islamije, Rijad, 1408/1988. Sa poretkom i ocjenom hadisa od el-Albanija.

32. Prethodni izvor, novija štampa, štamp. u tri toma, Mektebetul-mearif, Rijad, 1419/1998.

33. Ebu Davud (275. god. po H.), *Sahihu suneni Ebi Davud,* štamp. u tri toma, Mektebetul-terbijetil-islamije, Rijad, 1409/1989. Sa poretkom i ocjenom hadisa od šejha el-Albanija.

34. Ebu Abdullah Muhammed b. Jezid b. Madže (275. god. po H.), *Sahihu suneni Ibn Madže,* štamp. u tri toma, Mektebetul-mearif, Rijad, 1417/1997. Sa poretkom i ocjenom hadisa od imama el-Albanija.

35. hafiz Ebu Nuajm el-Asfehani (430. god. po H.), *Hilijetul-evlijai ve tabakatul-asfijai,* štamp. u dvanaest tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1418/1997.

36. Ebu Abdullah Ahmed b. Hanbel (241. god. po H.), *Musned Imam Ahmed,* štamp. u šest tomova, Muesesetul-Kurtubet, Kairo, (bez godine).

37. Prethodno djelo, štamp. u dvadeset pet tomova, Muesesetur-risalet, Bejrut, 1419/1998. Sa poretkom i ocjenom od hadisa imama šuajba el-Arnauta.

38. Prethodno djelo, štamp. u dvadeset dva tomova, Mektebetut-turasil-islam, Rijad, 1414/1994. Sa poretkom i ocjenom hadisa od imama Ahmeda šakira.

39. Et-Tirmizi (279. god. po H.), *Muhtesaruš-šemalil-muhamedije,* štamp. u jednom tomu, Mektebetul-mearif, Rijad, 1413/1993. Sa poretkom i ocjenom hadisa od šejha el-Albanija.

40. Dajau'ddin Abdurrahhman el-Makdisi el-Hanbeli (643. god. po H.), *El-edadisetul-muhtaretu,* štamp. u deset tomova, Mektebetu-nahditil-hadisije, Halidž, 1416/1995.

41. Ebu Muhammed ed-Darimi (255. god. po H.), *Sunenud-Darimi,* štamp. u dva toma, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1416/1996.

42. En-Nevevi (676. god. po H.), *Rijadus-salihin,* štamp. u jednom tomu, El-mektebul-islam, Bejrut, 1412/1992. Sa poretkom hadisa i dopunom od imama el-Albanija.

43. Bekr Ahmed b. Amr el-Bezzar (292. god. po H.), *Musnedul-bezzara,* štamp. u devet tomova, Mektebetul-ulumi vel-hikem, Medina, 1418/1997.

44. El-Albani, *Silsiletul-ehadisid-daifeti vel-mevduati,* štamp. u pet tomova, El-mektebetul-islamije, Amman, 1404/1984.

45. El-Buhari (256. god. po H.), *El-edebul-mufredu,* štamp. u jednom tomu, Darul-marife, Bejrut, 1416/1996.

46. El-Albani, *Sahihul-džamius-sagir, štamp.* u dva toma, El-mektebetul-islamije, Bejrut, 1408/1988.

47. Es-Sujuti (911. god. po H.), *El-džamius-sagir, štamp.* u dva toma hidž, Darul-fiki, Bejrut, 1401/1981.

48. Ebu Džafer et-Tahavi (321. god. po H.), *Muškilul-asar,* štamp. u četiri toma, Medžlisu dairetul-mearif, Indija, 1333/1913.

49. El-Buhari (256. god. po H), *Et-tarihul-kebiru,* štamp. u deset tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1406/1986.

50. Es-Sujuti (911. god. po H.), *Džamiul-ehadisi es-sagiri vel-kebiri* štamp. u dvadeset i jenom tomu, Darul-fikr, Bejrut, 1414/1994.

51. Ebul-Kasim et-Taberani (360. god. po H.), *El-mudžemul-evsatu,* štamp. u deset tomova, Mektebetul-mearif, Rijad, 1415/1995..

52. Et-Taberani (360. god. po H.), *El-muadžemul-kebir*, štamp. u dvadeset i pet tomova, Darul-arebije, Bagdad, 1398/1978.

53. Imam Ebu Abdullah b. Sad (230. god. po H.), *Et-tabakatul-kubra*, štamp. u osam tomova, Daru sadir, Bejrut, 1377/1957.

54. Ebu Hatim Muhammed b. Hiban el-Busti (354. god. po H.), *El-ihsan fi takribi sahih Ibn Hiban*, štamp. u šesnaest tomova, Muesesetur-risaleti, Bejrut, 1408/1988. Sa poretkom hadisa od imama Alaiddina b. Belbana el-Farisija (739. god. po H.) i sa ocjenom hadisa od imama Šuajba el-Arnauta.

55. Ebu Bekr b. Ebi Šejbe (235. god. po H.), *Musannef Ibn Ebi Šejbe*, štamp. u šesnaest tomova, Darul-Kur'ani vel-ulumil-islamije, Krači, 1407/1987.

56. Prethodni izvor samo novija štampa, štamp. u devet tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1409/1989.

57. Jakub b. Ishak Ebu Avane (316. god. po H.), *Musned Ebi Avane*, štamp. u dva toma, Darul-marife, Bejrut, 1400/1980.

58. Imam Alaiddin el-Muteki el-Hindi (975. god. po H.), *Kenzul-umali fi sunenil-akvali bel-efal*, štamp. u osamnaest tomova, Muesesetur-risale, Bejrut, 1409/1989.

59. Ebu Ahmed b. Adi el-Berdžani (365. god. po H.), *El-kamilu fi duafair-ridžal*, štamp. u devet tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1417/1997.

60. Džemaluddin el-Mezi (742. god. po H.), *Etehzibul-kamilu fi esmair-ridžal*, štamp. u dvadeset i dva toma, Darul-fikr, Bejrut, 1414/1994.

61. Et-Taberani (360. god. po H.), *Musneduš-šamijine*, štamp. u dva toma, Muesesetur-risale, Bejrut, 1409/1989.

62. Ebu Davud et-Tajalisi (204. god. po H.), *Musnedut-Tajalisi, štamp.* u jednom tomu, Darul-marifeti, Bejrut, 1405/1985.

63. Ebu Abdullah el-Kadai (454. god. po H.), *Musneduš-šihabi*, štamp. u dva toma, Muesesetur-risale, Bejrut, 1405/1985.

64. Nuruddin el-Hejsemi (807. god. po H.), *Medžmeaz-zavaidi ve menbel-fevaidi*, štamp. u deset tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1414/1994.

65. El-Hejsemi (807. god. po H.), *Kešful-estari an zevaidil-bezari*, štamp. u tri toma, Muesesetur-risale, Bejrut, 1399/1979.

66. Ahmed b. Ali Ebi Jala (307. god. po H.), *Musned Ebu Jala*, štamp. u šesnaest tomova, Darul-memun lit-turas, Damask, 1404/1984.

67. Es-Sujuti (911. god. po H.), *Et-tevšihu šerhul-džamis-sahihi*, štamp. u devet tomova, Mektebetur-rišdi, Rijad, 1418/1998. Ovo djelo nije prije štampano.

68. Muhammed b. Abdullah el-Hakim en-Nejsaburi (405. god. po H.), *El-Mustedrek alas-sahihajni,* štamp. u pet tomova, Darul-marife, Bejrut, (bez godine). Indeks ovoga djela štampan je 1407/1987.

69. Ebu Bekr b. Huzejme (311. god. po H.), *Sahihu Ibn Huzejme,* štamp. u četiri toma, El-mektebul-islam, Bejrut, 1412/1992.

70. Ebul-Hasan ed-Darekutni (385. god. po H.), *Sunen Ed-Darekutni,* štamp. u četiri toma, Alemul-kutub, Bejrut,1406/1986.

71. Ebu Bekr Ahmed el-Bejheki (458. god. po H.), *šuabul-imani,* štamp. u devet tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1410/1990.

72. Ebu Bekr Abdurrezzak s-Sanani (211. god. po H.), *El-musannef,* štamp. u jedanaest tomova, El-medžlisul-ilm, Bejrut, 1390/1970.

73. El-Bejheki (458. god. po H.), *Es-sunenul-kubra,* štamp. u deset tomova, Darul-kutubil-ilimje, Bejrut, 1414/1994.

74. El-Bejheki, *Delailun–nubuveti, štamp.* u sedam tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1405/1985.

75. El-Bejheki (458. god. po H.), *Es-sunenu-sagiru,* štamp. u četiri toma, Džamijetud-dirasatil-islamije, Krači, 1409/1989.

76. El-Askalani (852. god. po H.), *El-isabetu fi temjizis-sahabeti,* štamp. u osam tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1415/1995.

77. Ebu Kasim Ali b. Hasan b. Asakir (571. god. po H.), *Muhtesaru tarihid-Dimaški,* štamp. u dvadeset devet tomova, Darul-fikr, Damask, 1404/1984. Sažeo ga je imam Ebul-Fadl b. Menzur (711. god. po H.).

78. Ebu Bekr el-Bagdadi (463. god. po H.), *Tarihul-Bagdadi* štamp. u petnaest tomova, Darul-kutubil-ilmije,Bejrut, 1417/1997.

79. Ebu Abdullah en-Nedždžar (643. god. po H.), *Zejlut-tarihil-Bagdadi,* štamp. u četiri toma, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1417/997.

80. El-Albani, *Silsiletul-ehadisis-sahihati,* štamp. u šest tomova, Mektebetul-islamije, Amman i Mektebetul-mearif, Rijad, 1406/1986.

81. Ebu Muhammed Abdi b. Humejd (249. god. po H.), *El-muntehab fi musnedi Abdi b. Hamid,* štamp. u jednom tomu, Mektebetul-nahdatil-arebijeti, (bez mjesta), 1988.

82. Ebu Muhammed el-Husein el-Begavi (516. god. po H.), *šerhus-suneti,* štamp. u sedam tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1412/1992.

83. El-Albani, *Irvaul-galili,* štamp. u osam tomova, El-Mektebul-islam, Bejrut, 1405/1985.

84. Edu Davud (275. god. po H.), *Sunen Ebi Davud,* štamp. u pet tomova, Muesesetur-rejan, Bejrut, 1419/1989. Sa poretkom hadisa od imama Mudammeda Avvameta.

85. En-Nesai (303. god. po H.), *Es-sunenul-kubra,* štamp. u šest tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1411/1991.

86. Šemsuddin ez-Zehebi (748. god. po H.), *Mizanul-iatidali fi nakdir-ridžali,* štamp. u sedam tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1416/1995.

87. El-Albani, *Silsiletul-ehadisi-daifeti vel-mevduati,* štamp. u pet tomova, Mektebetul-mearif, Rijad, 1417/1996.

88. Ebul-Velid el-Badži el-Endelusi (494. god. po H.), *El-Munteka šerhul-muveta,* štamp. u sedam tomova, Darul-kutubil-arebije, Bejrut, 1403/1983.

89. Et-Tahavi (321. god. po H.), *Šerhul-meanil-asari,* štamp. u četiri toma, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1399/1979.

90. Abdurrahman b. Redžeb el-Hanbeli (795. god. po H.), *Džamiul-ulumi vel-hikemi,* štamp. u jednom tomu, Mektebetul-abikan, Rijad, 1418/1997.

91. Ebu Bekr Abdullah b. Zubejr el-Kurejši el-Humejdi (219. god. po H.), *Musnedul-humejdi,* štamp. u dva toma, Darus-sekan, Damask, 1416/1996.

92. El-Buhari (256. god. po H.), *Et-tarihus-sagiru,* štamp. u jednom tomu, Darut-turas, Kairo, 1397/1977.

93. Ebu Muhamed Abdullah el-Estehni poznat kao Ebu šejh, *Ahlkun-nebij r ve adabuhu,* štam. u jednom tomu, Matba'ul-hezali,

Kairo, 1378/1959.

Fikska i druga djela

94. Ebu Abdullah b. Kajjim el-Dževzi (752. god. po H.), *Igasetul-lehfani min mesadiriš-šejtani,* štamp. u jednom tomu, Darul-hadis, Kairo, 1411/1991.

95. Eš-Šejrazi (bez god.), Autor djela imam en-Nevevi (676. god. po H.), *Kitabul-medžmua šerhul-muhezebi,* štamp. u dvadeset i tri toma, Mektebetul-iršad, Džidda, 1400/1980.

96. Muhammed Emin b. Abdin (1252. god. po H.), *Redul-muhtari,* štamp. u deset tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1417/1997.

97. En-Nevevi (676. god. po H.), *Revdatut-talibine,* štamp. u osam tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1414/1994.

98. Malik b. Enes, *Muveta,* štamp. u tri toma, Darus-suneti ve sira, Bombaj, 1412/1991. Sa predajama od imama Muhammeda b. Hasana eš-Šejbanija el-Hanefija.

99. Muhammed b. Ismail es-San'ani el-Jemeni (1182. god. po H.), *Subulus-selami šerhu bulugil-merami,* štamp. u četiri toma, Darul-fikr, Bejrut, 1415/1995.

100. Ali Mahfuz, *El-ibda fi medaril-ibtida,* štamp. u jednom tomu, Darul-itisam, Kairo ?, 1398/1978.

101. Imam Medžuddin el-Fejruza Abadi (822. god. po H.), *El-kamusul-muhitu,* štamp. u jednom tomu, Muesesetur-risale, Bejrut, 1407/1987.

102. Edib el-Ledžmi i drugi, *El-muhitu muadžemul-lugatil-arebijeti,* štamp. u tri toma, El-muhit, Bejrut, 1414/1994.

103. Džemaluddin b. Menzur (711. god. po H.), *Lisanul-arebi,* štamp. u sedam tomova, Daru sadir, Bejrut, 1417/1997.

104. Kerem el-Bustani, *El-mundžedu fil-lugati vel-ealami, štamp.* u jednom tomu, Darul-mešrik, Bejrut, 1405/1985.

105. Muhammed b. Ahmed b. Ismail, *Ediletu tahrimi halkil-lihje,* štamp. u jednom tomu, Darul-furkan, Kairo, 1405/1985.

106. Ibnul-Kajjima el-Dževzi (751. god. po H.), *I'alamul-muvekiin* štamp. u dva toma, Idaretut-tibatil-munirije, Egipat, (bez godine).

107. Abdul-Humejd Kešk, *Fetava šejh Kešk,* štamp. u tri toma, El-muhrarul-islamije, Kairo, 1407/1987.

108. *El-mevsuvatul-fikhije,* štamp. u trideset i dva toma, Vizaretul-evkafi ve šu'unil-islamije, Kuvajt, 1410/1990.

109. Muhammed Rebvas, *Mudžemu Lugatil-fukahai,* (Arapsko-engleski), štamp. u jednom tomu, Darul-nefais, Bejrut, 1405/1985.

110. Abdul-Halim Mahmud Musa, *Fetava imam Abdul-Halim,* štamp. u dva toma, Darul-mearif, Kairo, 1402 – 1982.

111. Ibn Ebi Dunja (281. god. po H.), *Zemul-melahi,* štamp. u jednom tomu, Darul-itisam, Kairo, 1407/1987.

112. Ebu Bekr Džabir el-Džezairi, *Minhadžil-muslimi,* štamp. u jednom tomu, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, (bez godine).

113. Muhammed Saliha el-Usejmin, *Fetava šejh el-Usejmin,* štamp. u dva toma, Darul-alimil-kutub, Rijad, 1414/1994.

114. Ibn Baz, El-Usejmin i Ibn Džibrin, *Fetava islamije,* štamp. u dva toma, Darul-erkam, Bejrut, 1409/1989.

115. Džemaluddin el-Džavzi (597. god. po H.), *Telbisu Iblis,* štamp. u jednom tomu, Darul-fikr, Bejrut, 1414/1994.

116. Mahmud šeltut, *El-fetava,* štamp. u jednom tomu, Darul šuruki, Kairo ili Bejrut, (bez godine).

117. Tekijuddin Ahmed b. Tejjmije el-Harrani (728. god. po H.), *Medžmuatul-fetava,* štamp. po prvi put u dvadeset tomova, Darul-vefa, Mektebetul-ibikan, Rijad, 1417/1997.

118. Es-Sujuti (911. god. po H.), *Tarihul-hulefai,* štamp. u jednom tomu, Darul-erkam, Bejrut, (bez godine).

119. Muhammed b. Ahmed b. Islamil, *Ediletu tahrimil-musafehati,* štamp. u jednom tomu, Darul-erkam, Kuvajt, 1404/1984.

120. Abdul-Kerim Zejdan, *El-vedžizu fi usulil-fikhi,* štamp. u jednom tomu, Muesesetur-risale, Bejrut, 1414/1994.

121. Abdurrahman b. Muhammed b. Kasim (1354. god. po H.), *Tahrimu halki liha.* štampana kao mala risala sa dopunom od šejha Ismaila el-Ensarija.

122. Abdullah b. Abdurrahman b. Džibrin, *Et-tedhinu madetuhu ve hukmuhu fil-islami,* štamp. u jednom tomu, Daru tajibe, Rijad, 1406/1986.

123. Ali Hasan Ali Abdul-Hamid, *Hukmuddini fil-lihjeti vet-tedhini,* štamp. u jednom dijelu, El-mektebetul-islamije, Amman, 1413/1992.

124. El-Albani, *Adabuz-zefafi,* štamp. u jednom tomu, El-mektebetul-islamije, Amman i Daru Ibn Hazmin, Bejrut., 1417/1996.

125. El-Albani, *Tahrimu alatit-tareb,* štamp. u jednom tomu, Mektebetud-delili, Saudijska Arabija, 1418/1997.

126. Ali et-Tahavi, *El-lihjetu fi davil-kitabi ves-sunneti,* štamp. u jednom tomu, El-beraimu lil-intadžis-sekaf, Bejrut, 1412/1992.

127. Abdul-Aziz b. Baz, *Medžmuul-fetava,* štamp. u šest tomova, Er-rijasetul-ume, Rijad, 1415/1995.

128. Ibn Tejjmije, Ibnul-Kajjim i Ibn Baz, *Hukmul-ginai,* štamp. u jednom tomu, Mala risala, (bez mjesta), 1413/1993.

129. Muhammed Salih el-Munedždžid, *Muharematu istehane bihan-nasu,* štamp. u jednom tomu, Darul-vetan, Rijad, 1414/1994.

130. Abdul-Kerim Ikaš, *Hukmul-ginai fil-islami,* štamp. u jednom tomu, Darul-muhibe, Damask, 1412/1992.

131. Vehb ez-Zuhajli, *El-Fikhul-islami ve ediletehu,* štamp. u devet tomova, Darul-fikr, Damask, 1417/1997.

132. Ebu Bekr Ahmed el-Halal (311. god. po H.), *El-emru bil-marufi*, štamp. u jednom tomu, Metabiul-kasim, Rijad, 1389/1969.

133. Ebu Bekr el-Halal (311. god. po H.), *El-emru bil-marufi*, štamp. u jednom tomu, (bez izd. kuće), (bez mjesta), 1395/1975.

134. El-Albani, *Tamamul-mineti*, štamp. u jednom tomu, Mektebetus-sekafeti, Jemen, (bez godine).

135. Jusuf el-Kardavi, *El-Halalu vel-haramu fil-islami*, štamp. u jednom tomu, Mektebetul-vehab, Kairo, 1413/1993.

136. Abdulmedžid b. Abdullah el-Mešabi, *Menhedžu Ibn Tejjmije fi meseletit-tekfiri*, štamp. u dva toma, Mektebetu advais-selef, Rijad, 1418/1997.

137. Abdurrahman es-Sadi (1376. god. po H.), *El-fetavas-sadije*, štamp. u jednom tomu, Alimul-kutub, Bejrut, 1415/1995.

138. Muhammed b. Ahmed ez-Zehebi (748. god. po H.), *El-kebair* štamp. u jednom tomu, Daraul-mektebetil-hajat, Bejrut, (bez godine).

139. Ibnul-Kajjim (751. god. po H.), *Zadul-mead*, štamp. u pet tomova, Darul-fikr, Bejrut, 1415/1995.

140. Hasan Seid el-Kermi, *El-hadi ilal-lugatel-arebijete*, štamp. u četiri tomu, Daru Lubnan, Bejrut, 1411/1991.

141. Ahmed Selam, *Ma ene alejhi ve ashabi*, štamp. u jednom tomu, Daru Ibn Hazmin, Bejrut, 1415/1995.

142. Ahmed b. Abdul-Aziz el-Hamedani, *Ahkamul-musika vel-ginai*, štamp. u jednom tomu, Darul-mudžtemeat, Medina, 1412/1991.

143. Ibn Tejjmije (728. god. po H.), *El-istikametu*, štamp. u dva toma, Mektebetu Ibn Tejjmije, Saudijska Arabija, 1403/1983.

144. Muhammed el-Džezeri (833. god. po H.), *Gajetun-nihajeti fi tabekatil-kubra*, štamp. u dva toma, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1400/1980.

145. El-Albani, *Džilbabul-meretil-muslime* štamp. u jednom tomu, Daru Ibn Hazmin, Bejrut, 1418/1987.

146. Muhammed el-Baš, *El-kafi* štamp. u jednom tomu, Šeriketul-matbua, Bejrut, 1412/1992.

147. Ibrahim Mustafa, Ahmed Hasan ez-Zejat, Hamir Abdul-Kadir i Muhammed Ali en-Nedždžar, *El-muadžemul-evsatu*, štamp. u dva toma, Muesesetus-sekafe, Istambul, 1410/1989.

148. El-Albani, *Ahkamul-dženaiz*, štamp. u jednom tomu, Mektebetul-mearif, Rijad, 1412/1992.

149. Ebu Ubejde Mešhur b. Hasan Selman, *El-kavlul-mubinu,* štamp. u jednom tomu, Daru Ibn Hazmin, Bejrut, 1416/1996.

150. Širav ed-Dejlemi (509. god. po H.), *Kitabu firdevsil-ahbar,* štamp. u pet tomova, Darul-kitabil-arer, Bejrut, 1407/1987.

151. Ibn Hazm (456. god. po H.), *Meratibul-idžma,* štamp. u pet tomova, Daru Ibn Hazmin, Bejrut, 1419/1998.

152. Mer'i b. Jusuf el-Kermi (1033. god. po H.), *Tahkikul-Burhan fi še'nid-duhani,* štamp. u jednom tomu, Darus-selef, Rijad, 1415/1994. S dopunom od šejha Mešhura.

153. Mešhur b. Hasan, *El-Meru'eti ve havarimuha,* štamp. u jednom tomu, Daru Ibn Hazmin, Bejrut, 1415/1995.

154. Muhammed b. Abdillah et-Tavejdžiri, *Er-redu ala men Edžaze tehibul-lihje,* štam. u jednom tomu, Mektebetul-mearif, Rijad, 1406/1995.

155. Et-Taberi (310. god. po H.), *Tarihut-Taberi,* štamp. u šest tomova, Daru Svejdan, Bejrut, (bez godine).

156. Muhammed b. Ali eš-Ševkani (1252. god. po H.), *Nejlul-evtar šerhu muntekil-ahbar,* štamp. u osam tomova, Darul-kutubil-ilmije, Bejrut, 1415/1995.

157. Ebu Muhammed b. Hazm (456. god. po H.), *El-muhalla,* štampano u osam tomova, Darul-afakil-džedide, Bejrut, (bez godine).

SADRŽAJ:

Autor ovog djela, kako se i na sam prvi pogled čitaocu može dojmiti, obradio je ova tri pitanja nepristrasno i neprepotentno, uzimajući u obzir sva mišljenja, a zatim pravilom davanja prednosti jačim dokazima/terdžih odabrao ono što je najbliže Kur'anu i Sunnetu, pomažući se spomenutim sredstvima za donošenje konačnog rješenja.

Vrijednost i ozbiljnost ovog rada se, također, ogleda u pozivanju na mišljenja islamskih autoriteta i dokumentacijom svakog navoda, što je rezultiralo obilnim popisom naučne literature koju je autor koristio, a to je na kraju pokazatelj nesebične autorove predanosti naučnom radu i zalaganju.

Molim Uzvišenoga Allaha, da pomogne autora u njegovom daljnjem naučnom zalaganju, te da nagradu za svoj trud zatekne na Vagi dobrih djela na dan kada neće koristiti ni sinovi ni imeci, osim onoga ko pred Allaha Uzvišenog dođe ispravna srca.

Iz recenzije mr. Emira Demira

Jedna od intencija islamskog šerijata je i očuvanje morala, zato islam zabranjuje sve ono što direktno ili indirektno ruši i ugrožava taj moral. Danas su igra, pjesma i muzika postali sastavni dio života savremenog čovjeka. Nažalost, muzika i pjesma koriste se kao jedan od najučinkovitijih metoda zabluđivanja muslimanske omladine, pa i odraslih. Bestidne pjesme i raskalašena muzika usmjeravaju muslimansku omladinu na put nemorala i razvrata, pozivaju porocima, odvratnim djelima, te od njih stvaraju slaboumne i dezorijentirane ličnosti.

Knjiga koja je pred čitalačkom javnošću opširno i detaljno obrađuje pitanja brade, duhana i muzike sa islamskog stanovišta, te na jedan naučni način tretira mišljenja i stavove islamskih učenjaka po spomenutim pitanjima. Zato ovo korisno istraživanje o spomenutim temama toplo preporučujem čitalačkoj javnosti u BiH i šire.

Iz recenzije Abdul-Varisa Ribe, prof.

ISBN 978-9958-891-49-6

9 789958 891496 >